

Liperi

Tilinpäätös 2024

Kunnanhallitus 31.3.2025

SISÄLLYS

1 Toimintakertomus	4
1.1 Kunnanjohtajan katsaus	4
1.2 Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	7
1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys	10
1.4 Kunnan toiminnan ja talouden kehitys	13
1.5 Kunnan henkilöstö	21
1.6 Ympäristötekijät	26
1.7 Väestön hyvinvointi ja terveys	28
1.8 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä	35
1.8.1 Keskushallintopalveluiden vuosittainen sisäinen valvonta 2024	35
1.8.2 Maaseutupalveluiden vuosittainen sisäinen valvonta 2024	36
1.8.3 Hyvinvointipalveluiden vuosittainen sisäinen valvonta 2024	36
1.8.4 Elinympäristöpalveluiden vuosittainen sisäinen valvonta 2024	38
1.8.5 Keskeiset johtopäätökset ja sisäisen valvonnan kehittäminen taloussuunnittelukaudella	39
2 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	41
2.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen	41
2.2 Toiminnan rahoitus - Rahoituslaskelma	42
2.3 Rahoitusasema ja sen muutokset	44
2.4 Kokonaistulot ja –menot	47
3 Kuntakonsernin toiminta ja talous	48
3.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä	48
3.2 Konsernin toiminnan ohjaus	49
3.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat	49
3.3.1 Lipertek Oy	49
3.3.2 Liperin yritysikiinteistöt Oy	51
3.3.3 Kiinteistö Oy Liperin vuokratalot	52
3.3.4 Liperin Aluelämpö Oy	53
3.3.5 Liperin linja-autoasema Oy	54
3.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	54
3.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	55
3.6 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	57
4 Tilikauden tuloksen käsittely ja talouden tasapainottamistoimenpiteet	60
5 Talousarvion toteutuminen	62
5.1 Valtuustokauden kuntastrategian taloustavoitteet	62
5.2 Valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden toteutuminen	64
5.3 Toimialojen tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen	66
5.3.1 Keskushallintopalvelut	66
5.3.2 Hyvinvointipalvelut	77
5.3.3 Elinympäristöpalvelut	85
5.4 Talousarvion mittarit ja tavoitearvot	100
5.5 Yhteenvedo määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	101
5.6 Tuloslaskelmaosan toteutuminen	102
5.7 Investointien toteutuminen	105
5.8 Rahoitusosan toteutuminen	108
6 Tilinpäätöslaskelmat	110
6.1 Tuloslaskelma	110
6.2 Rahoituslaskelma	111
6.3 Tase	112
6.4 Konsernilaskelmat	113

7 Tilinpäätöksen liitetiedot.....	116
7.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot	116
7.2 Konsernitilinpäätökset laatimista koskevat liitetiedot	117
7.3 Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot.....	118
7.4 Tasetta koskevat liitetiedot	122
7.4.1 Taseen vastaavia koskevat liitetiedot.....	122
7.4.2 Taseen vastattavia koskevat liitetiedot	125
7.5 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot	127
7.6 Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitapahtumia koskevat liitetiedot	129
8 Eriytetyt tilinpäätökset	131
8.1 Vesihuoltolaitoksen toimintakertomus	131
8.2 Vesihuoltolaitoksen tuloslaskelmaosion toteutumisvertailu	138
8.3 Vesihuoltolaitoksen rahoituslaskelmaosan toteutusvertailu	139
8.4 Vesihuoltolaitoksen investointiosan toteutusvertailu.....	139
8.5 Vesihuoltolaitoksen tilinpäätöslaskelmat.....	140
9 Muut eriytetyt laskelmat	143
10 Allekirjoitukset ja merkinnät	144
11 Tilinpäätöstä varmentavat asiakirjat	145

1 TOIMINTAKERTOMUS

1.1 Kunnanjohtajan katsaus

Valtuustokauden viimeinen kokonainen vuosi

Valtuustokausi 2021–2025 on ollut monien muutosten, suurten investointien ja talouden tasapainottamisen aikaa. Edellisen valtuuston päättämistä kouluinvestoinneista valtuustokauden vaihteessa valmistui uusi yläkoulu Ylämyllylle ja reilun vuoden päästä valmistui Liperin koulun peruskorjaus- ja uudishanke. Kouluasioissa tällä valtuustokaudella esillä oli etenkin Viinijärven koulun peruskorjaus- ja uudishanke, johon liittyvät myös mm. päiväkodin, nuorisotyön ja kirjaston tilat.

Valtuustokauden aikana Veljesharjun, Myllyn alueen, Kirkkolahden ja Pärnävaaran kehittämisasiat ovat olleet usein esillä. Vuoden 2024 aikana Veljesharju vaihtoi omistajaa ja Pärnävaaralla tapahtui useita positiivisia kehityskulkuja. Valtuustokauden aikana valmistuivat myös kirkonkylän keskustavisiio ja Viinijärven kehittämisuunnitelma.

Liperi toimii Pohjois-Karjalan maaseutupalveluiden isäntäkuntana, ja vuodesta 2023 alkaen yhteistoiminta-alue on kattanut kaikki maakunnan kunnat. Tilojen lukumäärällä mitattuna kyseessä on Suomen suurin yhteistoiminta-alue.

Valtuustokauden loppupuolella taloutta on tasapainotettu vastaamaan soteuudistuksen yhteydessä toteutunutta valtionosuuksien merkittävää tippumista. Vuoden 2025 alusta alkaen voimaan tulleeseen TE-uudistukseen valmistautuminen kiihtyi valtuustokauden loppua kohden.

Nostoja vuodesta 2024

Viinijärven koulu-, päiväkotij- ja kirjastohanke oli suurin vuoden aikana valmistelussa ollut investointihanke. Koulun vanha osa purettiin kesällä 2024 ja tarjouspyyntöä peruskorjaus- ja uudishankkeesta valmisteltiin tiiviisti. Infrahankkeista suurin oli Keskustien uudistaminen ja vesihuollossa Ylämyllyn uuden vedenottamon valmistuminen. Soterakennuksista kirkonkylän pelastusasema peruskorjattiin.

Varhaiskasvatusselvityksen yhteydessä syksyllä 2024 selviteltiin uutta päiväkotia Ylämyllylle vaihtoehtona peruskorjausaiässä oleville päiväkodeille. Liperin päiväkodin toiminnat keskitettiin Penttilään, ja Taikametsän ja Penttilän päiväkoteihin tehtiin mittavat piharemontit.

Vuoden aikana neuvoteltiin Pärnävaaran maahankinnoista, mutta ne eivät vielä vuoden 2024 aikana edenneet. Kirkonkylän kaukolämmön tulevaisuutta linjattiin kaukolämmön kilpailutuksen valmistelussa. Vuokratalojen Ylämyllyn kerrostalohanke eteni suunnitellusti.

Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tehtyä monipuolista työtä on kuvattu luvussa 1.7. Kokonaisuutta ohjaavaksi asiakirjaksi valmistui loppuvuodesta lakisääteinen laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma vuosille 2025–2028. Maakunnallisen kumppanuussopimuksen mukaisia yhteistyörakenteita käynnistettiin hyvinvointialueen kanssa, ja yhteinen kehittämistyö jatkui useilla yhdyspinnoilla.

Vuodesta 2023 alkaen maahanmuutto kunnassa on lisääntynyt ja tarve maahanmuuton koordinaatiolle ja kotouttamiselle on kasvanut. Erityisesti kasvussa on ollut työperäinen maahanmuutto vuosien 2023–2024 aikana, mutta kesällä 2024 Käsämän Veljesharjulle perustettu vastaanottokeskus on tuonut Liperiin myös tilapäistä suojelua saavia maahanmuuttajia.

Lapsiystävällinen kunta -työ jatkui suunnitelmallisesti tavoitteena saada Unicefin lapsiystävällinen kunta -tunnustus. Yhtenä toimenpiteenä kesällä 2024 valmistui kunnan lapsivaikutusten arvioinnin ohjeistus. Lapsivaikutusten arviointia pilotoitiin osana koulu- ja varhaiskasvatusselvitystä sekä nuorten paikan suunnittelua.

Liperin kunta valittiin vuoden 2024 pyöräilykunnaksi osoituksena määrätietoisesta kävelyn ja pyöräilyn edistämiseksi tehdystä työstä.

Valtionosuuksien romahdus ja valtionosuusuudistuksen lykkääntyminen

Soteuudistuksen vaikutukset etenkin edelläkävijäkuntien talouksiin realisoituivat vuonna 2024. Liperin valtionosuudet tippuivat 257 eurolla per asukas, kun valtakunnallisesti valtionosuudet pienenivät 44 eurolla asukasta kohden. Valtionosuuksien poikkeuksellisen suuri tiputus vuosien 2023 ja 2024 välillä selittyy pääosin sote-erillä. Valtionosuuksien lasku vastaa 1,2 veroprosenttiyksikön tuottoa, mikä kuvaa hyvin tilanteen poikkeuksellisuutta. Näin merkittävää valtionosuuksien negatiivista vuosimuutosta ei liene tapahtunut ainakaan tällä vuosituhanella. Vain 25 kunnassa valtionosuuksien vuosimuutos asukasta kohden oli suurempi kuin Liperissä.

Valitettavasti valtionosuusuudistus, jonka piti tulla voimaan vuoden 2026 alusta, siirtyi ainakin vuodella eteenpäin. Toivottavasti uudistuksessa on aidosti rohkeutta korjata soteuudistuksen rahoitusmallin valuviat ja kuntien valtionosuudet palautuisivat vastaamaan kuntien nykyisiä tehtäviä. Vuonna 2024 Liperi olisi saanut 3,5 M€ enemmän valtionosuuksia kunnan nykyisten tehtävien perusteella, jos sotehistoria poistettaisiin valtionosuusperusteista. Tilikauden tulos olisi ollut 2,7 M€ positiivinen tai tilinpäätöksen 0,8 M€ alijäämäinen tulos olisi saavutettu 1,5 prosenttiyksikköä pienemmällä veroprosentilla. Soteuudistuksen vaikutus Liperin kunnan talouteen on poikkeuksellisen suuri.

Ennakoivaa talouden tasapainottamista

Maaliskuussa 2023 aloittanut talous- ja strategiatyöryhmä jatkoi toimintaansa. Joulukuussa 2023 valtuuston hyväksymän talouden tasapainottamisohjelman toteuttamisessa onnistuttiin. Peruskunnan toiminnot järjestettiin vuonna 2024 pienemmillä nettokustannuksilla kuin vuonna 2023. Erityisesti henkilöstömenoissa saavutettiin tavoiteltua suuremmat säästöt, ja palkkojen sopimuskorotuksista huolimatta henkilöstökulut toteutuivat vuotta 2023 pienempinä. Tämä saavutettiin määrätietoisella ja sitoutuneella työllä sekä luottamushenkilöiden tuella ilman koko kuntaa koskevia yhteistoimintamenettelyjä.

Tilikauden tulosta paransivat henkilöstökulujen pienentymisen lisäksi toimintatuottojen talousarviota parempi toteutuminen, marras-joulukuun arvioitua suuremmat verotilitykset sekä Viinijärven koulun purkukustannusten siirtäminen käyttötaloudesta siirtosaamiin. Onnistuneilla sopeutustoimillakaan ei kuitenkaan pystytty kokonaan paikkaamaan yli kolmen miljoonan euron valtionosuusromahdusta, ja tilikausi toteutui 0,8 miljoonaa euroa alijäämäisenä. Vähintään torjuntavoitosta voidaan kuitenkin puhua, kun otetaan huomioon muutetun talousarvion 2,8 miljoonan euron alijäämä.

Siun soten huhtikuussa 2024 irtisanomia Ylämyllyn neuvolan tiloja vastaava poistamaton hankintameno on alaskirjattu vuoden 2024 tilinpäätöksessä samoin kuin Viinijärven koulun purettua osaa vastaava poistamaton hankintameno. Kunnan taseessa ei ole alaskirjaamattomia tyhjillään olevia rakennuksia.

Vaikka kuntalain mukainen alijäämäkriteeri ei toteutunutkaan, kunnan taloudellinen liikkumavara säilyy pienenä. Myöskään investointitarpeet eivät ole vähenemässä.

Sitoutunut henkilöstö

Liperin kuntakonsernin henkilöstö on venynyt kahtena peräkkäisenä talouden tasapainottamisvuonna niin toiminnallisesti kuin taloudellisesti erinomaiseen suoritukseen. Erillisestä henkilöstötilinpäätöksestä voisi nostaa yhtenä vuoden 2024 ilahduttavista asioista merkittävästi pienentyneet sairauspoissaolot.

Haluan osaltani kiittää henkilöstöä sitoutumisesta talouden tasapainottamiseen ja luottamushenkilöitä talouden reunaehtojen tunnistamisesta sekä sopeutustoimiin liittyvistä varsin yksimielisistä päätöksistä ja tuesta niiden toimeenpanolle.

Luottavaisin mielin kohti tulevia vuosia ja uutta valtuustokautta

Liperissä 26.3.2025

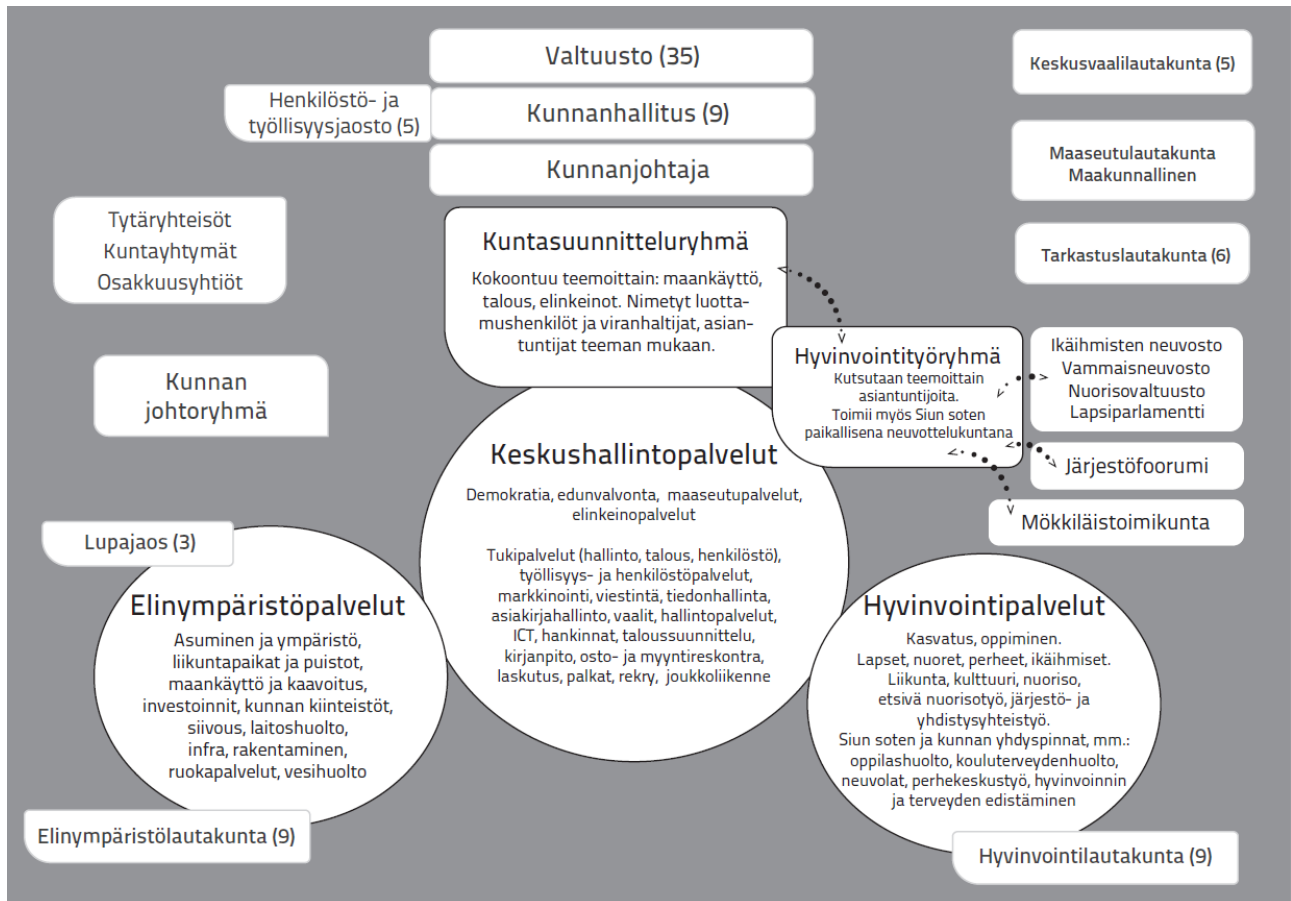
Pellervo Hämäläinen
kunnanjohtaja

1.2 Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Organisaation perustehtävä:

Kunnan luottamushenkilö- ja henkilöstöorganisaation perustehtävänä on toteuttaa valtuuston hyväksymiä toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita. Toiminnan päämääränä on tuloksellisuus, joka käsittää sekä hyvän palvelutason että tehokkuuden.

Liperin kunnan organisaatio

Viranhaltijoista suoraan kunnanhallituksen alainen on kunnanjohtaja. Kunnanjohtajan sijaisena toimi talousjohtaja. Henkilöstöorganisaatio jakautuu kolmeen palvelualueeseen, joita johtaa palvelualuejohtaja. Keskushallintopalveluita johtaa kunnanjohtaja, hyvinvointipalveluita hyvinvointijohtaja ja elinympäristöpalveluita tekninen johtaja.

Vuoden 2024 talousarviossa tilivelvollisiksi on määritelty:

- Kunnanhallituksen jäsenet, kunnanjohtaja, talousjohtaja
- Maaseutulautakunnan jäsenet, maaseutujohtaja
- Hyvinvointilautakunnan jäsenet, hyvinvointijohtaja, rehtorit, varhaiskasvatuksen johtaja, vapaa-aikapäällikkö
- Elinympäristölautakunnan jäsenet, tekninen johtaja, kaavoituspäällikkö, vesihuoltopäällikkö

LUOTTAMUSHENKILÖORGANISAATIO

Liperin kunnan valtuustossa on 35 jäsentä ja kunnanhallituksessa 9 jäsentä. Valtuuston poliittiset voimasuhteet 1.1.-31.12.2024 olivat seuraavat:

Valtuusto		Kunnanhallitus	
KESK	13 (sis. 1 sit.)	KESK	3
SDP	9	SDP	3
PS	6	PS	2
KOK	4	KOK	1
KD	2		
VIHR	1		

Valtuuston puheenjohtajisto

Eero Reijonen	valtuuston puheenjohtaja	KESK
Juha Kosonen	valtuuston 1. varapuheenjohtaja	KOK
Sanna Rissanen	valtuuston 2. varapuheenjohtaja	SDP

Valtuutetut

Behm Jukka, KESK	Karttunen Tero, PS	Pakarinen Tuula, SDP
Eronen Virpi, SDP	Karvinen-Kyllönen Susanna, PS	Pietarinen Päivi, KESK, sit.
Hakulinen Pauli, KESK	Kaskiniemi Mikko, KESK	Piironen Heikki, KESK
Hartikainen Mikko, PS	Kivivuori Marja-Leena, SDP	Rummukainen Jukka, KESK
Hiltunen Esa, KESK	Kontkanen Heikki, KESK	Räty Veli-Matti, KESK
Humaloja Tero, PS	Koppinen Kirsi, KESK	Sammalisto Elina, VIHR
Hyttinen Jouni, KOK	Kuittinen Tero, SDP	Silvennoinen Maija, KD
Jetsonen Anne, SDP	Lappalainen Markus, KESK	Tikka Tiina, PS
Jormanainen Martti, KOK	Melkko Satu, KD	Tolvanen Mauri, KOK
Kangaskolkka Emilia, SDP	Nousiainen Kirsi, SDP	Varis Asmo, KESK
		Viitaniemi Marja, SDP
		Vilen Oili, PS

Valtuusto kokoontui 9 kertaa ja käsitteli 63 §.

Tarkastuslautakunta

Puheenjohtaja	Rummukainen Jukka
Varapuheenjohtaja	Hyttinen Jouni
Jäsenet	Sormunen Piia
	Vilen Oili
	Huikuri Pekka
	Sorsa Maaret
Tilintarkastaja	Talvea Julkishallinnon Palvelut Oy

Tarkastuslautakunta kokoontui 8 kertaa ja käsitteli 65 §.

Kunnanhallitus

Puheenjohtaja	Koppinen Kirsi	KESK
Varapuheenjohtaja	Tolvanen Mauri	KOK
Jäsenet	Karttunen Tero	PS
	Kaskiniemi Mikko	KESK
	Kivivuori Marja-Leena	SDP
	Kontkanen Heikki	KESK
	Kuittinen Tero	SDP
	Pakarinen Tuula	SDP
	Tikka Tiina	PS

Kunnanhallitus kokoontui 21 kertaa ja käsitteli 253 §.

Lautakunnat ja puheenjohtajat

Keskusvaalilautakunta (5 jäsentä)	Puheenjohtaja	Kivivuori Marja-Leena
	Varapuheenjohtaja	Pakarinen Marja
Maaseutulautakunta (13 jäsentä) Yhteislautakunta	Puheenjohtaja	Hiltunen Esa (Liperi)
	Varapuheenjohtaja	Kärkkäinen Viljo
Hyvinvointilautakunta (9 jäsentä)	Puheenjohtaja	Nousiainen Kirsi
	Varapuheenjohtaja	Silvennoinen Maija
Elinympäristölautakunta (9 jäsentä)	Puheenjohtaja	Varis Asmo
	Varapuheenjohtaja	Hartikainen Mikko
Elinympäristölautakunnan lupajaos (3 jäsentä)	Puheenjohtaja	Hartikainen Mikko
	Varapuheenjohtaja	Varis Asmo

1.3 Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Tiivistelmä

Valtiovarainministeriön julkaiseman talven 2024 talouskatsauksen mukaan Suomen talous kääntyi taantumasta hienoiseen kasvuun alkuvuoden 2024 aikana, mutta vuositasolla bruttokansantuote (BKT) jäi 0,3 prosenttia pienemmäksi vuonna 2024 kuin edellisvuonna. Eniten tuotantoa heikensi rakentamisen merkittävä vähentyminen ja vuonna 2024 myös yksityinen kulutus väheni. Suomen viennin kasvu vauhdittui, mutta odotettua hitaammin, sillä euroalueen vaimea talouskasvu jarrutti erityisesti tavaraviennin kysyntää. Inflaation hidastuminen ja korkojen lasku kääntävät sekä kulutuksen että investoinnit kasvuun vuonna 2025. BKT kasvaa 1,6 prosenttia vuonna 2025 ja 1,5 prosenttia vuosina 2026 ja 2027. Työmarkkinoiden käänne parempaan siirtyy vuoteen 2025. Vuosina 2026–2027 työllisyyden ennustetaan paranevan talouden vahvistuessa, ja työttömyysaste laskevan vuoden 2025 8,4 prosentista 7,4 prosenttiin vuonna 2027.

Julkisyhteisöjen alijäämän arvioidaan olevan 4,2 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2024. Heikko talouden suhdanne heijastui julkiseen talouteen monin tavoin, minkä lisäksi viime vuosien nopea inflaatio kasvattaa menoja tuntuvasti vielä vuonna 2025. Alijäämä alkaa kuitenkin vähitellen supistua talouden elpymisen sekä hallituksen toimien myötävaikutuksella. Vuonna 2025 alijäämä on 3,5 prosenttia ja 2,0 prosenttia vuonna 2029. Valtionhallinnon ja paikallishallinnon suuret alijäämät sekä talouden heikko suhdanne kasvattavat velkasuhdetta nopeasti ennustejakson alussa. Vuonna 2025 velkasuhde nousee yli 82 prosentin suhteessa BKT:hen, josta se kasvaa vähitellen 87 prosentin vuonna 2029. Kestävyyssvajeen arvioidaan olevan 1,5 % suhteessa BKT:hen.

Suomen talous on käännekohdassa

Taloudesta kuuluu sekä hyvää että huonoa, mutta näkymä on kohti nopeampaa kasvua.

Aloitetaan hyvistä uutisista. Taantuma on jäänyt taakse. Talous kasvoi vuoden 2024 jokaisella neljänneksellä edellisestä. Inflaatio on talttunut. Korot alentuivat ja niiden odotetaan alenevan nopeammin kuin aiemmin odotettiin vuoden 2025 aikana. Kotitalouksien ostovoima kasvaa. Yritysten kustannuskilpailukyky kansainvälisillä markkinoilla on hyvä. Asuntojen kauppa on piristynyt ja rakentamisen syöksy päättynyt. Lisäksi työikäisen väestön määrä kasvaa. Vaikka maahan muuttaneet työikäiset työllistyvät keskimäärin heikommin ja huonommin palkattuihin töihin kuin Suomessa syntyneet, kasvava työvoiman tarjonta kääntyy työllisyydeksi ja tuotannoksi vähitellen ennustejakson edetessä, kun talous on siirtynyt taantumasta vahvemman kasvun vaiheeseen.

Entä huonot uutiset? Voimakkaampi kasvu kaipaisi tuekseen vahvempaa uskoa tulevaisuuteen. Kuluttajien ja elinkeinoelämän luottamus on toki noussut vuoden mittaan, mutta on edelleen keskimääräistä heikompi. Kotitalouksien uskoa heikentää työttömyyden pelko. Työllisyys on heikentynyt, vaikka talous on kasvanut. Samalla työikäisiä on virrannut maahan runsaasti. Ilman vahvaa käännettä ja työn kysynnän kasvua työvoiman kasvu on lisännyt työttömyyttä.

Lisäksi Eurooppa yskii. Taantuma Saksassa ei ota taittuaakseen ja ennusteita euroalueen talouden kasvusta on tarkistettu heikomman kasvun suuntaan. Geopoliittiset jännitteet ja kauppasodan uhka ovat kasvaneet. Tiliannetta eivät helpota hallituskriisit Saksassa ja Ranskassa.

Valtiovarainministeriö arvioi kuitenkin, että käänne talouden kasvua tukevissa tekijöissä on jo niin vahva, että kasvu käynnistyy toden teolla vuonna 2025. Kasvun vahvistuminen alkaa kohentaa työllisyyttä ja lisää kotitalouksien ja elinkeinoelämän tulevaisuudenuskoa, mikä tukee kasvua entisestään. Valtiovarainministeriö arvioi myös, että kasvu jatkuu keskimääräistä nopeampana useamman vuoden.

Koska heikompi työllisyys ja nihkeämpi yksityinen kulutus kurittavat julkista taloutta aiemmin arvioitua rajummin tänä ja ensi vuonna, julkisen talouden alijäämät ovat aiemmin arvioitua suurempia koko ennustejaksolla. Toisaalta talouden nopeutuva kasvu ja hallituksen sopimien säästöjen ja verokorotusten toimeenpano alkavat kohentaa julkista taloutta vähitellen. Lisäksi erilaiset uudistukset ja yksityisiä investointeja edistävät toimet tukevat työllisyyden ja tuotannon kasvua pidemmällä aikavälillä. Valtiovarainministeriö arvioi, että julkisen talouden alijäämät pienenevät ensi vuodesta alkaen ja velan kasvu alkaa hidastua suhteessa kokonaistuotantoon.

Jos hallituksen sopima sopeutuskokonaisuus – hyvinvointialueiden ja kuntahallinnon omat sopeutussuunnitelmat mukaan lukien – toteutuu suunnitellussa määrin ja suunnitellussa aikataulussa eikä talouden kasvu yllätä negatiivisesti, velka vakiintuu suhteessa kokonaistuotantoon vuoteen 2027 mennessä. Se, että arvioimme talouden kasvavan pidempään keskimääräistä vauhtiaan nopeammin, auttaa tasaannuttamaan velkasuhteen kasvua.

Kulloisenkin hallituksen agendalla on – hallituksen kokoonpanosta riippumatta – rakentaa elinvoimaista ja vakaata yhteiskuntaa. Useampi työryhmä ja muu taho etsiiikin parhaillaan hallitukselle keinoja, joilla se voisi tukea talouden elinvoimaa ja kestäväää julkista taloudenpitoa.

Talouden ja julkisen taloudenpidon näkökulmasta elinvoima tarkoittaa työtä, koulutusta, osaamista ja osaa-vaa pääoma, innovaatioita, teknologiaa, tehokkuutta ja kilpailukykyä. Kestävyys tarkoittaa puolestaan julkisen vallan palvelulupauksia, jotka täytetään vaikuttavasti ja tehokkaasti ja jotka ovat sopusoinnussa talouden elinvoiman ja sen kautta syntyvän tulonmuodostuksen kanssa.

Suomessa monet talouden elinvoimaa määrittävät tekijät ovat hyvällä tolalla. Talouden rakenteet ja julkinen rahankäyttö ovat mainettaan parempia – mutta eivät riittävän hyvällä tolalla.

Talouden tuottavuus ja tulot kasvavat hitaasti samalla, kun julkisen vallan palvelu- lupauksen täyttäminen kasvattaa julkisia menoja nopeaa tahtia vuodesta toiseen. Talouden tulonmuodostuksen ja julkisen vallan palvelulupauksen välinen epäsuhta uhkaa ajaa julkisen taloudenpidon kestävämmään tilanteeseen – ei lyhyellä aika- välillä mutta pidemmällä kyllä – huolimatta siitä, että harjoitetun talouspolitiikan ansiosta arvio julkisen talouden kestävyysvajeesta on pienentynyt siitä, mitä se oli takavuosina.

Voisimme ja meidän on pystyttävä parempaan. Keinoja on varmasti. Suomen talouden elinvoima ja suomalainen yhteiskunta rakenteineen ei ole saavuttanut sellaista kehityksen lakipistettä, josta poikkeaminen voisi ajaa meidät vain nykyistä huonompaan jamaan. Pelkkä vertailu meille läheisiin muihin Pohjoismaihin riittää vahvistaman väitteen.

Vaikuttava talouspolitiikka ja kestävä julkinen taloudenpito ponnistavat talouden elinvoiman ja julkisen vallan palvelulupauksen huolellisesta ja kattavasta analyysistä. Mitä ovat elinvoiman keskeiset ajurit tulevaisuudessa ja niihin liittyvät mahdollisuudet ja epävarmuudet? Millaisia hyötyjä palvelulupauksista syntyy yhteiskunnalle suhteessa niistä syntyviin kustannuksiin julkiselle taloudelle? Mitä ovat todetusti tehokkaat toimet elinvoiman edistämiseksi ja edessämme avautuvien mahdollisuuksien hyödyntämiseksi.

Mahdollisuudet avaavat tien kohti elinvoimaista ja vakaata yhteiskuntaa. Eikä maailmasta puutu mahdollisuuksia – etenkin nyt, kun ilmastonmuutos, uudet teknologiat, tekoäly, energiamurros, materiaalien

kierrättäminen sekä näihin liittyvä tuotannon ja kulutuksen rakenteen muutos huutavat ratkaisuja ja luovat uusia markkinoita globaalisti. Näitä mahdollisuuksia hyödyntämällä voidaan luoda talouteen sellainen elinvoima, jota vastaan pohjoismaiseen hyvinvointiyhteiskuntaan kuuluvat palvelulupaukset voidaan lunastaa kestäväällä tavalla.

Kuntahallinto

Valtiovarainministeriö arvioi kuntahallinnon alijäämän pysyvän vuonna 2024 likimain viime vuoden lukemissa eli n. 1,2 miljardissa eurossa, jolloin alijäämä suhteessa BKT:hen on 0,4 prosenttia. Talouden alavireisyys laskee kuntien saamia yhteisöverotuloja vuonna 2024, mutta muiden verolajien arvioidaan kehittyvän suotuisasti. Valtion tulonsiirrot kunnille vähenevät mm. sote-siirtolaskelman tarkentumisesta johtuvan jälkikäteis-tarkistuksen ja hallituksen päättämien indeksisäästöjen vuoksi.

Kuntahallinnon alijäämä syvenee 0,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen vuosina 2025–2027. Kuntahallinnon kulutusmenojen kasvu jatkuu ennustevuosina melko ripeänä, mikä aiheutuu pääasiassa hintojen noususta. Inflaatio on palautunut maltilliselle tasolle, mutta vuosina 2025–2027 kunta-alan ansiokehityksen oletetaan olevan talouden yleistä ansiokehitystä hieman nopeampaa kunta-alalle aiemmin sovitun palkkausjärjestelmien kehittämisohjelman vuoksi. Kunta-alan palkkasopimukset päättyvät keväällä 2025, ja siksi sopimusratkaisut tuleville vuosille selviävät vasta myöhemmin.

Hintojen nousun lisäksi myös kulutusmenojen volyymi kasvaa poikkeuksellisesti vuonna 2025, mikä johtuu TE-palvelu-uudistuksesta. Uudistuksessa kunnille ja kuntien muodostamille yhteistoiminta-alueille siirtyy vastuu työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisestä, ja samalla kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennetaan. Työllisyyskehitys vaikuttaa uudistuksen jälkeen entistä enemmän kuntien talouteen, mikä tekee kuntahallinnosta herkemman suhdannevaihteluille. Kuntien tehtävät painottuvat kuitenkin edelleen koulutus- ja sivistyspalveluihin, joiden yhteenlaskettu palvelutarve on laskeva. Oppilaiden määrän vähentyminen ei kuitenkaan tarkoita sitä, että opetuksen järjestämisen kustannuksia saataisiin pienennettyä samaa tahtia. Palvelu- tarpeen laskua onkin totuttuun tapaan loivennettu painelaskelmassa.

Kulutusmenojen kasvupaineiden lisäksi kuntahallinnon menoja kasvattavat investoinnit. Kuntahallinnon heikkenevä taloustilanne ja kohonneet rahoituskustannukset korostavat kuitenkin investointien tarveharkinnan tärkeyttä. Välttämättömiä investointeja on kuitenkin paljon, sillä kuntien investoinnit kohdistuvat valtaosin rakennuksiin, teihin sekä muuhun perusinfrastruktuuriin.

Vuonna 2025 kuntien tulonsiirrot valtiolta kasvavat TE-palveluiden järjestämisestä muodostuvan uuden valtionosuustehtävän myötä. Valtionosuuksiin tehdään kuitenkin samanaikaisesti tuntuja leikkauksia vuosina 2025–2027 muun muassa sote-siirtoon liittyvien takautuvasti perittävien valtionosuuksien ja hallituksen päät- tämän yhden prosenttiyksikön indeksijarrun vuoksi.

Verotulot ovat edelleen kuntien merkittävin tulonlähde. Kuntien talousnäkömien heikkenemisen ennakoitiin heijastuvan kuntiin veronkorotuspaineina, mutta veroprosenttiaan vuodelle 2025 nostaneita kuntia oli vain noin viidennes kunnista. Keskimääräinen kunnallisvero nousee vuonna 2025 koko Suomessa 7,59 prosenttiin, minkä arvioidaan lisäävän kunnallisverotuloja n. 85 milj. euroa vuositasolla. Selvää on, ettei verorahoitus riitä kuntahallinnon kasvaviin menopaineisiin. Kuntien ja kuntayhtymien sopeutustoimet painottunevatkin menojen kasvua hillitseviin toimiin. Tähän viittaa myös se, että syksyn 2024 aikana monet kunnat ovat ilmoittaneet yt-neuvotteluista.

Alijäämät kasvattavat kuntahallinnon velkaa, ja velkasuhde jatkaa kasvuaan tarkasteluvuosina.

1.4 Kunnan toiminnan ja talouden kehitys

Olennaiset tapahtumat kunnan toiminnassa ja taloudessa tilikaudella 2024

Toiminta

Liperin kunnan johtoryhmässä tapahtui muutoksia vuoden 2024 aikana. Pitkäaikainen kunnanjohtaja Hannele Mikkonen jäi eläkkeelle vuoden lopussa. Talousjohtaja siirtyi hoitamaan oman virkansa ohella myös kunnanjohtajan tehtäviä lokakuun alussa. Uusi kunnanjohtaja valittiin valtuuston kokouksessa 7.10.2024 § 48. Kunnanjohtajaksi valittiin talousjohtajan virkaa hoitanut Pellervo Hämäläinen. Valinnan myötä talousjohtajan virka tuli avoimeksi. Kunnanhallitus muutti virkanimikettä talous- ja hallintojohtajaksi ja julisti viran avoimeksi 25.11.2024 § 213. Kunnanhallitus valitsi virkaan Pasi Ruohutulan kokouksessaan 30.12.2024 § 249. Elinkeinopäälliköksi valittiin Pentti Meriläinen, joka aloitti tehtävässään keväällä 2024.

Viinijärven koulun ensimmäiset ehdotussuunnitelmat valmistuivat huhtikuussa 2024, mutta kohonneiden kustannusten vuoksi kunnanhallitus palautti Viinijärven koulun investointihankkeen suunnitelmat uudelleen valmisteluun valtuuston asettaman määrärahavarausten saavuttamiseksi.

Valtuuston kesäkuun päätöksen mukaisesti purku-urakat toteutettiin kesän ja alkusyksyn aikana ja uudisrakentamisen ehdotussuunnittelu päivitettiin kesän ja alkusyksyn aikana. Suunnittelutyötä ei saatu valmiiksi syksyn aikana, joten urakkakilpailutus ei voitu toteuttaa vuoden 2024 aikana, minkä vuoksi haettiin valtuuston 3.6.2024 päätökseen aikataulumuutosta. Valtuusto muutti 3.6.2024 § 24 päätöstään talouskatsaus 2 yhteydessä 30.9.2024 § 158 niin, että uudisosan rakentamisen kilpailutus käynnistetään alkuvuodesta 2025 ja että tilaohjelman jatko valmistellaan niin, että valtuuston 18.12.2023 asettama kustannustaso 8,25 M€ saavutetaan, johon sisältyy väliaikaisen lämmitysjärjestelmän kustannus.

Valtuusto hyväksyi kokouksessaan 16.12.2024 § 56 Viinijärven koulun rahoitusmalliksi sale and leaseback -mallin. Mallissa rahoittaja ostaa peruskorjattavat kiinteistöt niiden tasearvosta ja kunnalle jo aiheutuneet purku- ja rakentamiskustannukset laskutetaan rahoittajalta sopimuksen alkaessa ja lisätään leasingpääomaan. Purku- ja suunnittelukustannukset jaksottuvat näin koko leasingkaudelle ja ne maksetaan hankkeen valmistuttua alkavissa leasingvuokrissa. Valtuuston periaatepäätöksen jälkeen rahoitusmallin käyttäminen on todennäköistä ja kirjanpito-ohjeistuksen mukaisesti asia huomioidaan vuoden 2024 tilinpäätöksessä siten, että purkukustannuksista tehdään käyttötalouteen tulosvaikutteinen menonvähennys ja ne kirjataan saataviin rahoittajalta.

Liperin kunnanvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 18.12.2023 § 77 vuoden 2024 talousarvion. Talousarvion mukaisesti laadittiin yhteistyössä elinympäristöpalveluiden kanssa koulu-, päiväkotij- ja liikuntapaikkaverkkoselvitys. Päiväkotij- ja kouluverkkoselvitys käynnistyi hyvinvointipalveluiden toimesta 24.1.2024 §:ssä 10.

Kouluverkkoselvitys laadittiin talouden tasapainottamisen toimenpiteenä. Kouluverkkoa oli tarkasteltava myös perusopetuksen oppilasmäärän vähentyessä. Syntyvyys on koko Suomessa laskenut nopeasti, myös Liperissä. Liperin kunnassa asukasluku on pysynyt hyvin tasaisena ja lapsia syntyy kunnassa vielä maakunnallisesti vertailtuna melko hyvin. Opetuksen ja kasvatuksen palvelut ja niiden kehittäminen ovat edelleen hyvin tärkeitä. Oppilasmäärät alakoulun luokilla ovat olleet korkeimmillaan lukuvuonna 2023–2024. Tämän

jälkeen oppilaiden määrä 1.–6. vuosiluokilla lähtee selvään laskuun. Ennusteen mukaan lukuvuonna 2030–2031 on 270 oppilasta vähemmän kuin lukuvuonna 2023–2024. Oppilasmäärän lasku seitsemässä lukuvuodessa 29,5 %.

Kouluverkkoselvityksessä tarkasteltiin:

- väestö- ja oppilasennusteet,
- kuntatalouden tilanne,
- koulujen nykytilan kuvaus, opetuksen, ruokahuollon, siivouksen ja kiinteistönhuollon järjestäminen,
- perusopetuksen, aamu- ja iltapäivätoiminnan, koulukuljetusten, opiskeluhoollon ja oppimisen tuen järjestäminen kouluittain,
- koulujen kunto ja toiminnan kustannukset,
- kunnan strategiset tavoitteet ja kaavoitus,
- kouluverkon vaikutuksen kunnan elinvoimaisuuteen ja tulevaisuuden väestökehitykseen,
- neljän erilaisen tulevaisuusskenaarion vaikutukset ja
- lapsivaikutusten arviointi

Laadukas ja yhdenvertainen perusopetus on kunnan tärkeä vetovoimatekijä. Sillä turvataan väestönkasvua ja henkilöstön saatavuutta tulevaisuudessa. Liperin kunnan kolmen taajaman rakenne mahdollistaa tasapuoliset palvelut eri puolelle kuntaa melko hyvin saavutettavaksi.

Valtuusto päätti 24.6.2024 § 34, että kunnassa jatketaan kouluverkon muutosvalmistelua, jossa jatkossa kunnassa olisi kolme taajamakoulua. Jatkovalmistelussa määritellään kyläkoulujen sulkemisen aikataulut, lopulliset uudet oppilaaksiottoalueet sekä muut jatkotoimenpiteet erillisinä prosesseina ja ne tuodaan myöhemmin valtuuston päätettäväksi.

Valtuusto kokouksessaan 24.6.2024 § 35 päätti ottaa käyttöön lapsivaikutusten arvioinnin. Arviointi perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, erityisesti lapsen edun ensisijaisuuteen sekä lapsen oikeuteen osallistua ja vaikuttaa. Lapsivaikutusten arvioinnissa on kyse erilaisten päätösten ja toimenpiteiden yhteydessä tehtävää lapsiin kohdistuvien vaikutusten ennakkointia ja seuranta: miten lapsen oikeudet toteutuvat ja millaisia hyötyjä tai haittoja lapsiin kohdistuvilla päätöksillä ja toiminnalla aiheutetaan?

Lapsivaikutusten arviointia voidaan tehdä

- ennakkoarviointina ennen päätöksen tekemistä
- prosessiarviointina päätöksen toimeenpanon yhteydessä
- seuranta-arviointina päätöksen vaikutusten jälkikäteisarviointina.

Liperin kunnan valtuutetut ja johtoryhmän jäsenet osallistuivat helmikuussa 2024 koulutukseen lasten oikeuksista ja lapsivaikutusten arvioinnista. Kunnan lapsivaikutusten arvioinnin ohjeet auttavat päättäjien ja virkamiesten työtä ja yhtenäistävät käytänteitä.

Vuoden 2024 aikana koko maakunta valmisteli TE-uudistuksen myötä yhteistä työllisyysaluetta. Valmistelutyö oli merkittävä niin toiminnan ja talouden kannalta, koska vastuu palvelujen toteuttamisesta siirtyisi kuntien muodostamalle työllisyysalueelle vuoden 2025 alusta. Uudistuksen myötä sekä henkilö- että yritysasiakkaiden työvoimapalveluista tuli osa jokaisen kunnan lakisääteisiä tehtäviä. Valtion työ- ja elinkeinotoimistot eli TE-toimistot lakkautettiin. Uudistuksen tavoitteena ei ollut vain siirtää palveluja ja henkilöstöä valtiolta kunnille, vaan kehittää työvoimapalveluita entistä vaikuttavammaksi esimerkiksi suuntaamalla ammatillista koulutusta tukemaan paremmin alueen työllisyyttä ja yritysten tarpeita, edistämällä sekä kotoutumisen roolia työllisyyden hoidossa että kuntien roolia osajien aktiivisessa houkuttelussa, tarvittaessa maan rajojen ulkopuolelta. Kunnat tuntevat asukkaansa ja elinkeinoelämänsä parhaiten, mikä mahdollistaa paikallisiin tarpeisiin sopivien ja yksilöllisesti räätälöityjen palvelujen toteuttamisen. Uudistus on mahdollisuus tehdä asioita uudella tavalla.

Edellä mainittua TE valmistelua lukuun ottamatta vuonna 2024 ei tapahtunut kunnan ulkopuolelta tulleita muutosta. Edellisinä vuosina on ollut muun muassa sote-uudistus ja koronavuodet, jotka ovat edellyttäneet kunnan toiminnan sopeuttamista valitsevaan tilanteeseen.

Talous

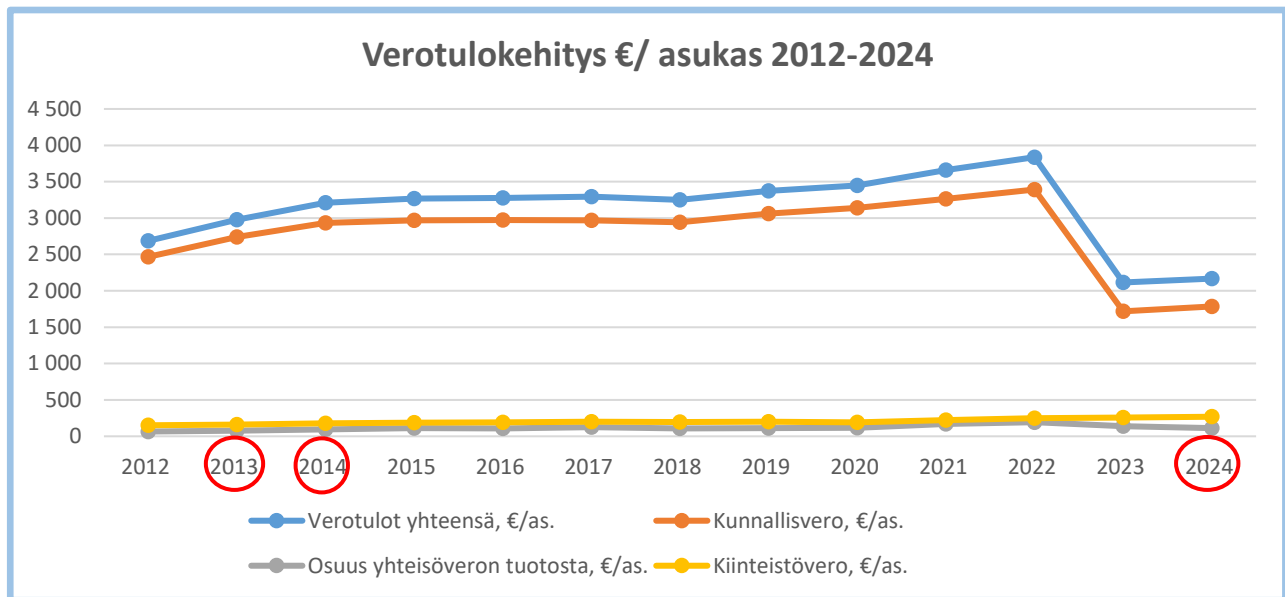
Alkuperäinen talousarvio vuodelle 2024 oli budjetoitu noin -2,2 milj. € alijäämäiseksi. Vuoden aikana tehtiin muutoksia määrärahoihin ja tuloarvioihin, jolloin muutosten jälkeen tilikauden alijäämäksi arvioitiin marraskuussa tehtyjen talousarviomuutoksen yhteydessä noin -2,8 milj. €. Vuoden 2024 tilinpäätös toteutui muutettua talousarvioita odotettua paremmin. Tilikauden tulos oli noin -1,1 milj. euroa ja tilikauden alijäämä noin -0,84 milj. euroa poistoeron jälkeen. Merkittävimmät tulokseen vaikuttavat tekijät olivat toimintakateen, rahoitustuottojen ja -kulujen sekä verotulojen ennakoitua parempi kehitys.

Toimintakate

Toimintatuotot toteutuivat muutettua talousarviota parempina noin 0,64 milj. eurolla (+3,4 %). Toimintakulut vastaavasti alittivat muutetun talousarvion noin 0,77 milj. euroa (+1,5 %). Henkilöstökulujen toteuma oli 97,2 % muutetusta talousarviosta ja ne toteutuivat noin 0,66 milj. euroa muutettua talousarviota parempana. Toimintakulut alittuivat myös aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden sekä avustusten yhteensä osalta noin 0,2 milj. eurolla. Näin ollen toimintakate toteutui noin 1,4 milj. euroa suunniteltua parempana.

Verotulot

Vuoden 2024 alkuperäisessä talousarviossa verotulojen arviointiin olevan noin 25,0 milj. euroa. Määrärahamuutosten yhteydessä verotulojen arviointiin toteutuvan 0,3 milj. euroa parempana. Lopullinen kertymä toteutui kuitenkin noin 0,85 milj. euroa suurempana alkuperäiseen talousarvioon nähden ollen 25,8 milj. euroa. Kunnallisveron toteuma oli noin 21,2 milj. euroa, yhteisöveron noin 1,4 milj. euroa ja kiinteistöveron 3,2 milj. euroa. Vuonna 2023 verotulot olivat yhteensä noin 25,3 milj. euroa, joka on 2 167 euroa/ asukas. Verotulokertymä kasvoi 2,0 % vuodesta 2023 vuoteen 2024. Verotuloprosentti oli 8,9 % vuonna 2024 (8,86 % vuonna 2023).

Kuvio 1: Liperin kunnan verotulokehitys €/ asukas vuosina 2012–2024. Punaisella ympyrällä on merkitty tu-
loverosenttien nostovuodet.

Verotulot (1 000 €)	TP 2023	TAM 2024	TP 2024	Poikkeama	Muutos % 23–24
Kunnallisvero	20 562	20 590	21 247	657	3,3 %
Yhteisövero	1 680	1 395	1 359	-36	-19,1 %
Kiinteistövero	3 072	3 275	3 208	-67	4,4 %
Verotulot yhteensä	25 314	25 260	25 814	554	2,0 %

Taulukko 1: Liperin kunnan verotulokertymävertailu 2023–2024.

Valtionosuudet

Valtionosuudet alkuperäisessä talousarviossa olivat noin 7,7 milj. euroa. Määrämuutosten yhteydessä valti-
onosuusia lisättiin 0,2 milj. euroa. Lopullinen kertymä toteutui noin 13 000 euroa pienempänä muutettuun
talousarvioon nähden ollen 7,9 milj. euroa. (11,0 milj. euroa vuonna 2023). Valtionosuudet laskivat merkit-
tävästi vuodesta 2023 vuoteen 2024 ollen 28,1 % pienemmät. Liperin valtionosuudet tippuivat 257 eurolla
per asukas, kun valtakunnallisesti valtionosuudet pienenevät 44 eurolla asukasta kohden. Valtionosuuksien
poikkeuksellisen suuri tiputus vuosien 2023 ja 2024 välillä selittyy pääosin sote-erillä, joihin Pohjois-Karja-
lassa sisältyy muun muassa palkkaharmonisaation kustannukset.

Valtionosuudet (1 000 €)	TP 2023	TAM 2024	TP 2024	Poikkeama	Muutos % 23–24
Kunnan peruspalvelujen val- tionosuus, ml. tasaukset	11 133	7 970	7 965	-5	-28,5 %
Verotulomenetysten kom- pensaatiot	2 102	2 060	2 073	13	-1,4 %
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-2 238	-2 105	-2 126	-21	-5,0 %
Valtionosuudet yhteensä	10 997	7 925	7 912	-13	-28,1 %

Taulukko 2: Liperin kunnan valtionosuuskertymävertailu 2023–2024.

Investoinnit

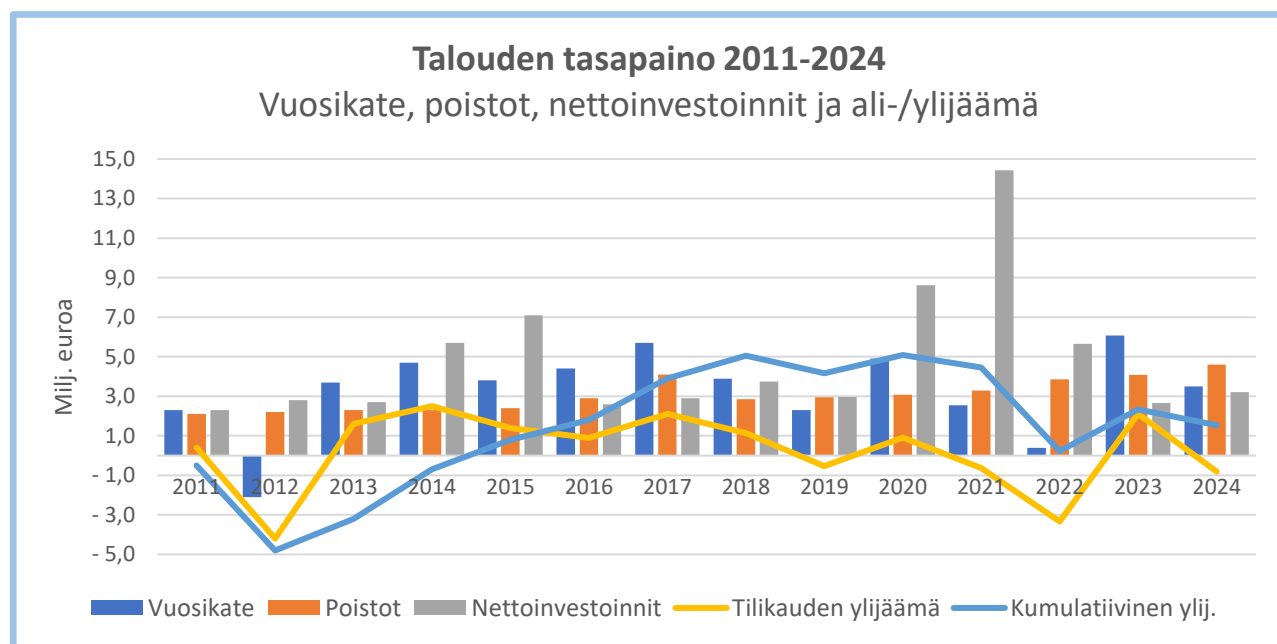
Investoinnit toteutuivat noin 3,19 milj. euron suuruisina (2,86 milj. euroa vuonna 2023), joka oli noin 1,19 milj. euroa parempi verrattuna muutettuun talousarvioon. Investointisäästö muodostui Viinijärven koulun peruskorjaus- ja uudishankkeen rahoitustavan muutoksesta valtuuston tammikuussa 2025 tekemän päätöksen mukaisesti. Hanke tullaan toteuttamaan leasingrahoituksella. Vuodelle 2024 suunnitellut investointimäärärahat Viinijärven kouluhankkeeseen eivät toteutuneet edellä mainitusta rahoitustavan muutoksesta johtuen.

INVESTOINNIT (1 000 €)	TP 2021	TP 2022	TP 2023	TP 2024	Muutos € 23–24
Irtaimisto sis. Arvopaperit	-1 179	-306	-103	-37	66
Kiinteistö-, tila- ja tukipalvelut	-11 686	-4 359	-541	-852	-311
Kaavoitus ja maankäyttö	-567	-14	14	-104	-118
Infrapalvelut	-1 033	-882	-1 188	-1 056	132
Vesihuoltolaitos	-354	-426	-1 041	-1 142	-101
Yhteensä	-14 819	-5 987	-2 859	-3 191	-332

Taulukko 3: Liperin kunnan investointikertymävertailu 2021–2024.

Vuosikate, poistot ja yli-/alijäämä

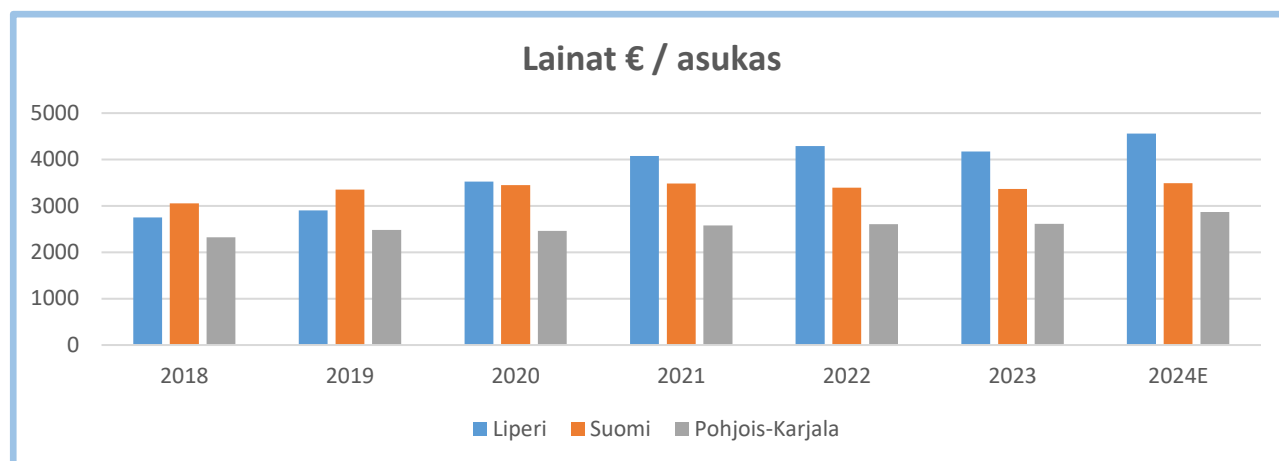
Vuosikate toteutui muutettua talousarviota noin 2,0 milj. euroa parempana. Alkuperäisessä talousarviossa oli varauduttu noin 4,16 milj. euron suuruisiin poistoihin. Poistot tuoteutuivat noin 4,57 milj. euron suuruisina. Tilinpäätökseen tehtiin alaskirjaukset Viinijärven koulun puretusta osasta noin 324 000 € ja Siun soten huhtikuussa 2024 irtisanomasta Ylämyllyn neuvolasta noin 35 000 €.

Kuvio 2: Liperin kunnan vuosikatteen, poistojen, investointien ja ali-/ ylijäämän kehitys vuosina 2011–2024.

Lainakanta

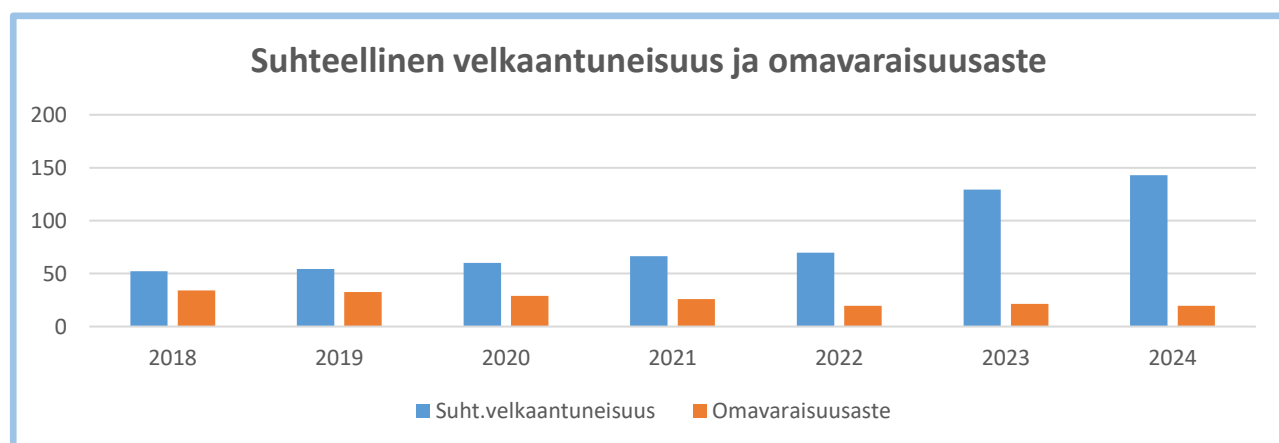
Pitkäaikaista lainaa nostettiin 12 milj. euroa. Lainojen lyhennyksiin käytettiin 7,85 milj. euroa ja lainakanta vuoden lopussa oli 54,3 milj. euroa (4 559 €/asukas). Vuoden 2023 vahvistetussa tilinpäätöksessä se oli 4 173 €/asukas. Kuntatodistuksia ei ollut nostettu tilinpäätöksen aikaan. Lainoihin sisältyy tytäryhteisöjen konsernitilille talletetut rahavarat. Kunnan lainakanta on kasvanut jatkuvasti vuosien 2018–2024 aikana.

Kuvio 3: Liperin kunnan, Pohjois-Karjalan ja Suomen lainamäärä euroissa/asukas vertailu vuosina 2018–2024. Koko maan ja Pohjois-Karjalan tiedot perustuvat tilinpäätösten ennakkotietoihin.

Suhteellinen velkautuneisuus on noussut voimakkaasti vuoden 2022 jälkeen. Velkautuneisuuden nousun syynä on vuoden 2023 alusta voimaan tullut sote-muutos, jossa tulopuoli laski (verotulot) voimakkaasti ja samalla kunnan lainakanta pysyi ennallaan. Vuoden 2024 nousu selittyy valtionosuuksien laskulla. Vaikka velkautuneisuuden arvolle ei ole olemassa absoluuttista vertailutaulukkoa, niin mitä suurempi luku on, niin sitä heikommat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä lainojen takaisinmaksusta tulorahoituksella (toimintatulot, verorahoitus, valtionosuudet). Toisin sanoen kunnan tarvitsee ottaa lainaa kattaakseen käyttötalouden menot.

Omavaraisuusasteen ollessa alle 50 %, se merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta. Hyvänä tasona voidaan pitää noin 70 %. Kunnan omarahoitusaste oli alle 20 % vuonna 2024. Tunnusluvun arvo kertoo, kuinka suuri osuus kunnan varallisuudesta on rahoitettu omalla pääomalla. Mitä korkeampi kunnan omavaraisuusaste on, sitä vakaammalle pohjalle kunnan talous rakentuu.

Kuvio 4: Liperin kunnan suhteellisen velkaantumisen ja omavaraisuusasteen kehitys vuosina 2018–2024.

Muut ei-taloudelliset asiat

Valtuusto on hyväksynyt sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet 16.12.2024 § 60. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteita tullaan täydentämään kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimintaohjeella vuoden 2025 aikana. Ohjeiden päivityksen yhteydessä tarkastellaan niiden yhteensopivuutta konserniohjeen kanssa. Samassa kokouksessa § 59 valtuusto päätti varallisuuden hoidon sekä rahoitus- ja sijoitustoiminnan perusteista. Myös näihin perusteisiin tehdään tarkempi ohje vuoden 2025 aikana.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä ja merkittävimmistä riskeistä

Taloussuunnitelmakausi 2025–2027 on arvioitu toteutuvan +/- 0 euron suuruisena. Toteutuessaan kumulatiivista ylijäämää olisi jäljellä noin 0,26 milj. euroa, jos vuoden 2024 tilinpäätös olisi toteutunut alkuperäisen arvion mukaisesti. Tilinpäätös kuitenkin toteutui noin 0,84 milj. euroa alijäämäisenä, joten uusi kumulatiivinen ennuste on noin 2,2 milj. euroa. Taloussuunnitelmavuosien osalta toimintakatteessa on huomioitu TE-uudistuksen tuomat muutokset toimintakuluihin ja valtionosuuksiin. Palkkakustannusten kasvusta ei ole tilinpäätöksen valmisteluhetkellä tiedossa seuraavan kolmivuotissopimuskauden korotusprosentteja. Korotukset tulee huomioida seuraavassa talousarvioprosessissa. Suunnitelmavuosissa on pyritty huomioimaan muut tiedossa olevat suunnitelmavuosia koskevat muutokset toiminnan ja talouden osalta. Vuoden 2025 aikana selvitetään Sote-kiinteistöjen yhtiöittämisestä aiheutuvat toiminnalliset ja taloudelliset vaikutukset kunnan toimintaan vuodesta 2026 eteenpäin. Tarkemmat kustannusvaikutukset selviävät vuoden 2025 aikana.

Tilinpäätöksen kirjoittamisen aikana ei ole vielä selvinnyt tarkkoja palkkakustannusten kasvuprosentteja tuleville vuosille. Arvio tulevasta palkkakehityksestä on seuraavalle kolmen vuoden sopimuskaudelle noin 7-8 % kasvu. Yhden prosenttiyksikön nousun kustannukset ovat noin 220 000 euroa.

TE-palvelut siirtyivät kunnille 1.1.2025. Uudistuksessa työllisyyden ja yritysten kasvua tukevat julkiset palvelut tulevat osaksi kuntien työllisyys- ja elinvoimatehtäviä. Tämä on kunnille uusi valtionosuustehtävä, jonka rahoitus on yleiskatteisessa valtionosuudessa. Uudistuksen yhteydessä työmarkkinatuen kuntaosuuden (jatkossa työttömyysturvakustannus) kustannusten laskentatapa muuttuu. Kustannusarvion paikkansa pitävyys tullaan näkemään vuoden 2025 aikana. Pohjois-Karjalan kuntien yhdessä muodostaman työllisyysalueen taloudellisia toimintaedellytyksiä tullaan lähivuosina kiristämään, toisin sanoen budjetti pienenee. Minikälaisia vaikutuksia tällä muutoksella tulee olomaan yksittäisen kunnan talouteen? Tuleeko tämän seurauksena työttömyysturvakustannukset nousemaan vai pitääkö kunnan lisätä omia työllisyyspalveluita, etteivät ne nouse, mutta lisäpalveluiden tarjoamisesta tulee lisäkustannuksia. Nähtäväksi jää miten tämän asia tullaan ratkaisemaan, niin työllisyysalueella kuin myös yksittäisessä kunnassa. Työllisyysalueen vuoden 2025 talousarvio on n. 21,8 milj. €, vuonna 2026 n. 20 milj. € ja vuonna 2027 n. 18,2 milj. €.

Vuoden 2024 tilinpäätöksessä rahoituserät toteutuivat noin 0,7 milj. euron suuruisena (vuonna 2023: noin -0,26 milj. €) Liperin kunnan suuren lainamäärän takia korkoriski on kiinnitettävä huomiota. Korkokulut ovat kasvaneet vuodesta 2023 vuoteen 2024 noin 0,46 milj. euroa. Taloussuunnitelmakauden talousarvioissa tämä on jo huomioitu. Maailman poliittisen tilanteen takia korot ovat nousseet ja epävarmuutta tulee näkymään jatkossakin rahoitusmarkkinoilla. Korkojen mahdolliseen nousuun on syytä varautua tarkastelemalla erilaisia suojausvaihtoehtoja. Maailman poliittinen tilanne (mm. sodat Ukrainassa ja Lähi-idässä, Yhdysvaltojen ja Venäjän presidentinvaalit, Suomessa tapahtuvat taloudelliset leikkaukset) luovat myös suurta

epätietoisuutta niin rahoitusmarkkinoille kuin myös normaalin talouden ja toimintojen hoitamiseen kuntakentällä kuin myös yrityksillä ja kotitalouksilla. Maailman poliittisen tilanteen takia myös kunnan on syytä päivittää varautumiseen ja valmiuteen liittyviä suunnitelmia niin omassa toiminnassa kuin myös tiivistettävä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

Kuntien rahoitusjärjestelmän uudistaminen käynnistyi syksyllä 2023. Pääministeri Petteri Orpon mukaan kuntien rahoituksen ja valtionosuusjärjestelmän kokonaisuus uudistetaan vastaamaan kuntien uutta roolia ja sote-uudistuksen voimaantulon sekä TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän uudistaminen käynnistettiin ja asetettiin valmisteluryhmä, jonka toimikausi ulottuu vuoden 2025 loppuun. Tarkoitus oli, että valmisteltu uusi lainsäädäntö tulisi voimaan 1.1.2026. Valtiovarainministeriö tiedotti loppuvuodesta 2024, että kuntien valtionosuusuudistus siirtyy vuodella eteenpäin. Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen mukaan "tarvitsemme lisää tietoa esimerkiksi erilaisten demografisten muuttujien vaikutuksesta palveluiden kustannuksiin kunnissa. Tulemmekin teettämään joitakin lisäselvityksiä pikaisella aikataululla." Liperin kunnan osalta näillä olemassa olevilla tiedoilla arvio on, että valtionosuudet tulevat kasvamaan. Asiasta ei ole vielä tehty virallisia päätöksiä, joten tämän varaan kunta ei vielä voi laskea talouttaan.

Kiinteistöverotulot ovat merkittävä osa kuntien rahoitusta. Kuntien kesken kiinteistöverotulojen painoarvo vaihtelee suurestikin. Merkitys on luonnollisesti suuri voimalaitoskunnissa ja suosituissa kesämökkikunnissa. Toisaalta kunnan sisällä vaihtelu verotusarvoissa on paikoin suurta. Kiinteistöverotuksen mittava arvostamisuudistus on etenemässä lausuntokierrokselle kevään 2025 aikana. Kiinteistöverotuksen arvostamisperusteiden uudistusta valmistellaan tuottoneutraalin verotuksen tason mahdollistaen. Uudistuksen myötä kiinteistöverotuksen rasitus tulee kohdistumaan uudella tavalla. Toisten verotus siis tulee kiristymään, toisten kevenemään. Hyvän verojärjestelmän keskeisimpiä ominaispiirteitä ovat tehokkuus, yksinkertaisuus, ennakoitavuus ja tasapuolisuus. Valmistellun järjestelmän ketterän massamenettelyn ja avoimuuden kautta varmistetaan kolmen ensimmäisen periaatteen toteutuminen. Tasapuolisuuden kannalta on tärkeää kiinnittää huomiota myös niiden kiinteistöjen verotukseen, joiden verotus uudistuksen myötä kevenisi.

Mahdollisen hankintalainmuutoksen seuraukset kuntakentälle tulevat olemaan merkittävät. Muutoksen tavoitteena on parantaa julkisten hankintojen tehokkuutta ja kustannussäästöjä sekä turvata laadukkaita julkiset palvelut. Hankintalakia esitetään uudistettavan muun muassa edistämällä markkinakartoitusta ja hankinnan huolellista valmistelua. Hallitusohjelman mukaisesti muutoksessa esitetään sidosyksiköiden käytön rajoittamista hankintojen toteuttamisessa asettamalla sidosyksikön omistukselle yleisen edun huomiioon ottava vähimmäisomistusosuutta koskeva vaatimus (10 prosenttia). Muutoksen siirtymäajaksi on määritetty 1,5 vuotta (jäteala 2,5 vuotta). Esityksen mukaan laki tulisi voimaan 1.1.2026, eli vähimmäisomistusosuuden tulisi täyttyä 1.7.2027 alkaen. Esityksen voimaantulolla nykymuodossaan olisi merkittäviä vaikutuksia Liperin kunnan kannalta ict-palveluiden, työterveyshuollon ja Honkalammen koulun siivous- ja ruoka-huollon osalta sekä välillisesti ainakin jätehuollon ja kirjastopalveluiden osalta.

1.5 Kunnan henkilöstö

Koko kunnan henkilöstöä koskevat tavoitteet 2024

Tavoite	Tavoitearvo	Toimenpide	Toteuma
Positiivista työnantaja kuvaa vahvistetaan.	Työhyvinvointikyselyn tulos: Suositelisitko työpaikkaa ystävällesi? (2018:61 %, 2020: 72 %, 2022: 74 %, 2023: 77 %) Tavoite 75 % Kysely toteutetaan syksyllä 2025	Yhdenvertainen kohtelu kaikille henkilöstön jäsenille yhteisten ohjeistusten ja sovittujen toimintatapojen mukaisesti. Tiedottaminen sisäisen Lintran avulla on ajantasaista ja informatiivista sekä henkilöstöä tuetaan sen käyttöön. Anonymirekrytinnin käytön vahvistaminen siihen soveltuvissa rekrytoinneissa. Kehittämisen pohjaksi kerätään tietoa kyselytutkimuksien avulla. Mahdollistetaan sisäiset urapolut ja työkykytilanteissa uudelleen sijoittuminen työkyvyn mukaisesti koko organisaation tuottama toiminta huomioiden.	Kouluttamisen ja tiedottamisen kautta olemme vahvistaneet yhteisiä toimintatapoja sekä tasavertaisuutta koko organisaatiossa. Henkilöstöohjeet ovat ajantasaista ja henkilöstön saavutettavissa Litrassa. Henkilöstön tietotekniseksi tueksi on koulutettu digimentoreita. Anonymirekrytointi on osa rekrytointivalikoimaa. Henkilöstön saatavuuden ja pitovoiman kehittämiseksi sekä tiedolla johtamisen tueksi toteutettiin työsuhteensa päättäneiden lähtökysely. Työhyvinvointikyselyn tulokset on jalkautettu yksiköihin sekä suunniteltuja kehittämistoimenpiteitä on seurattu. Osaavan henkilöstön vakiinnuttaminen sekä osaamisen vahvistaminen on ollut tavoitteellista ja toimintalähtöistä.

Huolehditaan henkilö-resurssin riittävydestä.	Työhyvinvointikyselyn tulos: Minulla on tarpeeksi aikaa saada työni tehtyä kysymykseen parannus eri mieltä vastanneiden osalta (2018:38 %, 2020:29 %, 2022:27 %, 2023; 26 %) Tavoite 25 % Kysely toteutetaan syksyllä 2025.	Eläköitymisiin ja osaa-misen varmistamiseen varaudutaan henkilöstö suunnittelun avulla. Henkilöstösuunnitelma on ennakoiva ja ajantasainen. Vuosilomasuunnittelu on suunnitelmallista ja varahenkilöjärjestelmät ovat kunnossa kaikilla osa-alueilla	Henkilöstösuunnitelma on ollut ennakoiva ja eläköitymisiin on varauduttu sekä toiminta- ja tehtäväkokonaisuudet on uudelleen arvioitu. Vuosilomasuunnittelu on toimintalähtöistä ja varahenkilöjärjestelmät ennalta sovittuja.
Työtapaturmien määrää vähennetään ja työturvallisuuden kehittäminen on organisaation yhteinen tavoite.	Työtapaturmista johtuvat sairauspoissaolot ovat pienemmät kuin aikaisemmin (2020: 856 kpv, 2021: 696 kpv, 2022:380 kpv, 2023: 326 kpv, 2024:32 kpv.) TA2025: alle 400 kpv	Työsuojelurakenteiden kehittäminen, tapaturmien sekä läheltä piti tilanteiden analysointi ja ennaltaehkäisy. Uuden riskienarvioinnin- ja työturvallisuusilmoitus ohjelmiston käyttöönotto vuoden 2024 aikana.	Työturvallisuus- ja riskienhallintajärjestelmä WPro ja kemikaalijärjestelmän KemPro on otettu käyttöön 1.8.2024 alkaen. Työturvallisuusohjelmiston ja riskienhallinnalla voidaan tunnistaa ja puuttua työpaikan työturvallisuutta vaarantaviin tekijöihin.

Liperin kunnan henkilöstömäärä 31.12.2024 oli 491 työntekijää. Luku sisältää vakituisten henkilöstön lisäksi sijaiset, määräaikaiset sekä työllistetyt. Henkilöstömäärä on vähentynyt edellisestä vuodesta 19 henkilön verran. Henkilöstömäärän vähentymiseen edellisestä vuodesta ovat vaikuttaneet toimintojen uudelleen järjestelyt ja vuonna 2023 aloitetut tavoitteelliset talouden tasapainottamiset toimenpiteet. Vuoden 2024 lopussa Liperin kunnan henkilöstöstä 79,6 % (2023, 74,5 %) työskenteli vakituksessa virka- tai työsuhteessa. Määräaikaisten työntekijöiden osuus henkilöstöstä oli 20,4 % (2023, 25,5 %). Vakituisten työsuhteiden määrä on kasvanut edelliseen vuoteen ja tämä on strategisesti määritelty suunta pitovoiman ja osaamisen varmistamisen näkökulmasta sekä kunnassa on tehty rekrytointeja vuonna 2024, joissa eläkepoistuma tapahtuu vasta 2025 vuoden puolella. Määräaikaisten työsuhteiden tarvetta on tarkasteltu koko kunnassa taloudentasapainottamisen näkökulmasta.

Palvelusuhteet	Vuonna 2022	Vuonna 2023	Vuonna 2024	Muutos edell. vuodesta hlöä
Vakituiset	440	380	391	+11
Määräaikaiset	168	130	100	-30
- joista työllistettyjen määrä	35	24	13	-11
Liperin kunta yhteensä	608	510	491	-19

Taulukko 4: Henkilöstön eläköityminen ja sen jakauma vuosilta 2021–2024.

Kunnan henkilöstömäärä vaihtelee vuoden aikana ja tämän vuoksi henkilötyövuosi kuvaa paremmin kuntayhtymän henkilöstömäärää kuin henkilöstömäärä tiettynä päivänä. Henkilötyövuodella (HTV) tarkoitetaan koko vuoden kokoaikatyössä ollutta henkilöä, jolloin osa-aikaisten tai osan vuotta työssä olleiden henkilöiden työpanos lasketaan tehdyn työajan suhteessa.

Palvelualue	HTV1			HTV2			HTV3		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Keskushallintopalvelut	114,7	63,8	52,7	111,4	61,9	51,9	93,9	53,7	43,9
Hyvinvointipalvelut	356,0	363,7	358,0	334,7	334,9	332,8	287,8	290,8	292,7
Elinympäristöpalvelut	112,3	84,2	86,1	108,0	81,0	82,5	89,5	69,4	69,4
Yhteensä	583,0	511,7	496,9	554,1	477,8	467,2	471,5	413,9	406,1

Taulukko 5: Liperin kunnan henkilöstön työpanos HTV lukuina vuosina 2022–2024

HTV1 = palveluksessa olopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365 * (osa-aikaprosentti/100).

HTV2 = palkallisten palveluksessa olopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365 * (osa-aikaprosentti/100), josta vähennetty palkattomat poissaolot.

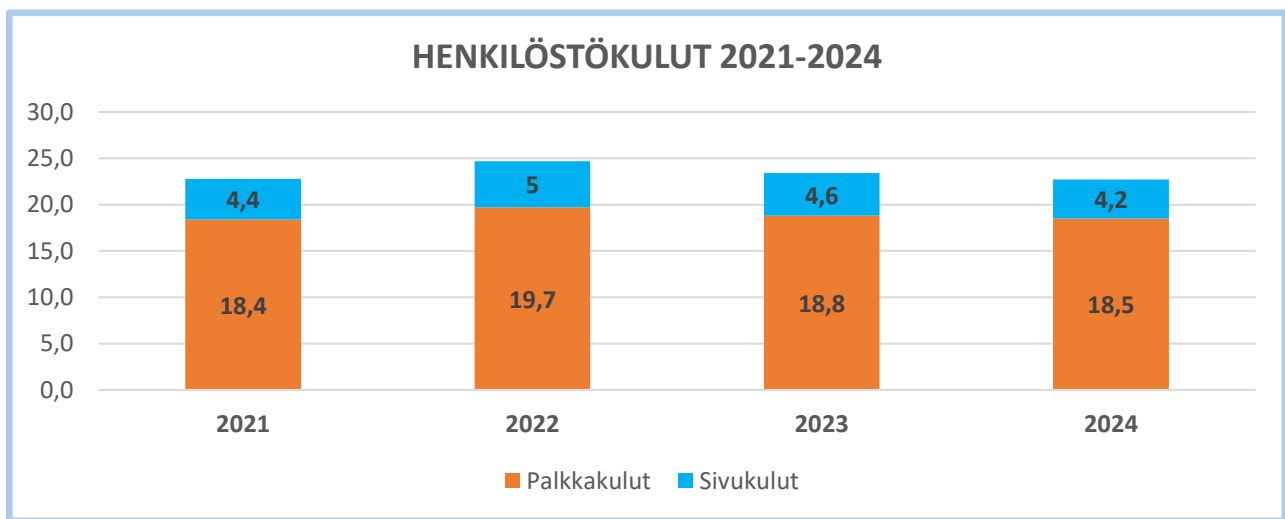
HTV3 = todelliset palveluksessa olopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365 * (osa-aikaprosentti/100), josta vähennetty kaikki poissaolot ja myös loma-ajat.

Tarkasteltaessa henkilöstömäärän kehitystä HTV2 luvun avulla, joka vastaa parhaiten työntekijöiden toteutannutta laskennallista työpanosta oli HTV2 luku 467,2. HTV2 on koko kunnassa vähentynyt 10,6 henkilötyövuotta. Vähennyksen taustalla ovat talouden tasapainottamisen tavoitteet ja toimintojen entistä tarkempi tarkastelu. Palkkatukityöllistämisen päättymisen vuoden 2024 loppuun vaikutukset ovat jo nähtävissä työllistettyjen määrän vähentymisenä.

Liperin kunnan henkilöstökulut olivat vuonna 2024 yhteensä n. 22,7 miljoonaa euroa. Henkilöstökuluista palkkakuluja oli 18,5 miljoonaa euroa ja palkkojen sivukuluja n. 4,2 miljoonaa euroa. Henkilöstökulut ovat kokonaisuudessaan vähentyneet noin – 660 000 euroa. Henkilöstökulujen pienentymiseen ovat vaikuttaneet talouden tasapainottamisen toimenpiteet, varhaiskasvatuksen rakenneuudistukset muun muassa

päiväkotien varajohtaja- ja johtajamallit sekä kolmen kasvattajan ryhmät ja työllisyyspalveluissa palkkatuki-työllistämisen päättymisen.

Henkilöstökulujen vähentymisen yhteydessä on erityisesti huomioitavaa, että vuonna 2024 henkilöstöku-
luja edellisiin vuosiin nähden nostivat virka- ja työehtosopimuksen mukaiset palkkaohjelman yleiskorotuk-
set sekä järjestelyvaraeräkorotukset yhteensä yli 3,5 %. Tarkasteltuna vuoden 2023 henkilöstökuluja ilman
sivukuluja korotettuna vuoden 2024 yleiskorotuksella ja järjestelyeräkorotuksilla on laskennallinen henki-
löstökulujen tasapainottamisen tuottama vähennys noin – 1 miljoonaa euroa.

Kuvio 5: Liperin kunnan henkilöstökuluvertailu vuosina 2021–2024.

Hallintopalvelut	HTV2 2022	HTV2 2023	HTV2 2024	Hyvinvointipalvelut	HTV2 2022	HTV2 2023	HTV2 2024	Elinympäristöpalvelut	HTV2 2022	HTV2 2023	HTV2 2024
Palvelupiste	1,6	1,3	0,9	Hyvinvoinnin hallinto	4,0	2,6	2,8	Elinympäristön hallinto	2,0	2,2	2,0
Kunnanhallitus	1,7	1,8	1,9	Hyvinvoinnin hankkeet	14,5	14,8	11,8	Kunnossapitopalvelut	7,3	8,8	8,9
Hallintopalvelut	4,9	5,0	4,9	Mattisenlahden koulu	5,5	4,6	4,7	Siivouspalvelut	22,8	21,3	23,9
Vaalit	0,2	0,2	0,5	Salokylän koulu	5,7	6,3	6,0	Laitoshuoltopalvelut	13,8	0	0
Talous- ja palkkahallinto	5,6	5,6	4,8	Liperin koulu	22,0	20,1	15,5(*)	Jätehuolto	0,5	0,5	0,1
Hankkeet	2,7	2,2	0,8	Ylämyllyn koulu	92,7	95,0	99 (*)	Liikenneväylät	1,5	1,5	1,5
Työllisyyspalvelut	18,6	14,7	12,4	Viinijärven koulu	16,1	16,0	15,4	Puistot ja yleiset alueet	1,0	0,4	0,4
Henkilöstöpalvelut	2,9	3,0	2,8	Honkalammen koulu	12,6 (8/23)	29,2	31,2	Liikuntapaikat	10,1	9,4	8,9
Tukityöllistetyt	17,2	16,3	11,0	Muu perusopetus	9,1	4,7	5,7	Maankäyttö ja kaavoitus	2,8	3,0	3,7
Maatalouslomitushallinto	2,5	0	0	Liperin päiväkotit	5,7	6,9	13,3	Ympäristöpalvelut	1,8	1,2	0,2
Maatalouslomitushallinto	40,6	0	0	Taikametsän päiväkotit	27,8	25,5	28,7	Rakennusvalvonta	2,9	2,6	2,7
Maaseutuelinkeinot hallinto	1,7	1,0	1,7	Paloaukean päiväkotit	17,0	16,2	15,5	Puhdasvesilaitos	3,5	3,4	3,2
Maaseutuelinkeinot Joensuu	2,2	1,7	1,7	Puolivälin päiväkotit	18,1	18,2	16,8	Viemärlaitos	3,4	3,4	3,2
Maaseutuelinkeinot Polvijärvi	1,5	1,1	1,2	Viinijärven päiväkotit	10,8	12,2	12,0	Ylämyllyn keskuskeittio	13,4	17,3	17,1
Maaseutuelinkeinot Outo-kumpu	0,6	0,6	0,6	Lautasuon päiväkotit	14,8	16,9	18,0	Liperin koulun keittio	1,6	0	0
Maaseutuelinkeinot Juuka	0,9	0,7	0,8	Perhepäivähoito	13,4	8,2	7,5	Viinijärven koulu keittio	2,7	0	0
Maaseutuelinkeinot Ilo-mantsi	0,6	0,6	0,6	Esiopetus	10,8	7,2	1,1	Ravintokeskus	12,3	0	0
Maaseutuelinkeinot Kontio-lahti	0,3	0,3	0,3	Varhaiskasvatuksen yhteiset	14,8	13,0	13,2	Patteriston keittio	4,1	6,1	6,6
Maaseutuelinkeinot Keski-Karjala	3,2	3,4	3,0	Täydentävä varhaiskasvatus	8,1	5,3	0	Ruokahuollon hallinto	0,6	0	0
Maaseutuelinkeinot Nurmes	1,1	1,0	1,0	Nuorisotyö	4,8	4,9	5,7				
Maaseutuelinkeinot Lieksa	0,6	0,6	0,6	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	0,8	1,8	1,9				
Maaseutuelinkeinot Heinävesi	0,2	0,3	0,3	Kulttuuripalvelut	1,9	1,3	1,4				
				Liikuntapalvelut	3,8	3,9	3,5				
Hallintopalvelut	111,4	61,9	51,9	Hyvinvointipalvelut	334,7	334,9	332,8	Elinympäristöpalvelut	108,0	81,0	82,5

Taulukko 6: HTV2 luvut yksikkötasoisesti palvelualueittain vuosilta 2022–2024.

*) Henkilöstöhallinnon ohjelmassa osa Ylämyllyn koulun henkilöstöstä raportoitu edelleen Liperin koulun HTV 2 lukuun, vaikka kustannustenjaot ovat oikein. Tämä oikaistu vuoden 2024 HTV 2 luvussa.

Tarkempi raportointi henkilöstön osalta on koottuna vuoden 2024 henkilöstötilinpäätökseen. Valtuusto hyväksyi henkilöstötilinpäätöksen kokouksessaan 24.2.2025

1.6 Ympäristötekijät

Liperin kunnan alueella on huomattavat pohjavesivarat. Pohjavesialueita on kaikkiaan 20 ja niistä 12 on luokiteltu vedenhankinnan kannalta tärkeiksi (luokka 1/1E). Yksittäisillä pohjavesialueilla riskiä pohjaveden laadulle aiheutuu muun muassa maa-ainesten otosta, maataloudesta, pienteollisuudesta, moottorirata- ja lentokenttätoiminnoista sekä asutuksen jätevesistä. Asutuksen jätevesistä pohjavesille aiheutuvaa riskiä ovat pienentäneet vesiosuuskuntien viemäriverkoston laajentuminen sekä kiinteistökohtaisiin jätevesijärjestelmiin tehdyt parannustyöt.

Liperissä ei ole yksittäistä suurta riskitoimintaa, mutta yksittäisiä pienempiä ympäristöriskejä aiheutuu muun muassa teollisuudesta, jätteiden käsittelystä, polttoaineiden varastoinnista ja ampumaradoista. Vuonna 2024 kunnan tietoon ei tullut vahinkoa tai onnettomuutta, josta olisi aiheutunut vakavaa ympäristön pilaantumisen riskiä.

Ympäristönsuojelulain velvoittaman säännöllisen valvonnan järjestämiseksi on hyväksytty ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma vuosille 2023–2026. Valvontakohteiden määräaikaistarkastuksia varten hyväksytään vuosittain valvontaohjelma, jonka mukaisia tarkastuksia vuonna 2024 tehtiin 6 kpl. Yksi vuodelle 2024 suunniteltu tarkastus jäi tekemättä kyseessä olleen toiminnan loppumisen takia.

Ympäristönsuojeluviranomaiselle tulee maksutuloja määräaikaistarkastusten lisäksi myös muun muassa ympäristö- ja maa-aineslupamaksuista sekä toimintojen rekisteröinneistä. Vuonna 2024 tehtiin 2 kpl eläinsuojien ilmoitusmenettelypäätöksiä, 1 ympäristölupapäätös ja 1 maa-aineslupapäätös. Ympäristönsuojelun vastuualueelle kuuluu myös maa-aineslupien valvonta. Vuoden 2024 Liperin kunnan alueella oli tarkastettavia maa-ainesten ottoalueita 21 kpl. Tarkastettaville alueille tehdään vähintään kerran vuodessa valvontakäynti. Valvonnasta peritään elinympäristölautakunnan hyväksymä vuotuisen ottomäärään perustuva maksu. Tarkastuksia tehdään myös kuntalaisilta tai muilta viranomaisilta tulleiden ilmoitusten perusteella. Näistä tarkastuksista ei peritä maksua.

Vuoden 2023 loppupuolella aloitettuun rakennetun ympäristön valvontasuunnitelmaan liittyvien tarkastuskierrosten yhteydessä löytyi 10 kpl roskaantumistapauksia. Kyseisten kiinteistöjen omistajille lähetettiin huhtikuussa 2024 kehotuskirjeet kiinteistöjen kuntoon saattamiseksi. Marraskuussa 2024 tehdyillä tarkastuskierroksilla kuuden kohteen todettiin olevan kunnossa. Lisäksi löytyi kaksi uutta kohdetta, joille lähetetään kirje kiinteistön kuntoon saattamiseksi.

Liperi on osallistunut Kohti hiilineutraalia kuntaa -hankkeeseen vuodesta 2015. Osallistumisellaan Liperi on sitoutunut tavoittelemaan 80 prosentin päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Liperin kokonaispäästöt ovat vähentyneet vuodesta 2005 vuoteen 2022 kaksikymmentäviisi prosenttia. Asukaskohtainen päästövähennys samalla aikavälillä on 26 %. Kaikissa Hinku-kunnissa kokonaispäästöt ovat vähentyneet 31 % ja asukaskohtaiset päästöt 35 %. Suurin osa Liperin kunnan päästöistä koostuu maatalouden ja tieliikenteen päästöistä.

Liperin kuntaan valmistui vuonna 2022 Kestävän kehityksen ohjelma. Ohjelman tarkoituksena on taata kestävästi kehittyvä Liperin kunta, jossa otetaan ympäristö, talous ja ihminen tasavertaisesti huomioon. Ohjelma täyttää myös ilmastolain velvoittaman kunnan ilmastosuunnitelman vaatimukset. Ohjelman toimenpiteitä on viety toteuttamisvaiheeseen: muun muassa katu- ja ulkovaloja on vaihdettu led-valoiksi. Ohjelma on otettu huomioon myös Välikankaan yritysalueen laajennussuunnitelmassa, jossa tehtiin mm. ilmastoystävällisen rakentamisen suunnitelma alueelle, jotta rakentaminen voidaan toteuttaa mahdollisimman ympäristöystävällisesti herkälle pohjavesialueelle.

Liperin kunta liittyi vuonna 2023 kunta-alan energiatehokkuussopimukseen (KETS). Kunta-alan energiatehokkuussopimus on työ- ja elinkeinoministeriön, Energiaviraston ja Kuntaliiton välinen sopimus energian tehokkaammasta käytöstä kunta-alalla vuosina 2017–2025. Liittyjät sitoutuvat Kunta-alan energiatehokkuussopimuksen toimenpiteisiin ja tavoitteisiin. Sopimuksella pyritään ensisijaisesti energiatehokkuuden parantamiseen, mutta siihen sisältyy myös uusiutuvan energian edistämiseen liittyviä toimenpiteitä. Edellisen vuoden energiankäytöstä, energiansäästö- ja muista sopimuksen mukaisista toimenpiteistä on raportoitava vuosittain Motivalle. Ensimmäinen KETS-raportointi tehtiin vuoden 2024 huhtikuussa. Toukokuussa 2024 elinymäristölautakunta hyväksyi Liperin kunnan energiatehokkuussopimuksen toimintaohjelman toimenpiteiden toteuttamisen tueksi.

Liperin kunnan ja ELY-keskuksen tavoitteena on parantaa Kirkkolahden veden laatua, jota tällä hetkellä kuormittaa laajoilta peltoalueilta pumpattava vesi. Osana Liperin Kirkkolahden veden laadun parantaminen -hanketta käynnistettiin keväällä 2023 veden laadun parantamiseen liittyvä selvitystyö, jonka loppuraportti valmistui loppuvuodesta 2023. Hankkeessa tarkasteltiin kolmea vaihtoehtoa vedenlaadun parantamiseksi. Vaihtoehtoista tarkempaan selvittelyyn valikoitui nykyisen järjestelmän parantaminen. Hankkeen loppuraportissa on esitetty valitun vaihtoehdon toteuttamiseen tarvittavia toimenpiteitä, alustava kustannusarvio toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä karkeat suunnitelmat kosteikkojen rakenteista. Seuraavana hankkeessa on vuorossa varsinaisen kunnostussuunnitelman laatiminen vuoden 2025 aikana ja sen toteuttamiseksi työhön on haettu avustusta loppuvuodesta 2024.

Liperin kunnan pohjavesien suojelusuunnitelmat valmistuivat vuonna 2012, eikä niitä ole sen jälkeen päivitetty. Tuolloin seitsemälle pohjavesialueelle laadittiin suojelusuunnitelmat ja neljälle tehtiin riskikartoitus. Nyt viiden pohjavesialueen suojelusuunnitelmat halutaan päivittää. Työ on tarkoitus toteuttaa vuosien 2025 ja 2026 aikana ja sen toteuttamiseksi on haettu avustusta loppuvuodesta 2024.

1.7 Väestön hyvinvointi ja terveys

Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan perustehtävä (Kuntalaki 410/2015, 1 §). Kunnan on terveydenhuoltolain (1326/2010) nojalla otettava päätöksissään huomioon hyvinvointivaikutukset (11 §) sekä seurattava väestön hyvinvointia (12 §). Kaikkea toimintaa ja palveluiden järjestämistä ohjaa kuntastrategia, yhdessä sovitut arvot ja tavoitteet. Kunnan ja hyvinvointialueen tulee tehdä yhteistyötä ja tukea toisiinsa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuudessa. Niillä on myös vuosittainen velvoite neuvotella keskenään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asioista sekä huomioida neuvotteluissa ja yhteistyössä myös muut toimijat kuten järjestöt, yritykset ja julkisen sektorin toimijat.

Väestön hyvinvointi ja terveys

Kunnan hyvinvointityötä ohjaa hyvinvointityöryhmä, jossa on laaja-alainen ja moniammatillinen edustus hyvinvointialueelta, seurakunnista, poliittisista päättäjistä, järjestöistä sekä kunnan viranhaltijoista. Hyvinvointiryhmä kokoontui vuonna 2024 kuusi kertaa. Hyvinvointiryhmän kokouksissa käsiteltiin ajankohtaisia asioita sekä kokoukselle erikseen valmisteltuja teemoja. Vuoden aikana hyvinvointiryhmässä seurattiin laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman valmistelua eri vaiheissa sekä kuultiin mm. Miunhyvinvointi.fi-palvelutarjottimen valmistelusta, työllisyyspalveluiden ajankohtaisia asioita sekä ehkäisevän päihdetyön sekä maahanmuuton ja kotoutumisen tilannekuvaa. Syksyn ensimmäisessä kokouksessa mukana oli Koton kunnan edustajat Käsämään avatusta vastaanottokeskuksesta.

Hyvinvointia ja terveyttä edistäviä suunnitelmia

Vuoden aikana valmisteltiin kunnan uutta laajaa hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa vuosille 2025–2028. Asiakirja valmistui loppuvuodesta ja hyvinvointilautakunta hyväksyi sen joulukuussa. Lakisääteinen hyvinvointisuunnitelma pohjautuu maakunnalliseen hyte-ohjelmaan (Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet Pohjois-Karjalassa 2025–2028), jota valmisteltiin laaja-alaisessa yhteistyössä alkuvuodesta 2024.

Eri osa-alueiden strategista, pitkän aikavälin tavoitteellista suunnittelua jatkettiin vuonna 2024. Edellisen suunnitelmakauden keskeisenä toimenpiteenä on ollut linjata hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suuntaviivoja ja konkreettisia toimia, jota varten on laadittu strategisia ohjelmia. Useilla toimialoilla käynnissä on suunnitelmien jalkautustyö tai niiden mukaiset toimenpiteet. Kuntalaisten palautetta ja kehittämistoiveita on kuultu laajasti osana eri toimialojen ohjelmatyötä ja palveluiden kehittämistä.

Kunnan nuoriso-ohjelma valmistui elokuussa 2024 ja kulttuuriohjelman laadinta käynnistyi loppuvuodesta. Vuonna 2023 laadittu ikäystävällisyyden ohjelma hyväksyttiin valtuustossa helmikuussa 2024 ja siitä laadittiin käsiversio syksyllä kuntalaisille jaettavaksi erilaisissa tilaisuuksissa. Vuoden 2024 hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteitä ohjasi vuosille 2021–2024 laadittu hyvinvointisuunnitelma, jonka loppuarviointi tuodaan valtuustolle käsiteltäväksi erillisenä asiana.

Vuodelle 2024 asetettujen painopistealueiden toteuma ja muu toiminta

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on laaja-alaista, poikkihallinnollista ja moniammatillista yhteistyötä ja kumppanuutta. Hyvinvointialueen ja maakuntaliiton kanssa tehty kumppanuussopimuksen mukainen yhteistyö käynnistyi kokonaisuudessaan vuoden 2024 aikana ja sillä oli vaikutusta kunnan hyvinvointityön käytänteisiin. Alueelliset kumppanuusryhmät kokoontuivat kolme kertaa, mutta strategisen tason yhteistyöneuvotteluja ei vielä järjestetty. Niissä koolle kutsuja on hyvinvointialue. Läntisen alueen

kumppanuusryhmän puheenjohtajana toimii Liperin kunnan hyvinvointijohtaja. Hyvinvointikoordinaattori-verkosto toimi maakunnassa aktiivisesti ja Liperistä siinä on mukana hyvinvointi- ja hankekoordinaattori.

Kuntalaisten turvallisuutta edistävänä toimenä valmisteltiin kunnan kriisityön mallia. Hyvinvointilautakunta päätti joulukuussa kriisiryhmän perustamisesta ja toiminnan periaatteista. Varsinainen toiminta ja koulutuksen käynnistyvät vuonna 2025.

Lapsiystävällinen kunta -työ jatkui laajalla kouluttautumisella ja sovittujen tavoitteiden mukaisella työskentelyllä. Koulu- ja varhaiskasvatusselvityksen laadinnan yhteydessä tehtiin laaja lapsivaikutusten arviointi. Koordinaatiotyöryhmä kokoontui säännöllisesti. Lastenoikeuksien viikon toiminta oli erittäin monipuolista.

Perhekeskusverkoston yhteistyöhön osallistuttiin aktiivisesti. Ylämyllyn koulun monipuolinen perheilta-konsepti palkittiin marraskuussa järjestetyssä seminaarissa perhekeskustunnustuksella. Maakunnallisen perhekeskusverkoston ohjausryhmän puheenjohtajana toimii kunnan hyvinvointijohtaja. Liperin kunnan perhekeskustiimin perustaminen verkoston viestintäsuunnitelman mukaisesti siirtyi seuraavalle vuodelle.

Kunnan ruokakasvatuksen monialainen työryhmä jatkoi edelleen hyvien käytänteiden edistämistä varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Työryhmän toimintaa selkeytettiin hankevuoden jälkeen. Laaja työryhmä kokoontuu jatkossa kerran vuodessa ja pienempi ydinryhmä useammin. Ruokakasvatuksen työryhmäkokousten välillä työskentely jatkuu toimialoittain.

Vuoden 2024 aikana valmistauduttiin TE-hallinnon valtakunnalliseen uudistukseen. Työllisyyden hoito siirtyi vuoden vaihteessa valtiolta kunnille ja Pohjois-Karjalassa työllisyyspalveluita hoidetaan maakunnallisella mallilla. Työllisyyden hoito tärkeä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Duunitalo Linkin toiminta on vuosien myötä laajentunut ja monipuolistunut. Kaikki alle 30-vuotiaat työttömät työnhakijat kontaktoitiin vuosina 2023 ja 2024 kuntakokeilun, työllisyys Hankkeiden sekä kunnan työllisyyspalveluiden toimesta. Alle 25-vuotiaiden palvelut on keskitetty yhdelle asiakasvastaavalle ja yhteistyötä etsivän nuorisotyön ja nuorten palveluverkoston kanssa on lisätty. Duunitalo Linkin toimintaa markkinoitiin säännöllisesti sosiaalisessa mediassa.

Perheiden kohtaamispaikan (Kota) toiminta jatkui aktiivisena, yhteistyötä ja tapahtumia järjestettiin eri toimijoiden kanssa. Perheiden määrä Kota-toiminnassa on lisääntynyt vuosittain ja yhteistyöstä neuvolan kanssa on ohjautunut lisää uusia perheitä Kota-toimintaan. Kohtaamispaikkatoimintaa on kehitetty toteuttamalla arviointia ja asiakaskyselyitä, joiden mukaan Kota koetaan matalankynnyksen paikaksi, joka tukee perheiden arkea ja hyvinvointia sekä ehkäisee syrjäytymistä.

Kunnan kotouttamisen monialainen työryhmä kokoontui vuoden aikana säännöllisesti. Vuodesta 2023 alkaen maahanmuutto kunnassa on lisääntynyt ja tarve maahanmuuton koordinaatiolle ja kotouttamiselle on kasvanut. Erityisesti kasvussa on ollut työperäinen maahanmuutto vuosien 2023–2024 aikana, mutta keuhalla 2024 Käsämän Veljesharjulle perustettu vastaanottokeskus on tuonut Liperiin myös tilapäistäsuojelua saavia maahanmuuttajia. Työvoiman ulkopuolella olevia maahanmuuttajia on tuettu työhaussa, etuusasioiden hoitamisessa sekä vapaa-ajantoiminnoissa. Kunnan ensimmäinen valmistavan opetuksen ryhmä perustettiin vuonna 2023 Liperin kouluun ja elokuussa 2024 perustettiin toinen ryhmä yläkouluun. Maahanmuuttajatyössä valmistauduttiin 1.1.2025 kotoutumislain uudistukseen, jossa kunnan tehtävänä erityisesti työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien kotoutumisen vahvistaminen sekä eri toimijoiden vastuiden selkeyttäminen ja monialaisen yhteistyön kehittäminen. Vuoden aikana laadittiin Liperin kunnan kotoutumisohjelmaksi kuvaava asiakirja 2025.

Kunnan asumisneuvontapalvelu tarjoaa lyhytkestoista matalan kynnyksen ohjausta ja neuvontaa asumiseen liittyvissä asioissa. Elokuun 2024 loppuun mennessä oli päätetty 102 asiakkuutta, joissa asiakaskohtaisen

maksusuunnitelman mukaisesti vuokravelka saatiin selvitettyä ja velka maksettua. Vuonna 2024 ei haettuja häättöjä.

Ikäihmisten neuvoston kanssa laaditusta Ikäystävällisyyden ohjelmasta johdetuttuja toimenpiteitä kirjattiin Liperin hyvinvointisuunnitelmaan 2025–2028. Ohjelmasta laadittiin myös Ilolla ikääntyen Liperissä- käsilehtinen kuntalaisille. Liperin Ikiliikkujat -hanke käynnistyi. Hankkeen avulla tavoitellaan lisää liikuntaa yli 65-vuotiaiden arkeen omaehtoisesti sekä koulutettujen vertaisohjaajien ja ulkoiluystävien kanssa.

Mielen hyvinvointiin liittyviä tavoitteita toteutettiin muun muassa Lapset puheeksi -menetelmän käyttöön-oton ja laajentamisen sekä Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyön kautta.

Ehkäisevän päihdetyön koordinaatioryhmän toiminta on vakiintunut ja ryhmä toimii osana maakunnallista ehkäisevän päihdetyön verkostoa. EPT-suunnitelman mukaisia toimia on tehty, henkilöstön osaamista on vahvistettu koulutuksin, viestintää tehostettu ja päihteet ja pelihaitat-sivusto päivitettiin osana kunnan hyte-sivuja. Ehkäisevän päihdetyön EHEÄ-hankkeessa vuonna 2024 aloitetut henkilöstön päihteiden puheeksiotokoulutukset jatkuvat vuonna 2025. Koulutusten myötä päihteiden ja pelaamisen puheeksi ottoa kehitetään ja jalkautetaan jatkossa kaikkien toimialojen käytännöksi. Vuonna 2024 osallistuttiin valmistuvan Päihde- ja pelikasvatusoppaan (2025) laatimiseen, jonka hyödyntämistä uusien menetelmien ja toimintamallien osalta tehdään tulevana vuosina. Useita ehkäisevän päihdetyön toimenpidekirjauksia tehtiin Liperin laajaan hyvinvointisuunnitelmaan 2025–2028.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöhön perustetun moniammatillisen hyte-tiimin toimesta on tehostettu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja tapahtumien sisäistä viestintää ja tiedottamista sekä viestintää kuntalaisille. Hyte-tiimi on kokoontunut säännöllisesti vuoden aikana. Hyvinvointia ja terveyttä edistäviä tapahtumia ja teemapäiviä järjestettiin runsaasti eri ikäisille kuntalaisille. Valtakunnallisilla teemaviikoilla järjestettiin tapahtumia, muun muassa lasten kulttuurin viikko, yläkoulun kansainvälinen teemaviikko, ehkäisevän päihdetyön viikko, liikenneturvallisuusviikko, vanhusten viikolla Liperin Ikiliikkujat -hankkeen terveysliikuntailtapäivä Salokylän koululla ja keväällä kävelytapahtuma Pärnävaaralla. Lisäksi järjestettiin muuta toimintaa ja tapahtumia kuten koulujen loma-aikojen aktiviteetit, toiminnallinen perheilta Jyrissä ja Pakoaukealla sekä perhenuokkareita Ylämyllyllä, Liperissä ja Viinijärvellä.

Viinijärven ja Liperin yhteisötalojen toiminta jatkui vilkkaana vuonna 2024, tapahtumia ja toimintaa järjestettiin runsaasti. Yhteisötalojen toiminta on osoittautunut hyvinvointia edistäväksi ja eri toimijoiden yhteenkuuluvuutta ja yhdessä tekemistä edistäväksi tahoksi.

Yläkoululla alkoi syksyllä 2024 Liikettä koulupäivään -hanke. Sen avulla pyritään lisäämään liikettä koulupäivään ja kiinnittämään erityistä huomiota MOVE!-mittauksissa heikosti menestyviin, vähän liikkuviin lapsiin ja nuoriin. Yläkoululle luodaan hankekautena koulu-pt-toimintamalli tukemaan ja ohjaamaan oppilaita, joilla Move-tulos on terveyttä haittaavalla tasolla. Toiminnalle haetaan hankerahoituksen jatkoa.

Vuoden aikana toteutettiin Keskustien peruskorjaus kirkonkylällä sekä Viinijärven koulun purku-urakka ja uuden rakennuksen suunnittelutyö. Vuoden alussa hyväksyttiin Viinijärven kehittämissuunnitelma.

Seuraaville vuosille siirtyneitä toimenpiteitä:

Yksinäisyyden tunnistamiseen ja puuttumiseen liittyvät koulutukset hyvinvointipalvelujen henkilöstölle eivät vielä toteutuneet. Perusopetuksessa ei perustettu työryhmää koordinoimaan kiusaamisen ennaltaehkäisyä ja koulupäivän turvallisuuden edistämistä, vaan se liitettiin osaksi opiskeluhuollon ohjausryhmän toimintaa. Kiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja puuttumiseen on kouluilla tehty paljon erilaisia toimia mm.

Y-crew toiminnan käynnistäminen Ylämyllyn koulussa. Nuorisotyön puolella tehostetun nuorisotyön suunnitelman laadinta siirtyi seuraavalle vuodelle osaksi kunnan kriisisuunnitelman laadintaprosessia.

Viinijärven lähiliikuntapaikan toteuttaminen siirtynyt osaksi koulun myöhempää rakentamista ja peruskorjausta ja liikenneturvallisuussuunnitelman päivitys toteutetaan myöhemmin.

Väestön hyvinvoinnin ja terveyden tila

Hyvinvoivat ja terveet kuntalaiset lisäävät kunnan elinvoimaisuutta ja ylläpitävät kestäväää taloutta. Varhainen tuki ja ennalta ehkäisevä toiminta tukevat parhaiten kuntalaisen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn säilymistä ja vähentävät korjaavien sote-palveluiden tarvetta. Hyvinvoivat kuntalaiset jaksavat pitää itsensä lisäksi huolta läheisistään ja toimia aktiivisena yhteiskunnan jäsenenä.

Ennakkotietojen mukaan vuonna 2024 Liperissä syntyi 80 lasta, mikä on 25 lasta vähemmän kuin vuonna 2023. Kuolleiden määrä Liperissä on syntyneitä suurempi. Vuonna 2024 kuoli Liperissä 134 henkilöä, mikä on 3 henkilöä enemmän kuin edellisenä vuonna. Ikääntyneiden suhteellinen osuus väestöstä on noussut viime vuosina tasaisesti, vaikka ikäihmisiä on Liperissä hieman valtakunnallista keskiarvoa vähemmän. Ennakollinen Liperin väkiluku 31.12.2024 oli 11 910 henkilöä. Väestömäärä pieneni 59 asukasta.

Tuoreimmat tilastolliset tiedot mm. väestörakenteesta ovat vuodelta 2023. Valtakunnallisissa tilastoissa on 1–2 vuoden viive. Vuonna 2023 0–15-vuotiaita oli Liperin väestöstä 18,7 % ja 65 vuotta täyttäneitä 22,4 % väestöstä.

Vuonna 2022 viranomaisten tietoon tulleet liperiläisten henkilöiden tekemien rikosten määrä oli 708, mikä on selvästi vähemmän kuin edellisenä vuonna. Kaikista rikoksista alle 18-vuotiaan tekemäksi epäiltiin 86 kpl, missä taas on selvästi nousua edelliseen vuoteen. Viranomaisten tietoon tulleet liikenne-rikoksia oli 322 ja huumausainerikoksia 37.

Lapset ja lapsiperheet

Liperissä on paljon lapsiperheitä ja lapsiperheiden lukumäärä on kasvanut edelleen viidellätoista perheellä vuodesta 2021. Tilastot osoittavat, että perheiden määrä, joissa ei ole lapsia, kasvaa tasaisesti myös Liperissä. Lapsiperheitä on kuitenkin edelleen maakunnallista tasoa enemmän ja alle 18-vuotiaita lapsia on keskimäärin 1,9/perhe. Yhden vanhemman perheiden lukumäärä on viime vuosina pysynyt samalla tasolla. Lapsiperheitä vuonna 2023 oli Liperissä 1 327 kpl (39,8 %) ja näistä 21,9 % oli yhden vanhemman perheitä. 5,9 % lapsiperheistä on saanut toimeentulotukea vuonna 2023. Määrä on pienempi kuin maassa keskimäärin.

Vuoden 2023 kouluterveyskyselyssä 34,7 % liperiläisistä nuorista koki harrastukset liian kalliiksi. Liperin tulos oli koko maan keskiarvoa korkeampi. Liikuntaa harrastavien nuorten määrä on Liperissä selvästi maan tulosta vähäisempi ja yleensäkin vähäisästi liikuntaa harrastavien nuorten määrä on kasvanut. Syksyllä 2024 5. ja 8. luokkalaisille tehdyn Move-mittauksen perusteella 41,5 % oppilaista fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveystä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. Määrä on noussut muutamia prosentteja edellisestä vuodesta. FinLapset-rekisterin mukaan 7–12 vuotiaista pojista 28 % ja 17 % tytöistä oli yli-painoisia vuonna 2023. Liikkumisen edistämisen ja ruokakasvatuksen tuleekin olla tulevaisuuden toiminnan painopisteinä.

Kouluterveyskyselyn tuloksissa nousi esille, että etenkin sähkötupakan käyttö on lisääntynyt jopa alakoulu-
laisten keskuudessa. On havaittu, että myynti lähellä nuoria ja lapsia on lisääntynyt, ja kaikkien tahojen/toimijoiden on tärkeää havahtua tilanteeseen. Lokakuussa 2023 toteutetun päihdetilannekyselyn kaikista liperiläisistä vastaajista oli havainnut 26 % tupakka- ja nikotiini-
tuotteiden välittämistä ja 15 % oli havainnut

alkoholin välittämistä alaikäisille. Alaikäisten (alle 18 v.) vastauksissa 29 % oli havainnut tupakka- ja nikotiinituotteiden välittämistä ja 16 % alkoholin välittämistä. Vastaajista 61 % oli havainnut alaikäisten tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä ja 38 % alkoholin käyttöä.

Lastensuojeluilmoituksia Liperissä tehtiin vuonna 2023 yhteensä 329 kappaletta. Kodin ulkopuolelle sijoitet-
tujen lasten määrä (0–17-vuotiaat) on kasvanut jälleen edelliseen vuoteen verrattuna.

Vuoden 2023 kouluterveyskyselyn mukaan 4. ja 5. luokan oppilaista 87,1 % oli tyytyväisiä elämäänsä. Tyyty-
väisyys elämään on noussut hieman verrattuna edelliseen mittaukseen.

Nuoret

Nuorten polarisaatio näkyy arjessa. Enemmistö nuorista voi hyvin tai jopa entistä paremmin. Sen sijaan osalla nuoria on yhä enemmän erilaisia ongelmia, pahoinvointia sekä vahingollista käyttäytymistä. Nuorten ja nuorten aikuisten yksinäisyys, ahdistuneisuus ja mielenterveysongelmat ovat havaintojen ja tilastojen mukaan lisääntyneet.

Kouluterveyskyselyn 2023 mukaan 8. ja 9. luokan oppilaista 13,4 % tunsivat itsensä usein yksinäiseksi. 11,2 % 8. ja 9. lk. oppilaista koki, ettei ole yhtään läheistä ystävää. Molempien kysymysten tulos kertoo, että yksi-
näisyyden kokemus on kasvanut edellisestä mittauksesta. Yksinäisyyden kokemus on kasvanut myös ala-
kouluikäisten keskuudessa. Yksinäisyyden tunnistamiseen ja puuttumiseen liittyvät koulutukset ovatkin tär-
keitä jatkossa.

Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta koki 17,1 %, 8. ja 9. lk. oppilaista. Myös tämä prosenttiosuus on
kasvanut edellisen kyselyn tulokseen verrattuna.

Yksilöllisen ohjauksen tarve on lisääntynyt kouluissa ja etsivässä nuorisotyössä. Perusopetuksen oppilaista
12,37 % on erityisen tuen ja tehostetun tuen piirissä on lähes 20 % oppilaista.

Vuonna 2023 nuorisotyöttömyys oli 22,3 % 18–24-vuotiaasta työvoimasta. Määrä on noussut selvästi edelli-
sestä vuodesta (19,8 %). Alle 30-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli Liperissä vuonna 2024 yhteensä 131,
missä on kasvua edelliseen vuoteen. Nuorten työttömyyteen tulee kiinnittää erityistä huomiota ja heidät
tulisi saada työllistämisen toimenpiteiden piiriin mahdollisimman pian.

Hyvinvoiva pohjoiskarjalainen nuori -selvityshankkeen kyselyn Liperin tulosten mukaan 94 % nuorista koki
saavansa tarpeeksi tietoa hyvinvointiin liittyen oman paikkakunnan palveluista. 18 % koki kuitenkin, että
palveluihin hakeutuminen on vaikeaa. Viimeisen vuoden aikana apua ja tukea saatiin eniten koulusta ja
omilta läheisiltä. Lisäksi toivottiin mm. harrastuspaikkoja ja nuorten oleskelupaikkoja ulkona sekä mm. neu-
vontapaikka nuorille.

Työikäiset

Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli joulukuussa 2024 Liperissä 13,8 %. Määrä kasvoi edelli-
seen vuoteen verrattuna 1,6 %. Kokonaistyöttömyys eli koko vuoden työttömyyden keskiarvo 11,4 %, joka
on 1,2 % korkeampi kuin edellisenä vuonna ja hiukan korkeampi kuin valtakunnallisesti. Työttömistä yli 50-
vuotiaiden osuus on Liperissä muuta maata suurempi 40,9 %. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttö-
mistä oli 37 % vuonna 2024, jossa kasvua on 1,4 %.

Perustoimeentulotukea sai Liperissä v. 2023 426 kotitaloutta, joista n. 60 % oli yksin asuvia.

Työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus 25–64 vuotiaista oli Liperissä 8,0 % vuonna 2023. Sairaspäivärahaa
saaneiden 24–64-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisistä on Liperissä vuonna 2023 selvästi suurempi kuin val-
takunnallisesti keskimäärin.

Ikäihmiset

Kuntakohtaista ja ajantasaista indikaattoritietoa ikäihmisten hyvinvoinnista ja terveydestä on vähän. Uusimmat tilastotiedot ovat vuodelta 2023.

Yli 65-vuotiaiden määrä Liperissä jatkaa reipasta kasvua. 65-vuotta täyttäneiden osuus liperiläisistä oli 24 % vuonna 2023. Ikääntyneiden suhteellinen osuus väestöstä on noussut viimeisen kymmenen vuoden aikana tasaisesti. Vuonna 2023 väestöstä 10,3 % oli täyttänyt 75 vuotta, kun vuonna 2021 heitä oli 9,7 %. Ikääntyneiden osuus on kasvanut samassa suhteessa maakuntaan ja koko maahan verrattuna.

75 vuotta täyttäneistä asui yksin 42,5 % vuonna 2023 (43,4 % vuonna 2022). Kotona asui 75 vuotta täyttäneistä 92,0 % vuonna 2023 (91,9 % vuonna 2022). Omaishoidontuen hoidettavia 75 vuotta täyttäneistä oli 5,7 % vuonna 2023 (5,2 % vuonna 2022). Vuonna 2023 omaishoidon tuen piirissä oli 89 asiakasta. Yhteisöllisessä asumisessa yli 75-vuotiaita asui 2,8 % vuonna 2024.

75 vuotta täyttäneistä säännöllistä kotihoitoa sai 13,6 % vuonna 2023 (13,5 % vuonna 2022). Ympärivuorokautisessa palveluasumisessa oli 75 vuotta täyttäneistä 7,2 % vuonna 2024 ja 7,0 % vuonna 2023. Ympärivuorokautisessa hoivassa liperiläisiä 75-vuotta täyttäneistä oli 6,8 % vuonna 2023.

Liperissä hyvinvointialueen ylläpitämiä ja yksityisiä asumispalveluyksiköitä on yhteensä kuusi, joissa 198 paikkaa. Hyvinvointialueen ikääntyneiden asumisyksikkö Honkahovi avattiin Ylämyllyllä vuonna 2023. Yhdistelmäs asumisen yksikössä tarjotaan sekä yhteisöllisestä asumista että ympärivuorokautista palveluasumista.

Ikäihmisten kaatumisten ehkäisyyn on kunnassa panostettu kenkien liukuesteiden jakamisella yli 70-vuotiaille ja turvallisuustapahtumilla. Kaatumisiin tai putoamisiin liittyviä hoitajaksojen osuus 65 vuotta täyttäneillä on Liperissä vähentynyt, 270,9/10 000 vastaavan ikäisistä vuonna 2023 (271,8 vuonna 2022 ja 339,1 vuonna 2021). Osuus on pienempi kuin valtakunnallisesti (332,3 vuonna 2023). Jatkossakin asiaan kiinnitetään huomiota.

Keskeisimmät haasteet tuleville vuosille

Liperin väestön keskeisimmät terveyden ja hyvinvoinnin haasteet on kuvattu täsmällisesti laajassa hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa vuosille 2025–2028.

Liperin kunnan talouden suuret haasteet vaativat edelleen talouden tasapainottamista. Tasapainottamisen toimenä on päätetty palvelurakenteen muutoksia, jotka väistämättä näkyvät myös kuntalaisten palvelussa.

Talouden haasteet näkyvät kuntalaisten arjessa. Terve Suomi-tutkimuksen (THL) 22–23 mukaan perheiden taloushuolet ovat lisääntyneet myös valtakunnallisesti. Hintojen nousu kauttaaltaan kuormittaa ja mm. harrastamisen maksut tuottavat ongelmia. Lapsiperheiden pienituloisuusaste (11,8 %) oli Liperissä hieman koko maata pienempi vuonna 2023. Kunnan yleinen pienituloisuusaste (12,5 %) oli pienempi kuin vuonna 2023 (13,3 %). Vuoden 2023 kouluterveyskyselyssä peräti 34,7 % liperiläisistä nuorista koki harrastukset liian kalliiksi. Tässä Liperin tulos oli selvästi koko maan keskiarvoa korkeampi. Myös liikuntaa harrastavien nuorten määrä on Liperissä selvästi maan tulosta vähäisempi ja yleensäkin vähäisesti liikuntaa harrastavien nuorten määrä on kasvanut. Tilanne on huolestuttava, koska ylipainoisten lasten määrä on edelleen korkea.

Liperissä työllisyystilanne on pysynyt muuhun Pohjois-Karjalaan verrattuna melko hyvänä. Loppuvuodesta 2024 työttömyysprosentti on kuitenkin kasvanut ja pitkään työttömänä olleiden ja vaikeasti työllistyvien määrä on noussut selvästi. Valtakunnallisesti verrattuna Liperissä nuorisotyöttömien määrä on kuitenkin suuri 22,3 % 18–24-vuotiaasta työvoimasta.

Yksinäisyys lisääntyy edelleen. Liperiläisistä nuorista jo enemmän kuin 10 % kokee olevansa ilman läheistä ystävää. Yksinäisten lasten määrä on kasvanut myös alakouluikäisissä. Yksinäisyyden tunnistamiseen ja puuttumiseen liittyvät koulutukset hyvinvointipalvelujen henkilöstölle on tärkeää toteuttaa.

Lasten ja nuorten välinen väkivaltainen käytös on kokemuksen mukaan lisääntynyt. Väkivaltatilanteita raportoidaan nyt entistä tarkemmin kouluista ja päiväkodeista ja ilmoituksia uhka- ja vaaratilanteista kirjaataan w-pro järjestelmään.

Sähkötupakan käyttöä on jo alakouluikäisillä. Myös nikotiinipussien käyttö nuorilla yleistyy selvästi.

Valtakunnallinen TEAviisari-vertailu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä tehtiin keväällä 2023. Liperi pärjasi valtakunnallisesti hyvin, pisteitä 90 (84 koko maan keskiarvo). Tulosta heikensi se, että Liperissä ei ole käytössä ennakkovaikutusten arvioinnin päätöstä eikä ohjetta. Sama tilanne on paikallisen turvallisuussuunnitelman kohdalla. Nämä molemmat on otettava työn alle lähivuosina.

Hyte-kerroin

Kunnille on otettu käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli hyte-kerroin. Hyte-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Lisäosan suuruus määräytyy prosessi- ja tulosindikaattoreiden mukaisesti. Yhteensä indikaattoreita on 20. Hyte-kertoimen mukainen lisäosa maksettiin ensimmäisen kerran kunnille osana vuoden 2023 valtionosuuksia. Liperin kunnan vuoden 2024 hyte-kerroin oli 19,1. Hyte valtionosuuden määrä vuodelle 2024 oli 227 363 €.

Osallisuustoimielimet

Liperin kunnan osallisuustoimielimet toimivat aktiivisesti sekä paikallisesti että maakunnallisesti. Osallisuustoimielinten asioita käsiteltiin säännöllisesti hyvinvointilautakunnassa. Nuorisovaltuuston edustaja on jäsenenä molemmissa lautakunnissa sekä kunnanvaltuustossa. Ikäihmisten neuvoston ja vammaisneuvoston kokousasiat esittelee kokouksissa lautakuntaedustaja. Nuorisovaltuusto osallistui nuoriso-ohjelman laadintaan vuoden 2024 aikana ja loppuvuodesta järjestettiin nuorisovaltuustovaalit. Ikäihmisten neuvosto koontui vuoden aikana 8 kertaa ja vammaisneuvosto 7 kertaa.

Ikäihmisten neuvosto teki kaksi kannanottoa ja kolme aloitetta vuoden aikana. Ikäihmisten kuulemistilaisuuksia järjestettiin kaksi. Kuha-hankkeen kautta toteutettiin 21 tapahtumaa ja tilaisuutta Konttilanhovissa, Penttilänpihassa, Sarastuksessa, Iltaruskossa, Neliapilassa, Honkahovissa ja Jyrin hoitokodissa. Muita tapahtumia oli 14. mm. Retkipäivä Kuopioon ja Teatteri Hermanniniin, Rollaattoriratsia, vanhusten viikon tapahtumat ja Hei ikäihminen, mitä siule kuuluu -tapahtumat.

Vammaisneuvosto antoi aloitteita ja lausuntoja 3 kpl. Keväällä 2024 vammaisneuvosto järjesti Näköpäivän Penttilä-salissa yhteistyössä hyvinvointialueen Silmäkeskuksen ja Pohjois-Karjalan näkövammayhdistys ry: kanssa. Lisäksi järjestettiin mm info- ja keskustelutilaisuus vammaispalvelulain ja sosiaalihoitolain mukaisista kuljetuspalvelujen kyselyn tuloksista.

1.8 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Kunnan toimintaa ohjaavat voimassa oleva lainsäädäntö, hallintosääntö ja muu ohjeistus. Valtuusto on hyväksynyt sisäisen valvonnan periaatteet 16.12.2024 (§ 60) ja kunnanhallitus päivittää näiden pohjalta sisäisen valvonnan ohjeet vuoden 2025 aikana. Aiemmat sisäisen valvonnan ohjeet on hyväksytty valtuustossa 20.12.2013. Ohjeiden mukaan kukin toimiala laatii sisäisen valvonnan suunnitelman vuosittain. Käytännössä suunnitelma on sisällytetty alkuvuodesta käsiteltävään käyttösuunnitelmaan. Sisäistä valvontaa toteutetaan palvelualuekohtaisesti. Sisäisen valvonnan raportointi on perinteisesti sisällytetty tilinpäätökseen.

Koko kuntaa koskevan sisäisen valvonnan teknistä toteuttamista ovat jo pidempään helpottaneet henkilöstö- ja taloushallinnon raportointijärjestelmät ja ohjelmistojen ominaisuudet. Lisäksi maakuntaverkon ja ohjelmistojen käyttöoikeuksien tekninen hallinta on parantunut vuosittain.

1.8.1 Keskushallintopalveluiden vuosittainen sisäinen valvonta 2024

Julkisilta toimijoilta edellytetään tietoturvan ja tietosuojan ohjeistusta, dokumentointia ja prosessien kuvaamista. Tietoturvan- ja tietosuojan parantaminen on osa jatkuvaa kunnan toiminnan kehittämistä, jatkuvuuden varmistamista ja sisäistä valvontaa. Tietoturvadokumentteja ja kunnan verkkosivuilla julkaistuja tietosuojaselosteita päivitetään tarvittaessa. Digitalisaatiolla edistetään tietoturvaa ja tietosuojaa; mm. lakisääteistä tiedonhallintamallia kehitetään uudessa sähköisessä ympäristössä (Digiturvamalli). Tiedonhallintamallia ylläpidetään palvelujen, asiakäsittelyn ja tietoaineistojen hallinnan suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi, tiedonsaantia koskevien oikeuksien ja rajoitusten toteuttamiseksi, moninkertaisen tietojen keruun vähentämiseksi, tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteen toimivuuden toteuttamiseksi sekä tietoturvallisuuden ylläpitämiseksi. Tietoturva- ja tietosuojaiskuja pidettiin henkilöstölle intrassa ja työyksiköiden palavereissa. Laajennettu johtoryhmä osallistui digitaalisen turvallisuuden Taisto 2024 harjoitukseen. Vuoden 2024 aikana varautumisen ohjeistuksia päivitettiin jatkona vuonna 2023 aloitetulle työlle. Tietoturva ja tietosuojan vaikutusten arvioinnit (DPIA) tehtiin hankittavista tietojärjestelmistä, joissa käsitellään henkilötietoja. Lakisääteinen ilmoituskanava otettiin käyttöön intrassa vuonna 2023.

Digimentori toiminta vakiinnutettiin hankkeen päättyttyä. Keskeisten päättäjiä ja viranhaltijoiden sidonnaisuudet ovat kaikkien luettavissa verkkosivuilla ja ne päivitetään vuosittain.

Esihenkilö vastaa siitä, että jokainen kuntaan tuleva uusi työntekijä suorittaa Graniten tietosuojakoulutuksen peruskurssit. Jokainen kunnan työntekijä, luottamushenkilö, järjestelmien ja palveluiden käyttäjä sekä tietojärjestelmän pääkäyttäjä vastaavat tietoturvallisuuden toteuttamisesta, valvonnasta ja kehittämisestä omalta osaltaan.

Palkan ja muiden korvausten maksamisessa noudatetaan sopimuksia ja kunnan viranomaisen päätöksiä. Palvelualueet tarkastavat palkkaperusteiden oikeellisuutta oman sisäisen tarkastuksen suunnitelman mukaisesti. Vuosittain palkkaneuvotteluihin liittyen palkkojen oikeellisuutta tarkkaillaan koko kunnan tasolla.

Kassat tarkastetaan vähintään kerran vuodessa, kirjanpitoaineisto tarkastetaan tilinpäätöksen yhteydessä, tilit täsmätään kerran kuukaudessa. Käteiskassojen määrä väheni merkittävästi korttimaksulaitteiden lisäämisen myötä. Laskujen asiatarkastuksesta ja hyväksymisestä annetaan koko kuntaa koskevat ohjeet vuosittain. Asiatarkastajat ja hyväksyjät ja heidän varahenkilönsä nimetään kustannuspaikoittain käyttösuunnitelman yhteydessä.

Vuonna 2021 taloushallinnon prosessit käytiin läpi ulkopuolisen arvioijan toimesta. Perusprosessien todettiin toimivan hyvin ja tarkoituksenmukaisesti, eikä puutteita prosesseissa havaittu. Prosessien sähköistämistä on

jatkettu läpikäynnissä tulleiden kehityskohteiden pohjalta. Vuonna 2023 toteutettiin ostolaskuaineistojen läpikäynti ulkopuolisen asiantuntijan toimesta. Analyysin tavoitteena oli ostolaskujen kirjaamisessa tapahtuvien riskien havaitseminen, yksilöiminen ja korjaaminen.

Ohjelmistojen käyttöoikeudet haetaan esimiehen pyynnöstä. Pääkäyttäjät luovat oikeudet ja tarkastavat säännöllisesti käyttöoikeuksien ajantasaisuuden. Tietosuoja-asetukseen liittyen käyttöoikeuksiin liittyviä prosesseja ja dokumentaatiota käytiin läpi ja kehitettiin edelleen.

Talouden seuranta ja raportointia toteutetaan systemaattisesti. Lisäksi talousarvion täytäntöönpanon yhteydessä annetaan koko kuntaa koskevia ohjeita.

Riskienarviointi toteutettiin syksyllä talousarvion valmistelun yhteydessä ja kymmenen arvioinnissa vakavimmaksi arvioitua riskiä kuvattiin vuoden 2025 talousarvioon.

Vakuutuskilpailutuksen valmistelun yhteydessä toteutettiin ulkopuolisen tahon tekemä riskikartoitusraportti vakuutettavien (omaisuus)riskien arvioimiseksi. Riskikartoituksen yhteenvedossa kunnan vakuutettavat riski arvioitiin keskimääräistä pienemmiksi. Riskikartoitusraportti sisälsi myös kehitysehdotuksia, joista pääosa on toteutettu.

1.8.2 Maaseutupalveluiden vuosittainen sisäinen valvonta 2024

Maaseutupalveluissa ostolaskujen asiatarkastusta ja hyväksyntää noudatettiin. Tarvittaessa tiliöintiä oikaistiin. Ostolaskujen ja myyntilaskutuksen sekä henkilöstön matkalaskujen ja puhelinlaskujen oikeellisuus todennettiin, näissä ei ollut huomautettavaa. Henkilöstön tehtäväosuuksia kuntakohtaisesti tarkasteltiin ja tarvittaessa muutettiin.

Vuoden 2024 ulkoinen valvonta:

Maaseutuviranomaistoimintaa valvovat kansallinen viranomainen Ruokavirasto (kuntatarkastus ja vuosittainen YTA:n antama vakuutus sisäisestä tarkastuksesta), valtiontalouden tarkastuskeskus, EU:n komission tilituomioistuin ja EU:n komission tarkastus. Ulkoisessa valvonnassa ei ollut huomautettavaa vuoden 2024 aikana.

1.8.3 Hyvinvointipalveluiden vuosittainen sisäisen valvonta 2024

Hyvinvointipalveluiden sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan niitä toimintatapoja ja prosesseja, joilla varmistetaan hyvinvointipalveluiden toiminnan laillisuus, tavoitteiden mukainen toiminta, resurssien tarkoituksenmukainen ja taloudellinen käyttö sekä kunnan yleisten toimintaohjeiden mukainen toiminta. Sisäisen valvonnan osa-alueita ovat:

- operatiivinen johtaminen
- riskien hallinta
- raportointi
- talous
- turvallisuus

Operatiivinen johtaminen

Operatiivisella johtamisella tarkoitetaan vuosittain tapahtuvaa johtamis-, suunnittelu-, raportointi- ja arviointitoimintaa, jolla huolehditaan strategian toteuttamista. Vuoden 2024 aikana johtamisen käytänteissä

tapahtui muutoksia. Varhaiskasvatuksessa nimettiin päiväkoteihin apulaisjohtajat, jotka pystyivät toimimaan päiväkodin johtajan työparina erilaisissa johtamisen ja kehittämisen tehtävissä sekä sijaistamaan tarvittaessa päiväkodin johtajaa. Palvelualueella tapahtui esihenkilövaihdoksia ja johtamisen käytänteitä oli tarpeen perehdyttää useammalle henkilölle. Sijaistamisen ja muiden varajärjestelmien kehittämistä jatkettiin vuoden aikana osana riskienhallintaa.

Riskienhallinta

Hallintosäännössä on määritelty vastuut hyvinvointipalvelujen riskienhallinnan toimeenpanosta. Tulosityksikön esihenkilö vastaa siitä, että yksikön operatiivisten tavoitteiden toteutumista uhkaavat riskit tunnustetaan ja arvioidaan sekä ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin. Kaikissa yksiköissä riskienhallinnan työkaluna käytetty TurvaArvi-ohjelma vaihtui syksyllä W-pro järjestelmään. Esihenkilöt on koulutettu järjestelmän käyttöön elokuussa 2024 ja kaikkien yksiköiden riskien arvioinnit laadittiin uuteen järjestelmään. Työ on vielä joidenkin yksiköiden osalta kesken. W-pro järjestelmään kirjataan myös erilaiset uhka- ja vaaratilanteet, jotka ohjelmiston kautta on paremmin hallittavissa. Myös kemikaaliluettelot siirtyivät samaan järjestelmään.

Turvallisuus

Palvelualueen turvallisuutta arvioitaessa huomioidaan eri turvallisuuden osa-alueet, fyysinen ja sosiaalinen turvallisuus sekä tietoturvallisuus. Kaikissa palvelualueen toimipaikoissa on ajantasaiset turvallisuus ja pelastautumissuunnitelmat Pelsu-järjestelmässä. Vapaa-aikapalveluiden ja koulun yhteistyössä aloitettiin Jyrin liikuntahallin pelastussuunnitelman siirtoa järjestelmään. Kouluyhteisön terveellisyyden ja turvallisuuden tarkastus tehtiin Viinijärven koululla. Lisäksi ympäristöterveyshuollon kanssa tarkasteltiin tiloja Paloaukean, Lautasuon, Taikametsän ja Puolivälin päiväkodeilla ja Ylämyllyn koulun Jyrin ja Paloaukean yksiköissä. Vuoden alussa tilattiin kuntoarvio osana koulu- ja varhaiskasvatusselvitystä Ylämyllyn koulun Jyrin ja Paloaukean yksiköstä sekä Paloaukean päiväkodilta. Kaikissa yksiköissä otettiin syksyllä 2024 käyttöön turvalliseman tilan periaatteet, julisteet löytyvät yksiköiden eri tiloista.

Vuoden aikana valmisteltiin kunnan kriisiryhmän perustamista ja hyvinvointilautakunta päätti asiasta joulukuussa 2024. Toiminta alkaa seuraavan vuoden aikana. Marraskuussa 2024 osallistuttiin valtakunnalliseen Taisto-harjoitukseen. Harjoituksessa tarkasteltiin erityisesti varhaiskasvatuksen Daisy-ohjelmiston tietoturvallisuutta ja harjoiteltiin yhteistoimintaa mahdollisen tietoturvaloukkauksen varalta. Henkilöstölle hankittiin vuoden aikana Avekki-peruskurssi ja kertauskurssi väkivaltatilanteiden ennakointiin ja hallintaan.

Hyvinvointipalvelujen talousarvio

Vuoden 2024 talousarvion vuosikatearvio alittui 2,6 % eli noin 700 000 €. Talouden seurantaan kiinnitettiin vuoden aikana entistä enemmän huomiota talouden tasapainottamisen edetessä. Koko palvelualueella tehtiin useita talouden tasapainottamisen toimia, joista osan vaikutus näkyy vasta vuonna 2025. Talousarviomuutoksia tehtiin toisen talouskatsauksen yhteydessä. Kaikki tulosalueet alittivat talousarvion.

Toiminnan ja talouden raportointi

Hyvinvointipalveluiden talousarvion toteutumisesta raportoidaan kuukausittain lautakunnalle ja kunnanhallitukselle kolme kertaa vuodessa (talouskatsaus I ja II sekä tilinpäätös). Tulosityksiköt raportoivat palvelualueen johtajalle yksiköidensä taloudessa tapahtuvista muutoksista välittömästi. Hyvinvointipalveluiden johtoryhmä seuraa tulosalueiden ja koko palvelualueen talouden kehitystä vähintään kuukausittain. Muuttamassa yksikössä toiminnan ja talouden seuraamista on vuoden aikana vaikeuttanut esihenkilöiden poissaolot tai vaihtuminen. Hyvinvointipalveluiden talousarvion haettiin lisää määrärahaa toisen talouskatsauksen yhteydessä, kun tuli valtakunnallisesti muutoksia kotikuntakorvauksen perusosaan ja Opetus- ja kulttuuri-ministeriön valtionosuuksiin.

Sisäisen valvonnan suunnitelman arviointi vuodelta 2024

Sisäisen valvonnan toimenpiteenä oli huolehtia henkilöstösuunnitelman noudattamisesta, pitää vakanssiluettelo ajantasaisena sekä pyrkiä hyvää tiedonkulkuun rekrytointiprosessin aikana. Henkilöstösuunnitelma ja vakanssiluettelo otettiin käyttöön koko kunnassa vuonna 2022. Vakanssiluetteloä ylläpidetään hyvinvoinnin hallinnosta ja se on pääosin ajan tasalla. Varhaiskasvatuksen osalta vakanssiluettelon ylläpito on välillä haasteellista. Siellä henkilöstön tilanteet voivat vaihtua nopeasti ja rekrytoinnissa tulisi olla joustavia ratkaisuja.

Vuodelle 2024 tehty henkilöstösuunnitelma toteutui hyvin. Joitakin määräaikaista muutoksia nimikkeisiin jouduttiin tekemään varhaiskasvatuksen puolella. Henkilöstösuunnitelman mukaisesti lakkautui ja perustettiin uusia vakansseja. Taloustyöryhmän ohjauksen mukaisesti henkilöstösäästöjä etsittiin vuoden aikana ja useita vakansseja oli osittain tai kokonaan täyttämättä loppuvuoden aikana. Syksystä 2024 alkaen varhaiskasvatuksen ryhmärakenteita pyrittiin muuttamaan enemmän kolmen kasvattajan ryhmiksi. Ryhmiin voitiin vakinaistaa joitakin oppisopimuskoulutuksesta valmistuvia sosionomeja loppuvuodesta.

Rekrytoinnin tiedonkulun osalta toiminnan kehittäminen jatkuu edelleen. Täyttölupaprosessissa on ollut viiveitä, mikä on vaikuttanut yksiköiden toimintaan. Henkilöstön haastattelun jälkeen kaikki tiedot eivät ole siirtyneet riittävän sujuvasti hallinnon päätöksen tekoon, mikä osaltaan on hidastanut lopullisen valintapäätöksen tekoa. Rekrytoinnissa on ollut haasteita, kaikkia avoimena olevia paikkoja ei ole saatu täytettyä. Hankerahoituksen osuus toiminnan järjestämisessä väheni vuonna 2024 selvästi ja hankevakansseja jätettiin täyttämättä.

Sisäistä valvontaa kohdistettiin siihen, että henkilöstön palkkojen tiliöinti kustannuspaikoille, toiminnoille ja projekteille tehdään oikein ja tarkistetaan muutostilanteissa. Työtä tehtiin yhdessä palkanlaskennan kanssa, joille tieto palkkamutoksista tulee ensimmäisenä. Vuoden aikana korjattiin takautuvasti yksittäisiä palkkakirjauksia. Tiliöinnin oikeellisuus tulee jatkossa tarkistaa vuosittain uuden toimintakauden alkaessa.

Ensiapukoulutettujen määrä (ea-1 kortti voimassa) tarkistettiin kussakin työyhteisössä. Sekä koulujen että päiväkotien henkilöstön ea- koulutusta tulee jatkossa mahdollistaa enemmän.

1.8.4 Elinympäristöpalveluiden vuosittainen sisäisen valvonta 2024

Elinympäristöpalveluissa huomioitiin ja seurattiin palvelualueen toimintaa kunnanhallituksen 22.1.2024 hyväksymän vuoden 2024 talousarvion täytäntöönpano-ohjeen mukaisesti.

Varmistettiin, että palvelualueiden, tulosalueiden, tulosityksiköiden ja kustannuspaikkojen vastaaviksi nimitetyt ja muut määrärahan käyttäjät perehtyivät riittävässä määrin vuoden 2024 talousarvion sitoviin

toimintakatteisiin, toiminnallisiin tavoitteisiin sekä kunnanhallituksen antamaan ohjaukseen ja sisäisiin taloushallinnon ohjeisiin.

Tehostettiin sisäistä valvontaa ja määrärahojen ennakoivaa käyttöä ja tarkempaa seuranta.

Elinympäristöpalvelujen sisäisen valvonnan ohjetta ei päivitetty vuoden 2024 aikana. Päivitys tullaan tekemään vuoden 2025 aikana, kunnes kunnanhallitus päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistuksesta.

1.8.5 Keskeiset johtopäätökset ja sisäisen valvonnan kehittäminen taloussuunnittelukaudella

Palvelualuekohtaisten sisäisten valvonnan raporttien pohjalta voidaan todeta, ettei sisäisessä valvonnassa ole vuoden aikana havaittu merkittäviä poikkeamia. Aiempien vuosien havaintona on ollut riittävän huomion kiinnittäminen määrärahojen riittävyyden seurantaan ja poikkeamiin reagointiin talousarviovuoden aikana. Talousarviomuutokset on haettu ja käsitelty tilikauden aikana, eikä määrärahaylityksiä ole tullut. Syksyllä 2023 aloitetun talouden tasapainottamistyön tiimoilta määrärahojen riittävyyteen ja poikkeamiin kiinnitetty enemmän huomiota.

Kunnanhallituksen hyväksymän sisäisen valvonnan ohjeen mukaan kunnanjohtaja seuraa kuntaenemmistöisten tai kunnan määräysvallassa toimivien yhteisöjen toimintaa ja tarvittaessa raportoi yhteisöjen toiminnasta kunnanhallitusta. Kunnanjohtaja osallistui vuoden aikana useisiin Lipertek Oy:n ja Liperin yritysikiinteistöt Oy:n hallituksien kokouksiin. Yhtiöiden osalta ei ollut erikseen raportoitavaa.

Sisäisen valvonnan periaatteet on hyväksytty valtuustossa joulukuussa 2024. Vuoden 2025 tärkein kehittämiskohde on sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen päivittäminen ja jalkauttaminen.

Korruptio, ihmisoikeudet ja sosiaalinen eriarvoisuus

Korruptiolla tarkoitetaan vallan ja vaikutusvallan väärinkäyttöä. Laajan määritelmän mukaan korruptio voi olla lainvastaista, moitittavaa ja epäeettistä toimintaa ja sillä on erilaisia ilmenemismuotoja. Liperin kunnan valtuusto on hyväksynyt sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan periaatteet joulukuussa 2024. Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta ohjeistetaan myös hallintosäännössä ja konserniohjeessa. Ohjeilla pyritään takaamaan hyvän hallinto- ja johtamistavan toteutuminen sekä ehkäisemään väärinkäytöksiä. Vuoden 2025 aikana sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeet päivitetään.

Lahjonnalla tarkoitetaan lahjuksen tai muun perusteettoman edun saamista tai edes sen mahdollisuuden pyytämistä, tarjoamista, antamista, vaatimista tai hyväksymistä joko suoraan tai välillisesti siten, että se vaikuttaa joko kohdehenkilön tehtävien asianmukaiseen suorittamiseen tai siihen, miltä hänen toimintansa ulkopuolisista vaikuttaa. Edun taloudellisesta arvosta yksinään ei voi päätellä, onko kyse lahjonnasta tai luottamusta vaarantavasta edusta. Myöskään rikoslaissa lahjan tai edun luonnetta tai arvoa ei ole määritelty.

Liperin kunnalla ei ole erikseen hyväksyttyä ohjeistusta kunnan vieraanvaraisuuteen tai edustukseen liittyen, vaan tältä osin on hyödynnetty Kuntaliiton ohjetta vieraanvaraisuudesta, eduista ja lahjoista (Kuntaliiton yleiskirje 17/2017).

Ilmoitusvelvolliset johtavat luottamushenkilöt ja viranhaltijat ovat tehneet Kuntalain 84 §:n mukaiset sidonnaisuusilmoitukset. Tarkastuslautakunta valvoo ilmoittautumisvelvollisuuden toteutumista ja on käsitellyt sidonnaisuusilmoitusten päivittämistä viimeksi 11.12.2024 (§ 63).

Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia edistetään kunnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmalla. Kunnan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma valmistui vuonna 2021.

Mainitut teemat ovat etenkin suunnitelmien tai ohjeistusten päivityksen yhteydessä säännöllisesti esillä esimerkiksi esihenkilöiden aamukahveilla ja johtoryhmässä.

Lakisääteinen ilmoituskanava otettiin käyttöön intrassa vuonna 2023. Vuoden 2024 aikana ilmoituskanavalle ei tullut yhtään ilmoitusta.

Toiminnassa ei ole tunnistettu korruptioon tai lahjontaan liittyviä riskejä.

2 TILIKAUDEN TULOKSEN MUODOSTUMINEN JA TOIMINNAN RAHOITUS

2.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelma (ulkoiset erät)	2024	2023
Toimintatuotot	10 045 951	10 044 001
Toimintakulut	-39 574 304	-40 026 025
Toimintakate	-29 528 353	-29 982 024
Verotulot	25 813 838	25 314 123
Valtionosuudet	7 911 790	10 997 307
Rahoitustuotot ja -kulut	-703 630	-263 800
Vuosikate	3 493 646	6 065 606
Poistot ja arvonalentumiset	-4 569 351	-4 074 919
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden tulos	-1 075 705	1 990 687
Tilinpäättösiirrot	234 630	119 184
Tilikauden ali-/ylijäämä	-841 075	2 109 871

Tuloslaskelman tunnuslukuja	2024	2023
Toimintatuottojen %-osuus toimintakuluista	25,4	25,09
Vuosikate % poistoista	76	148,85
Vuosikate €/asukas	293,34	506,99
Asukasmäärä	11 910	11 964

Tuloslaskelma kuvaa tilikaudelle jaksotettujen tulojen riittävyyttä tilikaudelle jaksotettujen menojen kattamiseen.

TULOSLASKELMA

Toimintatuotot/Toimintakulut %

$100 \times \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

Tunnusluku osoittaa, paljonko toiminnan kuluista saadaan katettua kunnan laskuttamilla toimintatuotoilla. Tunnusluku vähennettynä sadasta kertoo, mikä osuus toimintamenoista on rahoitettava verotuloilla, valtionosuuksilla ja muilla tuotoilla.

Vuosikate % poistoista

$100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$

Kun tunnusluvun arvo on 100 % tai suurempi, oletetaan kunnan tulorahoituksen olevan riittävä.

Vuosikate euro/asukas

Tunnusluvulla arvioidaan tulorahoituksen riittävyyttä. Luvulla ei ole kaikkia kuntia koskevaa tavoitearvoa

2.2 Toiminnan rahoitus - Rahoituslaskelma

	31.12.2024		31.12.2023	
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
VUOSIKATE	3 494		6 066	
TULORAHOITUKSEN KORJAUSERÄT	-269	3 224	-1 681	4 384
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
INVESTOINTIMENOT	-3 906		-3 402	
RAHOITUSOSUUDET INVESTOINTIMENOIHIN	712		527	
PYSYVIEN VASTAAVIEN LUOVUTUSTULOT	60	-3 134	214	-2 661
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		90		1 724
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET				
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS	-16		-10	
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	0	-16	0	-10
LAINAKANNAN MUUTOKSET				
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	12 000		7 000	
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-7 851		-8 470	
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	215	4 364	124	-1 347
OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSET		0		0
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET				
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA				
PÄÄOMIEN MUUTOKSET	68		-43	
SAAMISTEN MUUTOS	-1 182		489	
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	-1 795	-2 910	-2 423	-1 978
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		1 438		-3 335
RAHAVAROJEN MUUTOS		1 528		-1 611
RAHAVAROJEN MUUTOS				
RAHAVARAT 31.12.	2 270		742	
RAHAVARAT 01.01.	742	1 528	2 353	-1 611

Rahoituslaskelman tunnusluvut	2024	2023
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €	-18 175	-18 920
Investointien tulorahoitus, %	109,37	210,99
Laskennallinen lainanhoitokate	0,63	0,97
Kassavarat 31.12., M€	2,3	0,74
Kassan riittävyys, pv	15,80	5
Asukasmäärä	11 910	11 964

RAHOITUSLASKELMA

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €

Rahoituslaskelman välitulos Toiminnan ja investointien rahavirta itsessään on jo tunnusluku, jonka positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen. Negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa.

Toiminnan ja investointien rahavirta ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus, %

$100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenosta on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, joka on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Laskennallinen lainanhoitokate

$(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$

Laskennallinen lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja laskennallisten lyhennysten maksuun. Laskennallinen lainanlyhennys saadaan jakamalla taseen lainat kahdeksalla, joka kuvaa oletettua jäljellä olevaa laina-aikaa.

Tulorahoitus on riittävä lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

Luotettavan kuvan kunnan lainanhoitokyvystä saa tarkastelemalla tunnuslukua useamman vuoden jaksolla. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä, kun tunnusluku on 1-2 ja heikko, kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

Kassan riittävyys päivää

$365 \text{ pv} \times \text{Rahavarat } 31.12. / \text{Kassasta maksut tilikaudella}$

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävyytenä päivissä. Tunnusluku kertoo, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla tai muilla kassavaroihin luettavilla erillä. Rahavaroihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset.

2.3 Rahoitusasema ja sen muutokset

Tase (1000 €)

VASTAAVAA	31.12.2024	31.12.2023	VASTATTAVAA	31.12.2024	31.12.2023
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET			Peruspääoma	13 222	13 222
Aineettomat oikeudet	0	94	Edellisten tilikausien ylijäämä	2 340	230
Muut pitkävaikuttiset menot	1 655	1 836	Tilikauden yli/alijäämä	-841	2 110
	1 655	1 930		14 721	15 562
AINEELLISET HYÖDYKKEET			POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Maa- ja vesialueet	6 248	6 144	Poistoero	610	845
Rakennukset	43 796	44 226			
Kiinteät rakenteet ja laitteet	12 390	12 351	PAKOLLISET VARAUKSET		
Koneet ja kalusto	740	1 034	Muut pakolliset varaukset	0	213
Muut aineelliset hyödykkeet	2	2			
Ennakkomaksut ja keskeneräiset työt	131	737	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
	63 306	64 494	Lahjoitusrahastojen pääomat	218	150
SIJOITUKSET			VIERAS PÄÄOMA		
Osakkeet ja osuudet	6 138	6 137	Pitkäaikainen		
Muut lainasaamiset	1 383	1 383	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitok-	46 114	41 661
			silta		
Muut saamiset	279	263	Lainat julkisyhteisöiltä	0	0
	7 800	7 783	Liittymismaksut	2 396	2 396
PYSYVÄT VASTAAVAT	72 761	74 114		48 510	44 058
VAIHTUVAT VASTAAVAT			Lyhytaikainen		
SAAMISET			Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitok-	7 348	7 651
Lyhytaikaiset saamiset			silta		
Myyntisaamiset	762	839	Lainat muilta luotonantajilta	833	618
Lainasaamiset	32	0	Saadut ennakot	1	0
Muut saamiset	1 632	579	Ostovelat	1 855	2 131
Siirtosaamiset	641	381	Muut velat	504	386
	3 066	1 798	Siirtovelat	3 496	5 135
				14 037	15 921
RAHOITUSARVOPAPERIT			VIERAS PÄÄOMA	62 547	59 979
Joukkovelkakirjalainasaamiset	15	30	VASTATTAVAA	78 096	76 749
Muut arvopaperit	54	24			
RAHAT JA PANKKISAAMISET	2 201	688			
	2 201	688			
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 336	2 540			
VASTAAVAA	78 096	76 749			

Taseen tunnusluvut	2024	2023
Omavaraisuus %	19,63	21,38
Lainakanta M€	54,29	49,93
Lainat €/asukas	4 559	4 173
Suhteellinen velkaantuneisuus %	142,89	129,39
Lainat ja vuokravastuut, M€	55,8	51,6
Lainat ja vuokravastuut €/asukas	4 685	4 311
Kertynyt ylijäämä/M€	1,49	2,34
Kertynyt ylijäämä/asukas	126	196
Lainasaamiset, M€	1,38	1,38
Asukasmäärä	11 910	11 964

TASE

Omavaraisuusaste, %

$100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntataloudessa keskimääräistä 70 % omavaraisuutta. 50 % tai alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

$100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista.

Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Lainat ja vuokravastuut

Lainat ja vuokravastuut saadaan lisäämällä lainakantaan liitetiedoissa ilmoitettu vuokravastuiden määrä.

Kertynyt yli-/alijäämä euroa

Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Luku osoittaa, kuinka paljon kunnalla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana tai paljonko on kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina.

Kertynyt yli-/alijäämä euroa/asukas

$((\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}) / \text{Asukasmäärä})$

Luku osoittaa asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän. Asukasmääränä käytetään tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaista kunnan asukasmäärää.

Lainakanta ja lainakanta euroa/asukas

Vieras pääoma – (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan koko vieraspääoma vähennettynä saaduilla enakoilla sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla. Lainakanta euroa/asukas saadaan jakamalla lainakanta asukasmäärällä.

Lainasaamiset

Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset.

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

2.4 Kokonaistulot ja –menot

Liperin kunnan kokonaistulot ja –menot (ulkoiset erät)

TULOT		MENOT	
Toiminta		Toiminta	
Toimintatuotot	10 045 951,06	Toimintakulut	39 574 303,78
Verotulot	25 813 838,20	Korkokulut	1 092 951,62
Valtionosuudet	7 911 790,00	Muut rahoituskulut	1 538,72
Korkotuotot	18 875,42		
Muut rahoitustuotot	371 985,05		
Tulorahoituksen korjauserät		Tulorah.korjauserät	
- Pysyvien vastaavien	-56 643,55	Pakollisten varausten muutos	212 643,00
luovutusvoitot			
Investoinnit		Investoinnit	
Rahoitusosuudet inv.	712 008,00	Investointimenot	3 906 350,83
Pysyvien vastaavien			
luovutustulot	60 095,50		
Rahoitustoiminta		Rahoitustoiminta	
Pitkäaik.lainojen lisäys	12 000 000,00	Antolainasaamisten lisäys	15 866,82
Lyhytaik.lainojen lisäys	215 092,54	Pitkäaik.lainojen vähennys	7 851 363,51
	57 092 992,22		52 655 018,28

Kokonaistulojen ja -menojen erotus

Menot	-52 655 018,28
Tulot	57 092 992,22
	4 437 973,94

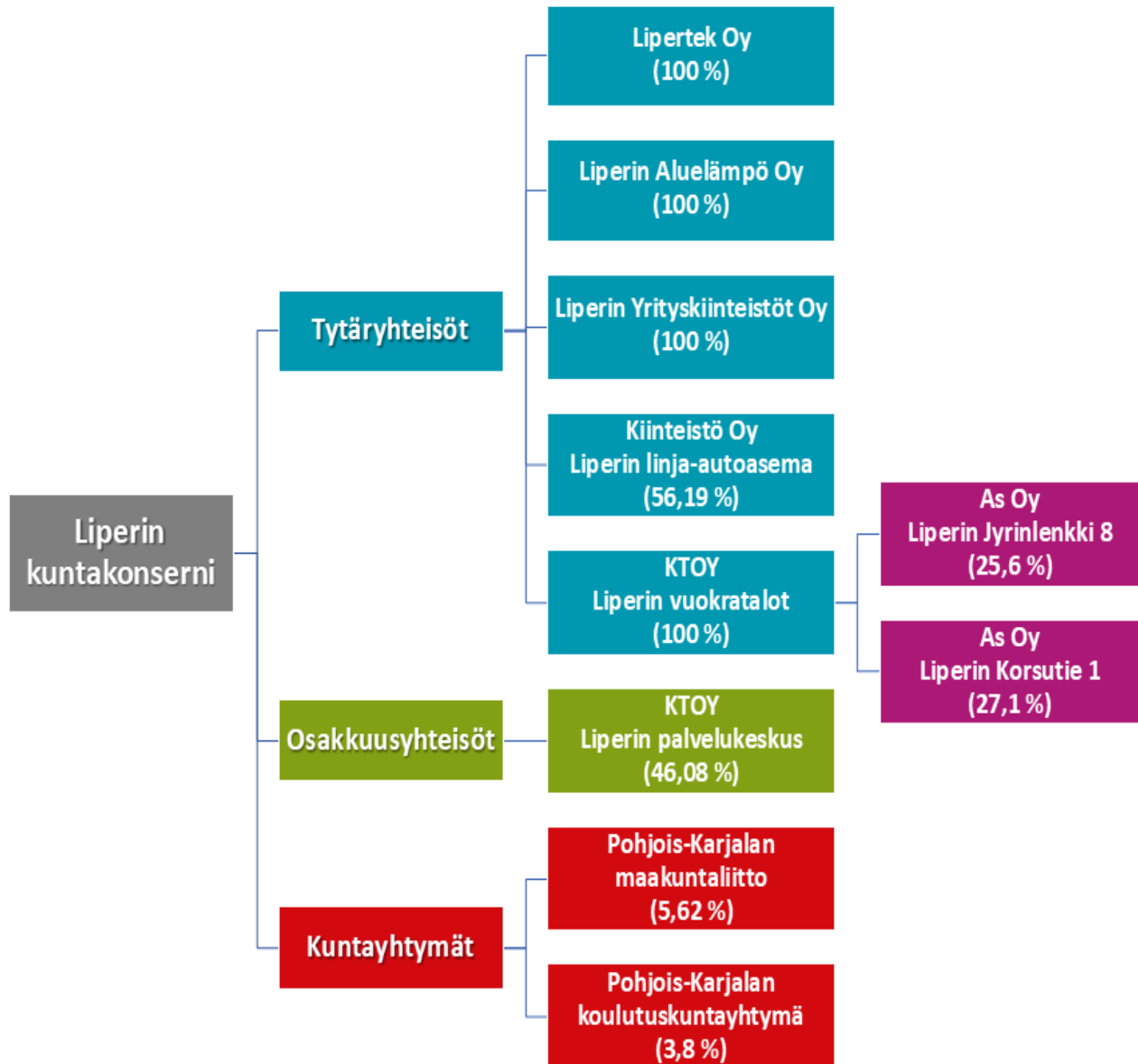
Tarkistus rahoituslaskelmaan

Muut maksuvalmiuden muutokset	2 909 931,15
Kassavarojen muutos	1 528 042,79
	4 437 973,94

Kokonaismenojen ja -tulojen erotus on yhtä suuri kuin rahoituslaskelman *Muut maksuvalmiuden muutokset* ja *Kassavarojen muutoserien* itseisarvojen summa silloin, kun mainitut erät rahoituslaskelmassa ovat erimerkkiset ja itseisarvojen erotus, kun ne ovat rahoituslaskelmassa samanmerkkiset.

3 KUNTAKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS

3.1 Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

Kuvio 6: Liperin kuntakonsernin organisaatiokaavio

Muutokset konsernissa

Vuoden 2024 aikana konsernin rakenteessa ei tapahtunut muutoksia.

3.2 Konsernin toiminnan ohjaus

Liperin valtuusto on hyväksynyt kunnan konserniohjeet 29.10.2018 / 68 §. Liperin kunnan konsernijohtoon muodostavat kunnanhallitus ja kunnanjohtaja.

3.3 Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

3.3.1 Lipertek Oy

Tytäryhtiö: Lipertek Oy

Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus

- Tuottaa **lähipalveluina** elinkeino- ja yrityspalvelut liperiläisille sekä Liperiin sijoittumista suunnitteleville yrityksille.
- Hakea, toteuttaa ja hallinnoida elinkeinotoimintaa tukevia hankkeita.
- Tarjota Liperissä toimiville julkisyhteisöille kokonaisvaltaisia isännöintipalveluita sekä taloushallintopalveluita kilpailukykyiseen hintaan.
- Tarjota yrityksille laadukkaita tontti-, yritys- ja toimitilaratkaisuja kilpailukykyiseen hintaan.

Yleistavoitteet:

- Kehittää, kasvattaa ja monipuolistaa Liperin yrityskantaa, joka mahdollistaa työpaikkojen lisäyksen.
- Tuottaa elinkeinopalvelut kaikille yrityksille, yritysten elinkaaren eri vaiheisiin.
- Tehdä aktiivista ja jalkautuvaa, yritysten tarpeisiin kohdennettua yritysneuvontatyötä.
- Panostaa elinkeinoympäristöjen ajankohtaistiedottamiseen.
- Tavoitteena yrittäjyyttä arvostavin ja yritystoimintaa aktiivisesti tukevin kunta.
- Kehittää kunnan alueella sijaitsevia elinkeinokeskittymiä systemaattisesti.
- Kehittää jo alkanutta kuntien välistä matkailuliiketoimintaa (Liperi, Rääkkylä ja Heinävesi).
- Kohdentaa Business Joensuun tuotteistetut palvelupaketit liperiläisten yritysten saataville.
- Vahvistaa Joensuun ydinkaupunkiseudun elinkeinoyhteistyötä.
- Edistää yritysten työvoiman saatavuutta yhteistyössä työllisyystoimijoiden ja oppilaitosten kanssa.
- Tukea yritys yhteistyötä ja yrittäjyyskasvatusta varhaiskasvatuksesta perusopetukseen.
- Isännöidä yritystiloja ja asuinhuoneistoja pitkäjänteisesti ja kokonaistaloudellisesti.
- Tuottaa taloushallintopalvelut kustannustehokkaasti ja korkealla asiantuntemuksella.

Tuottavuus ja tulostavoite 2024:

- Kasvattaa teollisten työpaikkojen määrää vuosittain. (677 työpaikkaa /2022).
- Yritysneuvontaa vähintään 35 %:lle Liperiin perustettavalle yritykselle vuositasona.
- Kontaktoida vuosittain 400 yritystä ja tarjota aktiivisesti yritys- ja työllisyyspalvelutuotteita.
- Jalkautua aktiivisesti yrityskenttään. Asiakaskohtaamisia min. 60 % x työpäivät/työntekijä/vuosi.
- Laatia yrityksille, yritysten tarpeisiin erilaisia kehittämishankkeita vähintään 15 kpl / vuosi.
- Pitää isännöitävien yhteisöjen talous kunnossa → käyttöastetavoite 95 %.
- Tehdä positiivinen tilikauden tulos.

Toteuma 2024:

- Teolliset työpaikat 680,5 kpl (31.12.2023)
- Elinkeinopalveluita toteutettu n. 300 yritykselle aikajaksolla 1.–12.2024. Tapaamiset ja tilaisuudet yht. 410 yritystä.
- Isännöitävien yhteisöjen käyttöaste seurantajaksolla on ollut 96 %.
- Uusia yrityksiä on perustettu kunnan alueelle 56 kpl 1.–12.2024.
- Yritysten kehittämishankkeita on valmistelussa 20 kpl.
- Business Joensuun palvelupaketeissa on ollut mukana 51 yritystä.
- Pohjoisen Saimaan matkailuhanke etenee tavoitteiden mukaisesti.
- TE25 ekosysteemin valmistelutyö käynnissä maakunnallisten yhteistyöryhmien muodossa.
- Veljesharjun alueelta Luovin opetustoiminta on poistunut ja alueelle on sijoittunut vastaanottokeskus ja SOTE-yritystoimintaa. Hengitysliitto myi alueen Jubilee Groupille loppuvuodesta.
- Pärnävaaran MasterPlan -suunnitelman pohjalta on muutama investointi suunnitteluvaiheessa.

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2024–2026:

- Monipuolistaa yrityksiin jalkautuvaa yritysneuvontakonseptia.
- Pohjoisen Saimaan alueen matkailuverkostoyhteyksien kehittäminen ja palveluiden konseptointi.
- Tiivistää ja kehittää elinkeino- ja työllisyyspalveluiden ja kuntamarkkinoinnin yhteistyötä.
- Varmistaa yhtiön perustoimintaa tukevan hanketoiminnan käynnistyminen.
- TE25 ekosysteemin toimintamallin valmistelu (2024) ja jalkauttaminen (2025-)

Riskit:

- Business Joensuun palvelupakettitarjonta ei kohdennu toimenpiteiksi liperiläisissä yrityksissä.
- Taloudelliset ja toiminnalliset riskit hanketoiminnassa.
- Henkilöresurssiriski.

Tilinpäätös 2024 Lipertek Oy

1 000 €	TP 2023	TA 2024	TP 2024
Liikevaihto	540	619	499
Tulos	27	1	5,0
Bruttoinvestoinnit	0	0	0
Lainat 31.12.	0	0	0
Henkilöstön lkm.	5,8	6,5	6,7

3.3.2 Liperin yrityskiinteistöt Oy

Tytäryhtiö: Liperin yrityskiinteistöt Oy			
Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus			
- Rakennuttaa ja rakentaa yritystiloja, - Tarjota yrityksille laadukkaita tontti-, yritys- ja toimitilaratkaisuja kilpailukykyiseen hintaan.			
Yleistavoitteet:			
- Rakentaa yritystiloja yritysten tarpeisiin. - Ylläpitää, kehittää ja vuokrata yritystiloja. - Myydä tai vuokrata tontteja yrityskäyttöön. - Toteuttaa strategista maanhankintaa yritystoiminnan tarpeisiin. - Toteuttaa investoinnit konsernirahoituksella. - Hyödyntää investointituet yritysinvestoinneissa.			
Tuottavuus:			
- Järjestää tarkoituksenmukaisia yritystilaratkaisuja ja kehittää niitä pitkäjänteisesti. - Tuottaa yritystilaratkaisuja liiketaloudellisesti kannattavasti ja kilpailukykyiseen hintaan. - Käyttää ja ylläpitää yritystiloja pitkäjänteisellä sekä kestäväällä pohjalla. - Toteuttaa maanhankintaa markkinaehtoisella hintatasolla.			
Tulostavoite:			
- Toteuttaa yritystilojen vuokraustoimintaa kannattavasti. - Saavuttaa yritystilojen vuokrauksessa 95 %:n käyttöastetavoite. - Tehdä positiivinen tilikauden tulos.			
Toteuma 1.1. – 31.12.2024:			
- Yritystilojen vuokraus on ollut kannattavaa. - Toimitilojen käyttöaste on 100 %.			
Keskeiset toiminnalliset muutokset 2024–2026:			
- Rakennuttaa tai muutoin toteuttaa yritystalo III Tehtaantielle. - Toteuttaa strategista maanhankintaa yritystoiminnan tarpeisiin.			
Riskit:			
- Mahdollisten uusien tilojen riskit arvioidaan aina rakennusprojektin suunnitteluvaiheessa. - Korkotason ennakkoinnin hankaluus pitkällä aikavälillä.			

Tilinpäätös 2024 Liperin yrityskiinteistöt Oy

1 000 €	TP 2023	TA 2024	TP 2024
Liikevaihto	301	287	300
Tulos	53	18	39
Bruttoinvestoinnit	0	0	5
Lainat 31.12.	326	385	267
Henkilöstön lkm.	0,5	0,5	0,5

3.3.3 Kiinteistö Oy Liperin vuokratalot

Tytäryhtiö: Kiinteistö Oy Liperin vuokratalot
Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus   - Yhtiön tehtävänä on tarjota hyväkuntoisia vuokra-asuntoja kilpailukykyiseen hintaan.
Yleistavoitteet: - Yhtiön kokonaisvaltainen taloudesta, huollosta, ylläpito- ja korjaustoiminnasta huolehtiminen.
Tuottavuus: - Asuntojen käyttöaste vähintään 95 %,   - Vuosikorjattavien asuntojen määrä 35,   - Kilpailukykyinen vuokrataso,   - Luottotappioiden minimoiminen.
Toteuma: - Käyttöaste 2024: 96,4 %,   - Vuosikorjattuja asuntoja 2024: 27 kpl.
Tulostavoite: - Suunnitelman mukaisilla 4 %:n poistoilla tulostaso +-0,   - Osinkoja ei jaeta.
Keskeiset toiminnalliset muutokset 2024–2026:   - Asuntokannan houkuttelevuuden lisääminen   - Kiinteistöjen peruskorjausten vauhdittaminen   - Haja-asutusalueen taloista luopuminen   - Ns. osaomisteisista omakotitaloista luopuminen   - Huonokuntoisten talojen purkaminen   - Uuden kerrostalon rakentaminen Ylämyllylle (2024–2025)
Riskit: - Lainojen korkoprosentin nousu,   - Energian hinta,   - Käyttöasteen laskeminen,   - Vakuusongelma uusissa lainoissa,   - Rakennustarvikkeiden hintojen nousu.

Tilinpäätös 2024 Kiinteistö Oy Liperin vuokratalot

1 000 €	TP 2023	TA 2024	TP 2024
Liikevaihto	3 837	3 560	3 955
Tulos	0	0	0
Bruttoinvestoinnit	31	0	1 705
Lainat 31.12.	5 855	6 610	7 097
Henkilöstön lkm.	0	0	0

3.3.4 Liperin Aluelämpö Oy

Tytäryhtiö: Liperin Aluelämpö Oy

Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus

- Yhtiön toiminnan tarkoituksena on johtaa asiakkailleen näiden tarvitsema lämpöenergia mahdollisimman häiriöttömästi kaikissa olosuhteissa ja hinnaltaan kilpailukykyiseen hintaan ylläpitämällä ja hoitamalla kaukolämpöverkkoa Liperin kirkonkylässä. Yhtiö ylläpitää ja hoitaa kiinteistöjen sekä vesi- ja viemärilaitoksen käyttöön liittyvää kunta-automaatiojärjestelmään sekä tuottaa päivystys- ja varallaolopalveluja. Yhtiön palveluksessa on huoltomestari, sivutoiminen toimitusjohtaja ja 5 sivutoimista päivystystyöntekijää.

Yleistavoitteet:

- Toimintavarmuuden ylläpito nykyinen palvelutaso säilyttäen sekä varautuminen poikkeustilanteisiin.

Tuottavuus:

- Toiminnallinen lisäarvo energiahuollon, asiantuntijapalveluiden ja kiinteistöautomaation osaluilla, minkä tilaaja/palvelun loppukäyttäjä arvioi viime kädessä palvelun hinta/laatusuhteena.

Tulostavoite:

- Tulostaso +/-0.

Toteuma:

- Tulos -22 871,36 €
- Valvomo- ja päivystyspalvelujen luovuttaminen kunnalle toteutui suunnitellusti,
- Uuden lämpökeskuksen ja lämpötoiminnan kilpailutus toteutui,
- Uuden lämmöntoimitussopimus toteutui sopimuksen mukaisesti.

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2024–2026:

- uuden lämpökeskuksen ja lämpötoiminnan kilpailuttaminen,
- kaukolämpöverkoston omistus/hallinta ratkaisut,
- uuden lämmöntoimitussopimuksen noudattaminen,
- kunnalta vuokratun lämpökeskuskiinteistön ylläpitotoimenpiteet,
- Valvomo-, ja päivystyspalvelujen luovuttaminen Liperin kunnalle.

Riskit:

- Kaukolämpöverkoston ikääntyminen ja siitä johtuvat uusinvestointitarpeet. Kaukolämmön ostohinnan nousu, jonka johdosta asiakkaat vaihtavat lämmitysjärjestelmää. Tietoverkkojen käytettävyys ja yhteensopivuus vanhentuneen laitekannan osalta. Työntekijöiden ikääntyminen ja ammattitaitoinen henkilöresurssi yleensä.

Tilinpäätös 2024 Liperin Aluelämpö Oy

1 000 €	TP 2023	TA 2024	TP 2024
Liikevaihto	1 387	1 400	1 222
Tulos	77	30	- 23
Bruttoinvestoinnit	0	0	0
Lainat 31.12.	0	0	0
Henkilöstön lkm.	1+1+6	1+1+6	1+1+5

3.3.5 Liperin linja-autoasema Oy

Tytäryhtiö: Liperin Linja-autoasema
Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus   - Liperin linja-autoasema Oy omistaa ja hallitsee virasto- ja liiketilarakennusta Liperin kirkonkylässä. Kiinteistöllä on Liperin kunnan toimitiloja. Lisäksi kiinteistöllä on mm. metsänhoitoyhdistyksen toimintoja, sekä yksittäisiä yrityksiä.
Yleistavoitteet: - Yhtiön yleistavoitteena on ylläpitää rakennusta omistajien toimitilatarpeita vastaavasti.
Tuottavuus: - Reaaliaikainen yhtiön talouden vakauden seuranta.
Toteuma: - Konsernitiliä käytössä sovitusti putkiremontin takia.
Tulostavoite: - Yhtiön euromääräinen tulostavoite on EVL:n maksimipoistojen jälkeen 0 –tulos.
Keskeiset toiminnalliset muutokset 2024–2026:   - Suunnittelukauden aikana yhtiön tulee mukautua osakkaiden tarpeisiin.
Riskit: - Taloudelliset riskit koostuvat yhtiön osakkaiden toiminnan kehittymisestä. Kiinteistötekniikkaan liittyvät riskit koostuvat normaaleista, rakennusten ikääntymiseen liittyvistä riskeistä.

Tilinpäätös 2024 Liperin linja-autoasema Oy

1 000 €	TP 2023	TA 2024	TP 2024
Liikevaihto	139	157	167
Tulos	-15,3	0	-37
Bruttoinvestoinnit	0	0	0
Lainat 31.12.	0	0	0
Henkilöstön lkm.	0	0	0

3.4 Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Soteuudistus vaikuttaa merkittävästi kuntien konsernirakenteeseen vuodesta 2023 alkaen. Korkea sotekustannusten kasvu vuosina 2021 ja 2022 sekä palkkaharmonisaatiokustannusten ajoittuminen näihin vuosiin tarkoittaa pysyvästi pienempiä valtionosuuksia vuodesta 2024 alkaen. Soteuudistuksen rahoitusmalli aiheutti Pohjois-Karjalassa usealle kunnalle merkittävän talouden sopeutuspaineen.

Valitettavasti valtionosuusuudistus, jonka piti tulla voimaan vuoden 2026 alusta, siirtyi ainakin vuodella eteenpäin. Vuonna 2024 Liperi olisi saanut 3,5 M€ enemmän valtionosuuksia kunnan nykyisten tehtävien perusteella, jos sotehistoria poistettaisiin valtionosuusperusteista. Selvityshenkilöiden esittämällä

valtionosuusmallilla Liperin kunnan valtionosuuksien arvioidaan kasvavan merkittävästi, koska malliin sisältyy sote-erien poistaminen. Valtionosuusuudistuksen toteutuminen on kuitenkin epävarmaa, eikä sen varaan voi tuudittautua. Liperin tulevan taloudellisen liikkumavaran kannalta uudistuksen toteutuminen mahdollisimman nopeasti siten, että sote-erät poistetaan on kriittinen tekijä.

Vuokrataloyhtiön osalta on lähivuosina odotettavissa lainakannan kasvua vuokratalokohteiden peruskorjauksen ja vuonna 2024 alkaneen uudiskohteen myötä. Asuntojen käyttöaste on valtakunnallisesti edelleen hyvällä tasolla. Pienistä asunnoista on ylikysyntää, mutta samaan aikaan etenkin isoihin perheasuntoihin on hankala saada vuokralaisia. Pidemmällä aikavälillä vuokrataloyhtiöllä on edessä tähän asumiskäyttäytymisen muutokseen liittyvä asuntokannan kehittäminen ja tämä on huomioitu uudiskohteen suunnittelussa. Kehittämistä vaikeuttaa talouden tiukat rajoitteet.

Lipertekin ja Liperin Yrityskiinteistöt Oy:n toiminta on vakiintunut. Molempien yhtiöiden kehitysnäkymät ovat positiiviset.

Liperin Aluelämmön osalta neuvottelut lämmöntuotannon järjestelyistä Maitosuomen ja Nevelin kanssa saatiin päätökseen vuoden 2023 aikana. Uuden lämpölaitostoimijan kilpailutus on käynnissä alkuvuonna 2025. Liperin Aluelämpö Oy:n osakkeet myydään osana lämmöntoimittajan kilpailutusta uudelle toimijalle. Kauppa ajoittuu alkukesään 2026.

Liperin linja-autoaseman osalta merkittävä osa muiden kuin kunnan omistamista osakkeista on avoimessa myynnissä. Joulukuussa 2023 tehtiin päätös tiivistää kunnan toimintoja Linja-autoasemalla oleviin kunnan omistamiin tiloihin ulkopuoliselta vuokratuista tiloista. Tämä toteutui suunnitellusti kevään ja kesän 2024 aikana.

Sotekiinteistöt tulee yhtiöittää ja tähän tarkoitukseen perustetaan kokonaan uusi tytäryhtiö. Asiaa on valmisteltu keväästä 2024 alkaen. Valmistelua ja keskustelua hyvinvointialueen kanssa jatketaan vuoden 2025 aikana. Yhtiöittämisvelvollisuus astuu voimaan vuoden 2026 alusta.

Tytäryhteisöt (1000 €)	Liikevaihto 2023	Liikevaihto 2024	Tilikauden tulos 2024	Lainakanta 2024
Lipertek Oy	540	499	5	0
Liperin Aluelämpö Oy	1 387	1 222	-23	0
Lierin Yrityskiinteistöt Oy	301	300	39	267
Kiinteistö Oy Liperin linja-autoasema	139	167	-37	0
KTOY Liperin vuokratalot	3 837	3 955	0	7 907

Taulukko 7: Konsernin taloudellinen yhteenveto vuodelta 2024.

3.5 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Kunnanhallituksen ja kunnanjohtajan muodostaman konsernijohton tehtävänä on valvoa kunnan etua, käyttää omistajan puhevaltaa ja antaa ohjeita kuntaa edustaville henkilöille. Konsernivalvonnan tavoitteena on varmistaa, että kuntakonsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista.

Konserniohjeiden mukaan kunnanjohtaja vastaa kuntakonsernin operatiivisesta johtamisesta kunnan (emo-yhteisö) osalta ja seuraa omistajapolitiikan toteutumista ja ilmoittaa havaitsemistaan epäkohdista kunnanhallitukselle.

Tytäryhtiöille asetetaan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet talousarvion yhteydessä ja tavoitteiden toteumaa seurataan talouskatsauksissa ja tilinpäätöksessä. Tätä kautta myös valtuusto saa vähintään kolmesti vuodessa tietoonsa olennaisimmat tytäryhtiöiden toiminnan ja talouden ajankohtaiset asiat.

Konserniohje on keskeinen konserniohjauksen ja -valvonnan työväline. Sisäisen valvonnan ohjeen päivityksessä konsernin rooli tulee huomioida aiempaa paremmin ja konsernin kokonaisvaltaista riskienhallintaa tulee myös kehittää edelleen.

Yhtiöiden osalta ei ollut erikseen raportoitavaa.

3.6 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut (1 000 €)

	2024	2023
Toimintatuotot	15 117	14 860
Toimintakulut	-45 931	-46 146
Osuus osakkuusyhtiöiden voitosta/tappiosta	-26	-48
TOIMINTAKATE	-30 840	-31 334
Verotulot	25 814	25 314
Valtionosuudet	10 292	13 256
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	50	29
Muut rahoitustuotot	450	412
Korkokulut	-1 168	-662
Muut rahoituskulut	-2	-6
VUOSIKATE	4 595	7 010
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-5 357	-4 880
TILIKAUDEN TULOS	-761	2 130
Tilinpäätössiirrot	-46	-22
Tilikauden verot	-14	-29
Vähemmistöosuudet	33	48
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJ.)	-788	2 126

Konsernituloslaskelman tunnusluvut	2024	2023
Toimintatuottojen %-osuus toimintakuluista	32,91	32,20
Vuosikate % poistoista	85,79	143,6
Vuosikate €/asukas	385,85	585,93
Asukasmäärä	11 910	11 964

Konsernin rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut (1000 €)

	2024	2023
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	4 595	7 010
Satunnaiset erät	-14	-29
Tilikauden verot	-244	-1 573
Tulorahoituksen korjauserät	4 337	5 408
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-5 790	-3 595
Rahoitusosuudet investointimenoihin	712	527
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	61	142
	-5 017	-2 926
Toiminnan ja investointien rahavirta	-680	2 482
Rahoituksen rahavirta		
Antolainoituksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys	-33	-11
Antolainasaamisten vähennys	-33	-11
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäykset	14 000	7 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennykset	-8 669	-9 285
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	5 331	-8
	-2 993	-2 293
Oman pääoman muutokset	12	
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	68	-33
Vaihto-omaisuuden muutokset		
Saamisten muutokset	-1 104	503
Korottomien velkojen muutos	-1 733	-2 305
	-2 769	-1 836
Rahoituksen rahavirta	2 542	-4 139
Rahavarojen muutos	1 862	-1 657
Rahavarat 31.12.	5 131	3 269
Rahavarat 01.01.	3 269	4 926
Rahavarojen muutos	1 862	-1 657

Konsernin rahoituslaskelman tunnusluvut	2024	2023
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta	-19 258	-20 665
Investointien tulorahoitus, %	90,50	228,49
Laskennallinen lainanhoitokate	0,65	1,03
Kassan riittävyys (pv)	30,41	19,98

Konsernitase ja sen tunnusluvut (1000 €)

VASTAAVAA	31.12.2024	31.12.2023	VASTATTAVAA	31.12.2024	31.12.2023
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
Aineettomat hyödykkeet			Peruspääoma	13 222	13 222
Aineettomat oikeudet		115	Arvonkorotusrahasto	127	127
Muut pitkävaikutteiset menot	1 677	1 836	Muut omat rahastot	810	774
	1 677	1 952	Edell.tilikausien yli-/alijäämä	8 793	6 693
			Tilikauden yli-/alijäämä	-788	2 126
Aineelliset hyödykkeet				22 164	22 942
Maa- ja vesialueet	7 077	6 960			
Rakennukset	58 422	59 399	VÄHEMMISTÖOSUUS	574	607
Kiinteät rakenteet ja laitteet	12 428	12 407		574	607
Koneet ja kalusto	979	1 234			
Muut aineelliset hyödykkeet	104	129	PAKOLLISET VARAUKSET		
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 872	839	Muut pakolliset varaukset		213
	80 882	80 967			213
Sijoitukset			TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	612	548
Osakkuusyhteisöosakkeet	294	320			
Muut osakkeet ja osuudet	425	432	VIERAS PÄÄOMA		
Muut saamiset	555	522	Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	51 276	45 642
	1 274	1 275	Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	2 890	2 842
			Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	8 167	8 469
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	387	390	Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	6 974	8 707
				69 306	65 660
VAIHTUVAT VASTAAVAT			VASTATTAVAA	92 657	89 970
Vaihto-omaisuus	1	1			
Saamiset					
Pitkäaikaiset saamiset	2	7			
Lyhytaikaiset saamiset	3 303	2 110			
	3 305	2 116			
Rahoitusarvopaperit	1 100	847			
Rahat ja pankkisaamiset	4 031	2 422			
VASTAAVAA	92 657	89 970			

Konsernitaseen tunnusluvut	2024	2023
Omavaraisuus %	24,55	26,19
Suhteellinen velkaantuneisuus %	135,21	122,80
Lainat ja vuokravastuut, 1000 €	61 176	56 045
Lainat ja vuokravastuut €/asukas	5 137	4 685
Kertynyt ylijäämä, M€	8,00	8,82
Kertynyt ylijäämä, €/asukas	672	737
Konsernin lainat, €/asukas	4 991	4 523
Konsernin lainakanta 31.12., M€	59,4	54,1
Konsernin lainasaamiset, M€	0	0
Asukasmäärä	11 910	11 964

4 TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELY JA TALOUDEN TASAPAINOTTAMISTOIMENPITEET

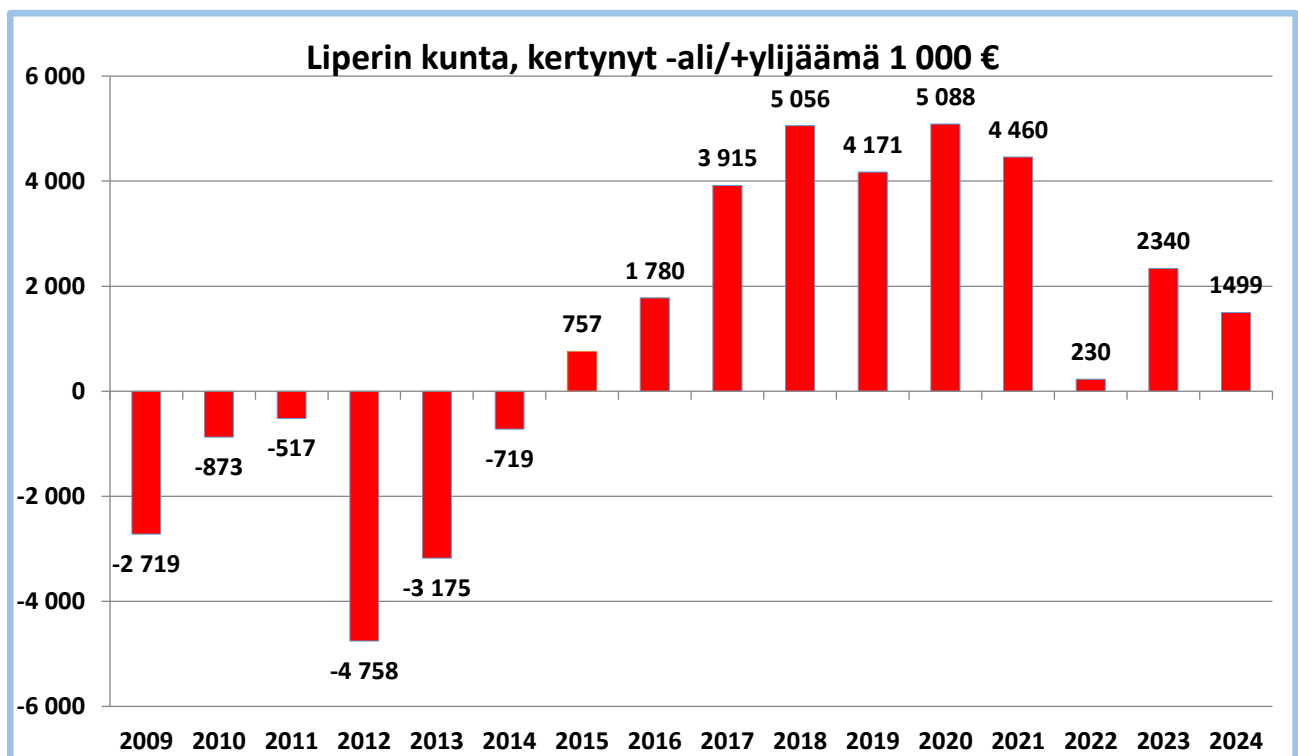
Kuntalain § 115 mukaan kunnanhallituksen on tehtävä toimintakertomuksessa esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.

Liperin kunnan tilikauden tulos on -1 075 704,97 euroa. Lisäksi tuloutetaan tehtyjä poistoeroja suunnitelman mukaan 234 629,91 euroa. Tilikauden alijäämäksi muodostuu näin ollen -841 075,06 euroa.

Kunnanhallitus esittää, että tilikauden tulos käsitellään seuraavasti:

- tuloutetaan poistoeroja suunnitelman mukaan 234 629,91 euroa
- kirjataan tilikauden ylijäämä -841 075,06 euroa taseeseen oman pääoman *Tilikauden alijäämä (ylijäämä)* -tilille.

Taseeseen oli vuoden 2024 lopussa kertynyt ylijäämää yhteensä 1 499 217,18 euroa.

Kuvio 7: Liperin kunnan kumulatiivisen ali-/ylijäämän kehitys vuosina 2009–2024.

Lisäksi poistoeroa on jäljellä 610 325,68 euroa. Kuntalain mukaan taseeseen kertyneen alijäämän laskemisessa huomioidaan ylijäämien lisäksi myös poistoero ja vapaaehtoiset varaukset. Poistoero huomioiden Liperin kunnan taseeseen kertyneen ylijäämän kokonaismäärä on vuoden 2024 lopussa 2 109 542,86 euroa. Poistoeroa ei ole tuloksen käsittelyeränä huomioitu yllä olevassa kuviossa, jossa on kuvattu vain edellisten tilikausien ali-/ylijäämän kehitystä.

Talouden tasapainottaminen

Kunnanhallitus perusti maaliskuussa 2023 talous- ja strategiatyöryhmän, joka jatkoi toimintaansa myös vuonna 2024. Talouden tasapainottamisohjelma hyväksyttiin joulukuussa 2023. Vuoden 2024 aikana valmistuivat mittavat kouluverkko- ja liikuntapaikkaselvitykset. Varhaiskasvatusselvityksen valmistuminen viivästyi uuden päiväkodin selvittelyn myötä.

Talous- ja strategiatyöryhmä kokoontui vuonna 2024 neljä kertaa. Lokakuun kokous muutettiin koko valtuuston kattavaksi talousarvioseminaariksi, jossa keskityttiin vuoden 2025 talousarvion vaatimiin talouden sopeuttamistoimiin. Lokakuun talusseminaarissa asetettiin uusia tavoitteita talouden tasapainottamiseksi ja linjattiin myös pohjaesityksestä vuoden 2025 veroprosentin korotuksesta, josta valtuusto päätti marraskuun kokouksessaan.

Vuoden 2024 henkilöstötilinpäätös osoittaa, että talous- ja strategiaryhmän linjaamat talouden tasapainottamistoimet henkilöstön osalta toteutuivat tavoiteltua paremmin. Syksyllä 2023 asetettu 25 henkilötyövuoden vähentyminen toteutui syksyyn 2024 mennessä. Tätä voidaan pitää merkittävänä onnistumisena, joka saavutettiin ilman koko kuntaa koskevaa yhteistoimintamenettelyä. Henkilöstökustannukset alittivat selkeästi muutetun talousarvion määrärahat ja olivat pienemmät kuin vuonna 2023.

Pääosa vuodelle 2024 asetetuista talouden tasapainottamistoimista toteutettiin onnistuneesti. Monilta osin taloudellinen vaikutus oli tavoitteita parempi. Tästä kertoo osaltaan myös se, että palkkojen sopimuskorotuksista ja ostopalveluiden hintojen noususta huolimatta Liperin kunnan nettomenot olivat vuonna 2024 lähes 0,5 miljoonaa euroa pienemmät kuin vuonna 2023. Ilman määrätietoisia sopeutustoimia nettomenojen kasvu olisi ollut ilman uusia avauksia tai palvelujen laajennuksia 2–4 %.

Syksyllä 2023 FCG:ltä tilatussa toiminta- ja talousanalyysissä vuoden 2024 alijäämä oli perusskenaariossa 4,2 M€. Tilinpäätöksen toteutunut alijäämä on 3,4 M€ pienempi, mikä kuvaa hyvin aktiivisten toimien kokoluokkaa.

Vaikka Liperin kunnan taloutta on onnistuneesti merkittävässä määrin sopeutettu kahtena peräkkäisenä vuonna, vuosi 2024 muodostui kuitenkin alijäämäiseksi. Investointipaineiden vuoksi talouden näkymä on edelleen haastava huomioiden myös sen, että verojen ja taksojen korotusmahdollisuudet on käytetty. Soteuudistukseen liittyvä valtionosuusleikkaus oli Liperin osalta poikkeuksellisen suuri ja sen paikkaaminen kunnan toiminnoista säästämällä on useamman vuoden työ.

5 TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

5.1 Valtuustokauden kuntastrategian taloustavoitteet

Valtuuston hyväksymässä kuntastrategiassa 2021–2025 asetettiin seuraavat tavoitteet:

- Liperi kasvaa
- Työllisyyttä ja elinvoimaisuutta
- Houkutteleva työnantaja
- Vakaa talous

Kuntastrategiatyö aloitettiin kesällä 2020 ja valtuusto oli koolla strategiaseminaarissa elokuussa 2020. Kuntastrategia vuosille 2021–2025 hyväksyttiin valtuustossa 28.9.2020. Kuntastrategian väliarviointi oli yksi maaliskuussa 2023 nimetyn talous- ja strategiatyöryhmälle annetuista tehtävistä. Valmistelu aloitettiin keväällä 2023 ja päivitettyä strategialuonnosta käsiteltiin valtuustoseminaarissa 25.9.2023. Strategiapäivityksessä asukasluvun kasvuun tavoite muutettiin tavoitteeksi vakaasta asukasluvusta. Väliarvioinnissa kunnan visiona on, että Liperi on ainutlaatuisen elämisen, monipuolisen yrittäjyyden ja tekevien ja osaavien ammattilaisten kunta. Kuntastrategian kantavana ajatuksena on edelleen yhteinen tekeminen kunnan, asukkaiden ja eri toimijoiden kanssa sekä toiminnan näkyväksi tekeminen. Yhdessä luomme kuntaan elinvoimaa, hyvinvointia ja osallisuutta. Päivitetty Liperin kuntastrategia vuosille 2024–2025 hyväksyttiin valtuustossa 13.11.2023 (§ 68). Kuntastrategia uudistetaan valtuustokausittain, seuraavan kerran vuonna 2025, jolloin on tarpeen tarkastella uudestaan myös visio ja kuntastrategian tavoitteet.

Liperi luonnollisesti lähellä Ainutlaatuisen elämisen kunta	Näin me sen teemme
Liperin asukasluku pysyy vakaana Liperissä on kehittyvät taajamat ja kylät Liperi tunnetaan houkuttelevana asumisen-, yrittäjyyden ja työn tekemisen kunta Liperin kunnassa on toimivat ja monipuoliset hyvinvointi- ja vapaa-aikapalvelut sekä vapaa-ajan vieton olosuhteet	○ luomme taajamille omat kehityssuunnitelmat ja -visiot huomioiden niiden ominaispiirteet ○ kehitämme ja kaavoitamme turvallisia asuinymppäristöjä ja mahdollistamme erilaisia asumismuotoja ○ profiloidumme kestävän kehityksen kuntana ○ huolehdimme palveluiden ja palvelurakenteiden toimivuudesta arjessa ○ hyödynnämme tarjolla olevia hankerahoituksia palvelutuotannossa sekä kehitys- ja investointihankkeissa osana kestävää kuntataloutta ○ lisäämme näkyvyyttä viestinnän ja mielikuvien kautta ○ viestimme aktiivisesti ja ajantasaisesti ○ työskentelemme määrätietoisesti Lapsiystävällinen kunta -tavoitteiden mukaisesti ○ tuemme taajamien palvelurakenteella maaseudun elinvoimaisuutta

	- o luomme puitteita, ohjaamme ja neuvomme, jotta jokainen kuntalainen voisi pitää huolta omasta ja läheistensä hyvinvoinnista ja terveydestä. - o hyvinvointialue Siun sote järjestää liperiläisille laadukkaat sosiaali-, terveys ja pelastuspalvelut sekä ympäristöterveydenhuoltopalvelut - o teemme yhteistyötä yhdistysten, järjestöjen ja kolmannen sektorin kanssa
Monipuolisen yrittäjyyden kunta Luomme Liperiin edellytykset elinkeinoelämän kasvulle ja kehitymiselle Tarjoamme monipuolisesti yritysaloja ja -alueita Liperi tunnetaan houkuttelevana asumisen, yrittäjyyden ja työn tekemisen kuntana	- o teemme vastuullista ja pitkäjänteistä elinkeinopolitiikkaa monipuolisen toimijaverkoston kanssa - o vahvistamme yrittäjämysteistä kuntakuvaa vastuullisella palvelulla, yritysneuvonnalla ja viestinnällä eri kanavissa - o kehitämme olemassa olevien ja uusien yritysalueiden ja keskustajamien kasvumahdollisuuksia - o luomme uusia ja vetovoimaisia yritysalueita hyvien liikenneyhteyksien varten - o tiivistämme ja uudistamme TE2024 mahdollistamaan elinkeino- ja työllisyyspalveluiden yhteistyötä - o edistämme yritysneuvonnalla yritysten kehittämis- ja investointihankkeiden valmistelua ja rahoitusten saantia - o huolehdimme työvoiman kotoutumisesta
Tekevien ja osaavien ammattilaisten kunta Liperin työnantajakuva on positiivinen ja houkutteleva Liperin kunta tekee vastuullista ja pitkäjänteistä henkilöstöpolitiikkaa. Liperin työntekijät ovat osaavia ja ammattitaitoisia. Henkilökunta voi hyvin työssään. Liperi saa rekrytoitua osaavaa henkilökuntaa.	- o parannamme työnantajakuva, selkeytämme henkilöstön työnkuvia ja ylläpidämme henkilöstön ammattitaitoa - o varaudumme eläköitymisiin ennakoivasti ja turvaamme keskeisten toimintojen osalta riittävät resurssit varmistamalla, että varahenkilöjärjestelmämme ovat kunnossa - o tuemme työssäoppimista ja urapolkua - o pidämme huolen, että meillä on kilpailukykyiset palkka- ja työsuhte-edut - o hyödynnämme valtion erityisavustuksia ja hankerahoituksia kunnan strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi ja varmistamme, että henkilökuntamme huomioi talouden reunaehdot työssään

	- o henkilöstömme toimii aktiivisessa roolissa verkosto- ja kumppanuusyhteistyössä - o vahvistamme rekrytointiosaamista ja -markkinointia ja huolehdimme työvoiman kotoutumisesta

Kuntastrategiasta johdettiin tavoitteet palvelualueiden kolmivuotiselle taloussuunnitelmakaudelle sekä talousarviovuodelle. Näiden tavoitteiden toteutumista on arvioitu palvelualuekohtaisissa osioissa. Vuoden 2023 talousarvion tavoitteet on johdettu syksyllä 2022 voimassa olleesta vuosein 2021–2025 alkuperäisestä kuntastrategiasta.

5.2 Valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden toteutuminen

Vuoden 2024 talousarviossa valtuuston nähden sitovia ovat:

- Tilikauden yli-/alijäämä
- Palvelualueiden toimintakatteet
- Investointeihin talousarviossa myönnetyn määrärahan kokonaissumma (netto)
- Toiminnallisista tavoitteista sitovia ovat (talousarvion) luvussa 1.4 mainitut kuntakonsernin talousarviovuoden toiminnalliset tavoitteet

Sitovien tavoitteiden toteuma:

Kunnan tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevien ohjeiden mukaisesti valtuuston tulee ottaa kantaa mahdollisiin poikkeamiin valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden toteutumisissa ennen tilinpäätöksen hyväksymistä. Vuoden 2024 osalta valtuuston nähden sitovat tavoitteet toteutuivat.

Käyttötalousosa

Valtuustoon nähden sitovia olivat palvelualueiden toimintakatteet. Vuoden 2024 käyttötalouden sitovat tavoitteet toteutuivat.

Tuloslaskelmaosa

Valtuustoon nähden sitova tavoite on tilikauden yli-/alijäämä. Vuoden 2024 tilikauden alijäämäksi muodostuu 841 075 euroa, mikä poikkeaa muutetusta talousarviosta 1 965 181 euroa. Toteutunut tilikauden alijäämä on muutettua talousarviota merkittävästi pienempi ja tuloslaskelmaosan sitova tavoite toteutui.

Investointiosa

Investointiosassa valtuustoon nähden sitova tavoite oli nettoinvestoinnit. Investointiosan vuoden 2024 nettototeuma alitti muutetun talousarvion 1 189 109 eurolla ja myös investointiosan sitova tavoite toteutui.

Valtuuston nähtävien sitovien toiminnallisten tavoitteiden toteumat:

Tavoite	Tavoitearvo	Toteuma
Hyvinvointi		
Kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen	Uuden laajan hyvinvointikertomuksen valmistelun käynnistäminen Nimetään kunnan kriisiryhmä ja kriisityölle luodaan toimintamalli	Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma vuosille 2025–2028 on valmis. Hyvinvointilautakunta on käsitellyt asiakirjan 12/2024. Kriisiryhmän nimeäminen ja toimintamallin perusteet on päätetty hyvinvointilautakunnassa 12/2024.
Palveluverkkoselvitys		
Palvelualueiden toiminta tukee kunnan talouden tasapainottamista ja toiminnan tehostamista.	Elinympäristö- ja hyvinvointilautakunnat toteuttavat yhteistyössä päiväkot-, koulu- ja liikuntapaikkaverkkoselvitystä	Kouluverkkoselvitys ja liikuntapaikkaselvitys on käsitelty valtuustossa kesäkuussa. Varhaiskasvatusselvitys on valmis ja käsitelty hyvinvointilautakunnassa 12/2024.
Varautuminen		
Vesihuollon toimintavarmuuden parantaminen	Ylämyllyn uuden vedenottamon käyttöönotto Hankitaan vesihuollon käyttöön kaksi uutta varavoimakonetta	Ylämyllyn uusi vedenottamo otettu käyttöön 7.8.2024. Hankittiin vesihuollon käyttöön yksi isompi varavoimakone, joka otettiin käyttöön marraskuussa 2024.
Asuminen		
Vuokra-asuntotarjonnan lisääminen	Kiinteistö Oy Liperin Vuokratalojen uuden kerrostalohankkeen rakentamisen käynnistyminen	Uusi kerrostalokohde on edennyt suunnitellusti ja valmistuu kesäkuussa 2025.

5.3 Toimialojen tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen

5.3.1 Keskushallintopalvelut

Tulosalueet: Kunnanhallitus
Alueellinen yhteistyö
Hallinto
Maaseutupalvelut

Keskushallintopalveluiden taloussuunnitelmakauden 2024–2026 toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Viestintään ja Liperin positiiviseen näkyvyyteen panostaminen	Kuntakonsernin verkkosivu-uudistuksen aloittaminen Liperin 150-vuotisjuhlavuosi 2025	Uudet verkkosivut julkaistu tammiukuussa 2025. 150-vuotisjuhlavuoden tapahtumien vuosikello julkaistu verkkosivuille.
Kuntalaisia kannustetaan osallistumaan ja vaikuttamaan	Järjestetään mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa oman elinympäristön ja palveluiden kehittämiseen. - kyläillat, osallisuustyöpajat - keskustelu ja tiedotustilaisuuudet - kuulemiset - kuntalaiskyselyt, palautekanava Vaikuttamistoimielimet ja lapsiparlamentti	Kunnanhallituksen kyläilta Kuoringan leirikeskuksessa. Kunnanhallituksen ja seurakuntien sekä yrittäjien hallituksen tapaamiset jatkuivat. Hyte-kysely kuntalaisille keväällä 2024. Ikäihmisten kuulemistilaisuuksia järjestetty vuoden aikana. Neuvostot, nuorisovaltuusto ja mökkiläistoimikunta jatkoivat toimintaansa.
Elinvoiman, työllisyyden ja kotouttamisen toimintamallin rakentaminen (ekosysteemi)	Maakunnan työllisyysalueen ekosysteemin rakentaminen Kunnan toimintamallien uudistaminen vastaamaan maakunnallista toimintaympäristöä Kunta osana maakunnallista toimintaa mm. kotouttamisessa ja työllisyyden maakunnallisissa osioissa (mm. Koulutushankinnat, hallinto, jne)	Työllisyyden ekosysteemiä on luotu maakunnallisella ja Liperin kunnan tasolla ml. kotoutumisen toimenpiteet. Kehitystyö jatkuu vuonna 2025 PK:n ekosysteemi-työryhmässä ja kunnan sisällä.

Työllisyyden kuntakokeilun tavoitteet: • Työmarkkinatuen kuntaosuuden alentuminen 20 % v. 2024 loppuun mennessä vuoden 2021 tasosta • Kuntakokeilualueen työttömyys laskee 8,5 %	Kukin kunta resurssoi vähintään 15 % vuoden 2018 työmarkkinatuen kuntaosuudesta. Työllisyyden hoitamisen lakisääteiset tehtävät siirtyvät kunnalle kokeiluajaksi. Kuntaan luodaan toimiva työllisyydenhoidon toimintamalli huomioiden tuleva työllisyysalue. Asiakkaille tarjotaan mahdollisuus paikalliseen lähipalveluun.	Liperi vastasi lakisääteisistä tehtävistä kuntakokeilun ja muiden kuntien kanssa. Resurssiedellytys täyttyi. Työmarkkinatuen kuntaosuus on laskenut PK:n kokeilualueella 17,5 % vuodesta 2021. Kokeilualueen yhteenlaskettu työttömyysaste vuonna 2021 oli 13,5 % ja vuonna 2024 12,7 %. Kunnan työllisyystoimia on kehitetty huomioiden TE-uudistuksen tavoitteet ja liperiläisten työnhakijoiden sekä työnantajien yksilölliset tarpeet. Työllisyyspalveluja on tarjottu kunnan kaikissa kolmessa taajamassa asiakkaiden tarpeen mukaisesti.
Talouden tasapaino	Talouden ennakointi, seuranta ja ohjaus Talouden tasapainottamistyöryhmän työskentelyn jatkaminen Keskushallinnon tuki talouden tasapainottamistoimien läpivientiin	Talousarviomuutoksia tehtiin ennakoivasti. Talous- ja strategiatyöryhmä jatkoi toimintaansa Edettiin joulukuussa 2023 hyväksytyn talouden tasapainottamisohjelman mukaisesti
Perehdytys on suunnitelmallista ja laadukasta	Esihenkilöt vastaavat yhdessä työntekijän kanssa perehdyttämisen yksilöllisestä suunnittelusta ja toteutumisen seurannasta	Esihenkilöt vastaavat perehdyttämisestä omilla vastuualueillaan yhteistyössä työyhteisön kanssa. Perehdyttäminen on ollut uuden työntekijän suunnitelmallista perehdytystä yksilön osaamistarpeet huomioiden sekä jatkuvaa osaamisen ja tiedon vahvistamista.

Osaamisen varmistaminen ja sen kehittäminen on ennakkoivaa kaikilla osa-alueilla	Varahenkilöjärjestelmämme ovat suunniteltuja ja osaamisen kehittäminen on jatkuvaa	Varahenkilöjärjestelmiä on suunnitelmallisesti vahvistettu ja osaamista kehitetty vastaamaan yhä joustavammin toimintaympäristön ja henkilöstöresurssien muutoksiin. Vuosilomasuunnitelumme on toimintalähtöistä ja ennakoivaa.
Ylläpidämme henkilöstön ammatillista osaamista	Mahdollistetaan ammattitaitoa kehittävät ja ylläpitävät koulutukset	Vuosittain laadittava koulutussuunnitelma on ajantasainen ja työnantajana olemme mahdollistaneet osallistumisen ammattitaitoa kehittäviin ja ylläpitäviin koulutuksiin. Työnantaja on järjestänyt koko henkilöstölle suunnattuja koulutuksia esim. ensiapukoulutuksia ja digiapua sekä -koulutusta.
Työntekijöiden työhyvinvointi on hyvällä tasolla ja sen kehittymistä seurataan säännöllisesti	Työhyvinvointikysely toteutetaan säännöllisesti ja tuloksien perusteella laaditaan yhteinen kehittämissuunnitelma, jonka toteutusta seurataan	Työhyvinvointikysely toteutettiin vuonna 2023 ja koko kunnan vastausprosentti oli 83 %. Työhyvinvointikyselyn tulokset on käsitelty työyhteisöissä ja niiden pohjalta on laadittu yhteiset kehittämissuunnitelmat, joita seurataan. Seuraava kysely toteutetaan syksyllä 2025.

Keskushallintopalveluiden toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2024

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Kunnanhallitus		
Talouden tasapaino.	Talouden tasapainottamisohjelman toimeenpanon tuki ja toteuman seuranta. Talous- ja strategiaryhmän työskentelyn jatkaminen. Kuntatalouden edunvalvonta kansallisesti ja maakunnallisesti.	Taloustilanne ja sopeutustoimien eteneminen oli säännöllisesti esillä kunnanhallituksessa. Talous- ja strategiatyöryhmä koontui neljä kertaa. Talousjohtaja osallistui valtakunnalliseen valtionosuusuudistuksen uudistajaryhmään.

Elinkeino-, työllisyys- sekä kotoutumispalveluiden aktiivisen ja vuorovaikutteisen toimintamallin valmistelu liittyen TE24-uudistukseen.	Toimintamallin suunnittelu ja kehittäminen paikallisten tarpeiden pohjalta. Työllisyydenhoidon, elinkeinopalveluiden ja kotouttamispalveluiden yhteistyön tiivistäminen entisestään.	Lipertek Oy ja työllisyyspalvelut tiivistivät yhteistä tekemistään yritys yhteistyön edistämiseksi mm. jatkuvalla yhteisellä suunnittelutyöllä ja kehittämistyöpajoilla. Toiminta jatkuu vuonna 2025 muun muassa yritys työpajoilla. Mukana jatkossa myös työllisyysalueen yritys palvelut. Kotoutumispalveluita rakennettiin kunnan koto-suunnittelutyöryhmän toimenpitein. Kunnan kotoutumisohjelman asiakirja valmistui. Kehittäminen jatkuu vuonna 2025 lisäksi ELO-hankkeen kautta.
Alueellinen yhteistyö		
Matkailun edistämisen jatkuvuus.	Visit Karelian toiminnan jatko Business Joensuun alaisuudessa. Liperi-Heinävesi-Rääkkylä matkailuhanke ja sen tavoitteiden toteuttaminen.	Visit Karelian toiminta on käynnistynyt Business Joensuun alaisuudessa ja sitä ohjaa kuntatoimijoiden kanssa yhdessä laadittu strategia. Liperi-Heinävesi-Rääkkylä matkailuhanke eteni aktiivisesti ja toteutti tavoitteiden mukaisia toimenpiteitä.
Hallinto		
Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan parantaminen.	Sisäisen valvonnan ohjeen päivittäminen ja toimintatapojen päivittäminen. Riskienhallinnan ohjeistuksen ja vuosikellon sekä riskien arvioinnin vieminen osaksi yksiköiden toimintaa.	Liperin kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet hyväksyttiin valt. 16.12.2024. Ei toteutunut keskushallinnon loppuvuoden resurssivajeen vuoksi.
Kuntalaisten päätösosallisuus.	Presidentinvaalit (2 kpl) ja EU-vaalit 2024.	Presidentinvaalit (2 kpl) ja EU-vaalit 2024 toteutettiin.
Maaseutupalvelut		
Valkuaiskasvituotannon kehittäminen.	Kehittämishanke Mittari: Yksi kehittämishanke.	Ei toteutunut. Toteutumassa rahoituspäätöksen

		varmistuttua vuoden 2025 aikana.
Avomaanvihannesviljelyn kehittäminen.	Kehittämishanke Mittari: Yksi kehittämishanke.	Ei toteutunut. Toteutumassa rahoituspäätöksen varmistuttua vuoden 2025 aikana.
Maidon ja naudanlihan tuotanto.	Kehittämishankkeet Mittari: Kaksi kehittämishanketta.	Toteutuneet.
Viljaketjun kehittäminen.	Kehittämishanke/konsultointi Mittari: Yksi hanke ja tai tuottaja-organisaatio. Tavoitteena tuottaja-organisaation perustaminen, millä saadaan toimiva alkutuotanto, logistiikka, jalostus ja jatkojalostus sekä markkinointi	Ei toteutunut. Toteutumassa rahoituspäätöksen varmistuttua vuoden 2025 aikana.
Asuinmaaseudun kehittäminen.	Leader-toiminta Mittari: Infotilaisuuksien lukumäärä 30 kpl maakunnassa.	Toteutunut.

Elinkeinotoiminnan ja alueellisen yhteistyön määrärahavarakset:

Toiminto	TP2023	TA2024	TP2024
Elinkeinopalvelut			
Business Joensuu	103 379 €	105 000 €	103 232 €
Lipertek Oy	240 000 €*	280 000 €	240 000 €**
Karelia Expert***	23 005 €	24 000 €	20 800 €
Alueellinen yhteistyö			
Ympäristöterveydenhuolto	399 986 €	392 500 €	415 553 €
Maakuntaliitto	288 066 €	270 000 €	293 200 €
Kuntaliitto	26 490 €	30 000 €	26 344 €
Joukkoliikenne	491 881 €	526 000 €	562 097 €
Osuus verotuskustannuksiin	120 925 €	132 000 €	131 506 €

*) Lisäksi Lipertekiltä ostettiin asumisneuvontaa 50 000 eurolla. Kunta sai asumisneuvontahankkeeseen 40 000 euron hankeavustuksen ARAlta.

**) Lisäksi Lipertekiltä ostettiin asumisneuvontaa 23 076 eurolla. Kunta sai asumisneuvontahankkeeseen 8 077 euron hankeavustuksen ARAlta ja laskutti Kiinteistö Oy Liperin vuokratiloilta 5 000 euron omarahoitussuuden.

***) Talousarviossa varattu vielä Karelia Expertille, laskut maksettu Business Joensuulle, jolle toiminta siirtyi.

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2022	TP 2023	TA 2024*	TP 2024
BJOE:n palveluiden piirissä olevat kasvuyrittäjät.		50 kpl	45 kpl	51 kpl
Työmarkkinatuen kunta-osuus €/kk keskimäärin.	88 955 €	85 700 €	87 500 €	87 334 €
Työmarkkinatuen kunta-osuuden piirissä henkilöitä keskimäärin.	196 hlöä	170 hlöä	170 hlöä	186 hlöä
Palkkatuella palkattuja henkilöitä.	68	54	45	35 hlöä
Myönnettyt kuntalisät (hlöä).		16 hlöä	20	8 hlöä
Vaikuttavuus-% (sijoittumiset aktivoinnin jälkeen).		Vaikuttavuus ja seuranta vaihtelee asiakasryhmittäin, mutta keskiarvo on luokkaa 55 %.	50 %	Asiakasryhmien yhteinen keskiarvo oli 64 %.
TYP-asiakkuudet.	57	49 hlöä	35 %	TYP-asiakkuuksia ei mitattu vuonna 2024.
Aktivointiaste.	31,8 %	27,4 %	35 %	27,0 % - Koko maa 27,4 % - Pohjois-Karjala 26,7 %
Kesätyöllistämiseen tarjottava tuki (150 €/hlö) yhteensä nuorelle.	Tarjolla olleista 92:sta kunnan kesätyöpaikasta täyttyi 63 kpl ja kesäsetelitukea maksettiin 70:lle ulkopuoliselle kesätyöllistäjälle.	Seteleitä jaettiin 350 kpl. Kunta tarjosi alun perin 74 kesätyöpaikkaa. Lisämyönnön jälkeen täytettyjä paikkoja oli kaikkiaan 82 kpl. Ulkopuoliset työnantajat laskuttivat kaikkiaan 61 setelistä.		Seteleitä jaettiin 267 kpl. Kunta täytti 78 kesätyöpaikkaa. Ulkopuoliset työnantajat laskuttivat 64 seteliä.

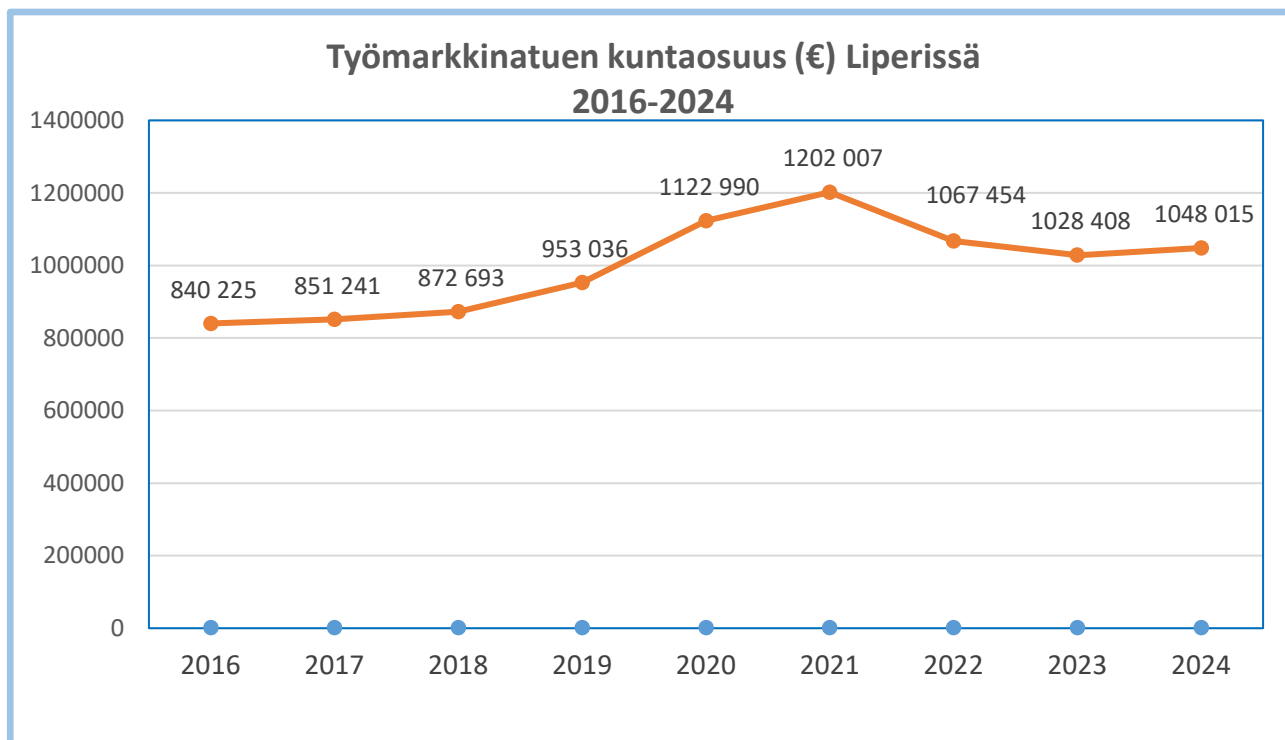
Tukea hakeneet maatilat.	1 999 kpl	1 857 kpl (229 kpl)	1 839 kpl	1 819 kpl
Maksetut suorat tulotuet.	73,8 M/€	65,1 M/€ (9,26 M€)	64,9 M/€	68 M/€
SPV:t.	26 kpl	27 kpl (3 kpl)	22 kpl	26 kpl
Tuotettu maitomäärä.	108,3 Mltr	105,4 Mltr (14 Mltr)	104,7 Mltr	102,4 Mltr
Tilojen saamat investointi- tuet.	3,04 M/€	5,86 M/€ (3,02 M€)	4,3 M/€	4,02 M/€
Pienyritysten saamat inves- tointituet.	5,8 M/€	0,52 M/€ (0,016 M€)	4,5 M/€	2,65 M/€
Uudet leader-hankkeet.	62 kpl	44 kpl (8 kpl)	59 kpl	146 kpl
Uudet EMR-rahoitetut yri- tykset.	17 kpl	**	42 kpl	8 kpl
Uudet EMR-rahoitetut työ- paikat.	140 kpl	**	68 kpl	53 kpl
Kehittämishankkeet alu- eella.	10–17 kpl	3–11 kpl (11 kpl)	7 kpl	12 kpl
Leader-hankkeiden saamat avustukset.	2,14 M€	2,18 M€	2,28 M€	2,14 M€

Taulukko 8: Keskushallintopalveluiden toimintaa kuvaavat tunnusluvut 2022–2024.

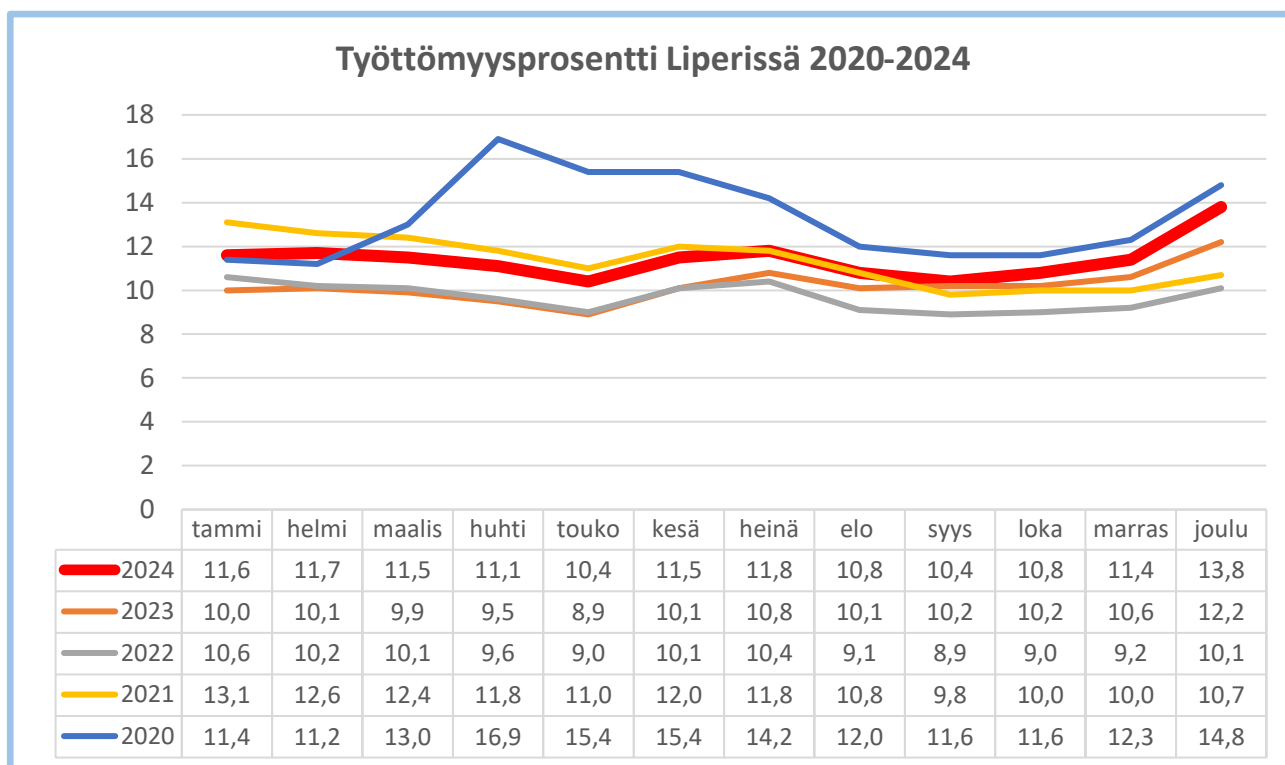
*) Maaseutupalveluiden suoritteet koko maakunnan kattavalta yhteistoiminta-alueelta, suluissa Liperin ta-
voiteluvut

**) Tietoa ei saatavilla vuodelta 2023

Kuvio 8: Työmarkkinatuen kuntaosuuden kehitys Liperissä vuosina 2016–2024.

Kuvio 9: Työttömyysprosentin kehitys vuosina 2020–2024.

	2020	2021	2022	2023	2024
Keskiarvo	13,32 %	11,33 %	9,69 %	10,22 %	11,40 %

Taulukko 9: Työttömyysprosentin keskiarvon kehitys Liperissä vuosina 2020–2024.

100 Kunnanhallitus	TA 2024	Muutos	TA 2024M	TP 2024	TA-%	TP 2023
Toimintatuotot	57 200	0	57 200	56 668	99,1	74 408
Myyntituotot	72 200	0	72 200	72 192	100,0	72 192
Tuet ja avustukset	0	0	0	67		188
Muut toimintatuotot	0	0	606	606		2 028
Toimintakulut	-1 044 103	0	-1 044 103	-993 092	95,1	-1 037 682
Henkilöstökulut	-385 882	0	-385 882	-385 511	99,9	-400 940
Palkat ja palkkiot	-315 480	0	-315 480	-330 735	104,8	-340 344
Henkilösivukulut	-70 402	0	-70 402	-54 776	77,8	-60 595
Eläkekulut	-64 284	0	-64 284	-49 357	76,8	-51 994
Muut henkilösivukulut	-6 118	0	-6 118	-5 419	88,6	-8 601
Palvelujen ostot	-565 092	0	-565 092	-514 864	91,1	-522 051
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-10 150	0	-10 150	-11 851	116,8	-15 826
Avustukset	-35 500	0	-35 500	-35 305	99,5	-53 990
Muut toimintakulut	-47 479	0	-47 479	-45 561	96,0	-44 876
Toimintakate	-986 903	0	-986 903	-936 425	94,9	-963 275

110 Alueellinen yhteistyö	TA 2024	Muutos	TA 2024M	TP 2024	TA-%	TP 2023
Toimintatuotot	0	0	0	20		0
Toimintakulut	-1 359 137	-20 000	-1 379 137	-1 418 150	102,8	-1 346 402
Henkilöstökulut	0	0	0	0		-13 681
Henkilösivukulut	0	0	0	0		-13 681
Eläkekulut	0	0	0	0		-13 681
Muut henkilösivukulut	0	0	0	0		0
Palvelujen ostot	-1 359 137	-20 000	-1 379 137	-1 418 367	102,8	-1 332 723
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0	0	0	0		0
Avustukset	0	0	0	0		0
Muut toimintakulut	0	0	0	217		24
Toimintakate	-1 359 137	-20 000	-1 379 137	-1 418 130	102,8	-1 346 402

130 Hallinto	TA 2024	Muutos	TA 2024M	TP 2024	TA-%	TP 2023
Toimintatuotot	1 582 500	0	1 582 500	1 648 315	104,2	2 103 328
Myyntituotot	1 277 500	0	1 277 500	1 286 722	100,7	1 309 988
Tuet ja avustukset	305 000	0	305 000	344 664	113,0	786 346
Muut toimintatuotot	0	0	0	16 930		6 994
Toimintakulut	-4 004 035	-25 000	-4 029 035	-3 778 063	93,8	-4 200 600
Henkilöstökulut	-1 845 876	0	-1 845 876	-1 677 813	90,9	-2 014 501
Palkat ja palkkiot	-1 492 891	0	-1 492 891	-1 368 513	91,7	-1 636 290
Henkilösivukulut	-352 985	0	-352 985	-309 299	87,6	-378 211
Eläkekulut	-307 567	0	-307 567	-276 613	89,9	-318 763
Muut henkilösivukulut	-45 418	0	-45 418	-32 686	72,0	-59 448
Palvelujen ostot	-816 491	0	-816 491	-802 361	98,3	-884 561
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-31 880	0	-31 880	-28 095	88,1	-55 438
Avustukset	-1 090 000	0	-1 090 000	-1 065 121	97,7	-1 058 498
Muut toimintakulut	-219 788	-25 000	-244 788	-204 673	83,6	-187 602
Toimintakate	-2 421 535	-25 000	-2 446 535	-2 129 748	87,1	-2 097 272

160 Maaseutupalvelut	TA 2024	Muutos	TA 2024M	TP 2024	TA-%	TP 2023
Toimintatuotot	885 372	0	885 372	774 747	87,5	775 886
Myyntituotot	885 372	0	885 372	774 299	87,5	774 379
Maksutuotot	0	0	0	0		0
Tuet ja avustukset	0	0	0	447		1 431
Muut toimintatuotot	0	0	0	0		75
Toimintakulut	-1 092 688	0	-1 092 688	-958 557	87,7	-971 754
Henkilöstökulut	-725 377	0	-725 377	-667 492	92,0	-663 692
Palkat ja palkkiot	-588 400	0	-588 400	-545 462	92,7	-540 749
Henkilösivukulut	-136 977	0	-136 977	-122 030	89,1	-122 943
Eläkekulut	-118 948	0	-118 948	-108 801	91,5	-102 955
Muut henkilösivukulut	-18 029	0	-18 029	-13 229	73,4	-19 988
Palvelujen ostot	-309 605	0	-309 605	-244 599	79,0	-259 277
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-29 550	0	-29 550	-12 623	42,7	-13 991
Avustukset	-10 000	0	-10 000	-15 108	151,1	-18 600
Muut toimintakulut	-18 156	0	-18 156	-18 736	103,2	-16 194
Toimintakate	-207 316	0	-207 316	-183 811	88,7	-195 868

10 Keskushallintopalvelut yhteensä	TA 2024	Muutos	TA 2024M	TP 2024	TA-%	TP 2023
Toimintatuotot	2 525 072	0	2 525 072	2 479 749	98,2	2 953 622
Myyntituotot	2 220 072	0	2 220 072	2 117 015	95,4	2 156 559
Maksutuotot	0	0	0	0		0
Tuet ja avustukset	305 000	0	305 000	345 178	113,2	787 965
Muut toimintatuotot	0	0	0	17 556		7 070
Toimintakulut	-7 499 963	-45 000	-7 544 963	-7 147 862	94,7	-7 556 438
Henkilöstökulut	-2 957 135	0	-2 957 135	-2 730 815	92,3	-3 092 814
Palkat ja palkkiot	-2 396 771	0	-2 396 771	-2 244 710	93,7	-2 517 383
Henkilösivukulut	-560 364	0	-560 364	-486 105	86,7	-575 430
Eläkekulut	-490 799	0	-490 799	-434 770	88,6	-487 394
Muut henkilösivukulut	-69 565	0	-69 565	-51 335	73,8	-88 037
Palvelujen ostot	-3 050 325	-20 000	-3 070 325	-2 980 190	97,1	-2 998 612
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-71 580	0	-71 580	-52 569	73,4	-85 277
Avustukset	-1 135 500	0	-1 135 500	-1 115 534	98,2	-1 131 088
Muut toimintakulut	-285 423	-25 000	-310 423	-268 753	86,6	-248 648
Toimintakate	-4 974 891	-45 000	-5 019 891	-4 668 113	93,0	-4 602 817

5.3.2 Hyvinvointipalvelut

Tulosalueet: Hyvinvoinnin hallinto
Perusopetus
Varhaiskasvatus
Opinto- ja vapaa-aika

Hyvinvointipalveluiden toiminta-ajatus

Hyvinvointipalvelujen tehtävänä on kaiken ikäisten kuntalaisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen. Hyvinvointipalvelut järjestävät varhaiskasvatusta, esiopetusta, perusopetusta vuosiluokille 1–9, perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa, vaativan erityisen tuen perusopetusta esiopetuksesta yhdeksänteen luokkaan sekä eri-ikäisille kuntalaisille suunnattuja opinto- ja vapaa-aikapalveluja. Hyvinvointipalveluiden henkilöstö toimii aktiivisesti erilaisissa verkostoissa kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työssä. Hyvinvointityömme arvoja ovat yhteisöllisyys, välittäminen ja yhdessä tekeminen.

Hyvinvointipalveluiden toiminnan järjestämistä ohjaa lainsäädännön lisäksi kuntastrategia ja laaja hyvinvointikertomus. Näihin pohjautuen valmistetaan hyvinvointipalveluiden talousarvio, käyttösuunnitelma sekä muut toimintaa ohjaavat suunnitelmat, toimintaohjeet ja ohjelmat.

Palvelujen laatua ylläpidetään ja kehitetään vuorovaikutuksessa palvelunkäyttäjien, henkilöstön, järjestöjen ja yhdistysten, muiden kunnan palvelualueiden, hyvinvointialueen, seurakuntien sekä elinkeinoelämän kanssa. Henkilöstön tarpeen mukainen täydennyskoulutus sekä toiminnan laadunarviointi tukevat kehittämistyötä.

Hyvinvointipalveluiden taloussuunnitelmakauden 2024–2026 toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Kunnassa on selkeä kriisityön kokonaisuus.	Kuntaan perustetaan kriisiryhmä ja sille määritellään toimintamalli. Kriisiryhmän koulutukset aloitetaan, tavoite 2 koulutusta. Kuntaan laaditaan tehostetun nuorisotyön ohjelma.	Toimenpiteet ovat kesken.

Hyvinvointipalveluiden toiminta on strategista ja suunniteltua. Tehdyt suunnitelmat muodostavat selkeän kokonaisuuden.	Kunnan laaja hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma päivitetään vuoden 2024 aikana ja arvioidaan vuosittain. Vapaa-aikapalveluilla on strategiset ohjaavat suunnitelmat kaikilla toiminnan osa-alueilla. Varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään vastaamaan muuttuvaa toimintatapaa. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sisällytetään laajaan hyvinvointisuunnitelmaan.	Toimenpiteet toteutuneet lähes kokonaan. Vapaa-aikapalveluissa kulttuuriohjelman laatiminen on vielä kesken.
Saadaan kunnalle Unicefin lapsiystävällinen kunta -status.	Lapsiystävällisen kunnan kehittämistyöhön on laadittu suunnitelma ja tavoitteet ja toiminta etenee suunnitelman mukaisesti.	Toimenpiteiden toteuttaminen edennyt suunnitellusti. Tunnustusta haetaan vuonna 2025.
Ikäystävällisyys näkyy palveluissa ja päätöksen teossa..	Ikäystävällisyyden ohjelma hyväksytään ja Liperin kunta hakee mukaan WHO:n Ikäystävällinen kunta -verkostoon.	Toimenpiteet ovat kesken. Ikäystävällisyyden ohjelma on valmis.
Hyvinvointipalveluiden viestintä on oikea-aikaista ja positiivista	Hyvinvointipalveluiden Internet-sivusto uudistetaan. Pedanet-sivuston käytöstä luovutaan. Hyvinvointipalveluiden viestinnän vuosisuunnitelmaa laajennetaan koskemaan kaikkia tulosalueita.	Toimenpiteet ovat kesken. Pedanetista on luovuttu ja internet-sivusto on uudistettu.
Viinijärven koulukeskus valmistuu lisäämään alueen pito- ja vetovoimaa.	Toteutetaan Viinijärven koulukeskuksen toteutussuunnitelma ja rakentaminen.	Toimenpiteet ovat kesken. Suunnittelu on valmis, rakentaminen alkaa 2025.
Hyvinvointipalvelut on aktiivinen verkostoyhteistyökumppani.	Toimitaan aktiivisesti seudullisessa yhteistyössä kaikilla tulosalueilla. Hyvinvointialueen ja Maakuntaliiton kanssa tehtyä kumppanuussopimusta noudatetaan kaikilla toiminnan alueilla.	Tavoite toteutunut.

	Perhekeskuksen toimintasuunnitelma jalkautetaan kaikkiin yksiköihin.	
Hyvinvointipalveluissa asiointia on muutettu mahdollisimman paljon sähköiseksi.	Varhaiskasvatuksen toiminnanohjauksen järjestelmä uusitaan. Sähköisten asiointipalveluiden lisääminen.	Tavoite toteutunut.
Hankkeita ja avustuksia hyödynnetään perustehtävän laadun parantamisessa ja kehittämisessä.	Hyvinvointipalveluiden hankekonaisuutta hallitaan yhdessä kunnan hankeasiantuntijan kanssa.	Tavoite toteutunut.
Hyvinvointipalveluiden toiminta tukee kunnan talouden tasapainottamista.	Palvelualueella toteutetaan päiväkotij- ja kouluverkko selvitys. Palvelut järjestetään kustannustehokkaasti	Tavoite toteutunut.
Henkilöstö on ammattitaitoista	Pedagogista osaamista vahvistetaan varhaiskasvatuksessa. Osaamisen ylläpitämistä ja jakamista työyhteisöissä tehostetaan mm. mentoroinnilla ja tutoroinnilla. Kehityskeskustelut käydään vuosittain ja ne kirjataan ohjeiden mukaisesti. Esihenkilöiden kvtes- ja ovtes osaamista vahvistetaan koulutuksella. Perusopetuksen perehdytyspaketti päivitetään.	Toimenpiteet ovat kesken.
Hyvinvointipalveluissa työyhteisöt ovat yhteisöllisiä ja työntekijöiden työhyvinvointi on hyvällä tasolla.	Seurataan henkilöstön työhyvinvoinnin kehittymistä työhyvinvointikyselyn myötä. Tulosten perusteella tehdään toimintasuunnitelmat jokaisessa yksikössä.	Toimenpiteet ovat toteutuneet.

Hyvinvointipalveluiden toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2024

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Hyvinvoinnin hallinto		
Kuntalaisten hyvinvointi ja turvallisuus paranee.	Laaja hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma päivitetään. Kunnan kriisityölle luodaan toimintamalli.	Toimenpiteet toteutuneet. Hyvinvointilautakunta on hyväksynyt kriisityön periaatteet ja varsinaisen toiminta käynnistyy v. 2025.
Hyvinvointipalveluiden toiminta tukee kunnan talouden tasapainottamista.	Toteutetaan päiväkot-, kouluverkko- ja liikuntapaikkaselvitys.	Toimenpiteet toteutuneet. Kouluverkostoselvitys ja liikuntapaikkaselvitys on käsitelty valtuustossa kesäkuussa. Varhaiskasvatusselvitys käsitelty hyvinvointilautakunnassa 12/2024.
Perusopetus		
Kouluyhteisössä arki on vakaata ja turvallista.	Tunnetaitojen ja positiivisen pedagogiikan koulutusta tarjotaan henkilöstölle. Järjestettyjä koulutuksia 2 kpl, koulutuksiin osallistuneiden määrä 100.	Koulutus toteutettiin koko kunnan yhteisessä veso-päivässä, ot-sikolla lapsen ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia tukeva koulun arki. Mukana 180 osallistujaa moniammatillisesti. Teeman koulutusta tarjolla seudullisessa veso-päivässä 9.11.
	Avekki-koulutukset henkilöstölle, koulutuksiin osallistuneet 20 hlöä/vuosi	Avekki-koulutukset järjestettiin tammikuussa. Peruskoulutuksessa 20 osallistujaa ja kertauskoulutuksessa 15 osallistujaa. Tavoite saavutettu.
	Perusopetuksen turvallisuuden kehittämistä ja kiusaamisen ennaltaehkäisyä varten kootaan moniammatillinen työryhmä ja konkreettiset toimenpiteet kar-toitetaan.	Vuoden aikana päätettiin, että erillistä työryhmää ei perusteta, vaan teema liitetään osaksi moniammatillista opiskeluhoito-työtä ja sen valmiita työryhmiä.
Oppilaiden äidinkielen taidot paranevat.	Lukutaidon kehittämisen toimenpiteet on kouluittain kirjattu luku-vuosisuunnitelmiin.	Toimenpiteet kirjattu koulujen luku-vuosisuunnitelmiin.

Varhaiskasvatus		
Varhaiskasvatuksessa johtajuuden mallia on uudistettu.	Päiväkoteihin on luotu johtamisen varajärjestelmä. Johtajien työnkuvat päivitetään vastaamaan uutta tilannetta.	Päiväkotien varajohtajat on nimetty yhtä lukuun ottamatta kaikkiin päiväkoteihin. Työnkuvien suuret linjat on määritelty, mutta työ jatkuu edelleen.
Varhaiskasvatuksen toiminta tukee talouden tasapainottamista	Laaditaan varhaiskasvatuksen nykytilan arviointi ja tulevaisuus selvitys.	Varhaiskasvatusselvitys valmis ja hyväksytty lautakunnassa 12/2024.
Opinto ja vapaa-aika		
Liikkumisohjelma ja liikunnan olosuhdeohjelma ohjaavat kunnan liikuntapalvelujen toimintaa.	Liikkumisohjelmaa ja liikunnan olosuhdeohjelmaa käsitellään säännöllisesti kunnan sisäisissä palaverissa.	Ohjelmien sisällöt ovat säännöllisesti käsittelyssä. Tavoite toteutunut.
Nuoriso-ohjelma ohjaa kunnan nuorisopalvelujen toimintaa.	Nuoriso-ohjelma hyväksytty hyvinvointilautakunnassa.	Hyvinvointilautakunta on hyväksynyt nuoriso-ohjelman kokouksessaan 10/2024.
Kulttuuriohjelma ohjaa kunnan kulttuuripalvelujen toimintaa.	Kulttuuriohjelman tekeminen aloitettu.	Ohjelman laadinta on alkanut huhtikuussa 2024. Ohjelman laatiminen etenee suunnitellusti.
Kunnassa on järjestö-kuntayhteistyön asiakirja ohjaamassa kunnan ja järjestöjen välistä yhteistyötä.	Järjestö-kuntayhteistyön asiakirja on laadittu.	Järjestö-kuntayhteistyön asiakirja on laadittu ja käytössä järjestöillä sekä kunnan nettisivuilla.

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2022	TP 2023	TA 2024	TP 2024
Ulkopuolinen hankerahoitus	639 093	737 995	509 089	506 281
Oppilasmäärä 20.9. 1.–9. lk	1 368	1 369	1 369	1 362
Esioppilaiden määrä 20.9	139/41	123 + 4	127 + 4	119 + 4
Varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä 31.12.	559	536	540	538
Kotikuntakorvauslasten määrä e-9	131	131	131	134
Kuljetusoppilaiden määrä e-9	629	593	593	573
Perusopetus koulutoiminnan hinta/oppilas	9 042 €	9 589,70 €	9 864 €	9 882 €
Vapaa-aikapalvelut euroa/asukas/vuosi (oma toiminta) *	115,30 €	125,14 €	125,38 €	121,21 €
Seutuopiston nettomenot €/as	13,34 €	11,82 €	13,56 €	12,30 €
Musiikkiopiston nettomenot €/as	7,86 €	8,23 €	9,46 €	9,79 €
Seutukirjaston nettomenot €/as	50,44 €	50,97 €	51,68 €	49,84 €

Taulukko 10: Hyvinvointipalveluiden toimintaa kuvaavat tunnusluvut 2022–2024.

* ei sisällä seutuopisto, seutukirjaston eikä musiikkiopiston maksuosuuksia.

400 Hyvinvoinnin hallinto	TA 2024	Muutos	TA2024M	TP 2024	TA-%	TP 2023
Toimintatuotot	497 489	13 000	510 489	528 832	103,6	741 962
Myyntituotot	2 000	13 000	15 000	20 232	134,9	1 597
Tuet ja avustukset	494 089	0	494 089	506 850	102,6	738 693
Muut toimintatuotot	1 400	0	1 400	1 751	125,1	1 671
Toimintakulut	-889 906	-13 000	-902 906	-905 806	100,3	-1 089 497
Henkilöstökulut	-765 517	-13 000	-778 517	-721 559	92,7	-865 628
Palkat ja palkkiot	-621 842	-10 700	-632 542	-590 384	93,3	-707 979
Henkilösivukulut	-143 675	-2 300	-145 975	-131 175	89,9	-157 650
Eläkekulut	-124 985	-1 855	-126 840	-116 687	92,0	-131 002
Muut henkilösivukulut	-18 690	-445	-19 135	-14 497	75,8	-26 648
Palvelujen ostot	-77 746	0	-77 746	-142 815	183,7	-169 171
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-18 400	0	-18 400	-11 936	64,9	-15 056
Avustukset	-2 000	0	-2 000	-300	15,0	-52
Muut toimintakulut	-26 243	0	-26 243	-29 196	111,3	-4 855
Toimintakate	-392 417	0	-392 417	-376 974	96,1	-347 535

420 Perusopetus	TA 2024	Muutos	TA2024M	TP 2024	TA-%	TP 2023
Toimintatuotot	1 452 349	-202 000	1 250 349	1 627 057	130,1	1 515 393
Myyntituotot	1 339 749	-202 000	1 137 749	1 460 564	128,4	1 384 441
Maksutuotot	75 000	0	75 000	63 556	84,7	70 727
Tuet ja avustukset	13 600	0	13 600	48 150	354,0	32 995
Muut toimintatuotot	24 000	0	24 000	54 787	228,3	27 229
Toimintakulut	-18 041 376	-105 000	-18 146 376	-18 370 320	101,2	-17 652 474
Henkilöstökulut	-9 968 726	-50 000	-10 018 726	-9 978 546	99,6	-9 886 564
Palkat ja palkkiot	-8 095 681	-41 800	-8 137 481	-8 116 713	99,7	-7 929 145
Henkilösivukulut	-1 873 045	-8 200	-1 881 245	-1 861 833	99,0	-1 957 420
Eläkekulut	-1 622 885	-7 010	-1 629 895	-1 654 456	101,5	-1 654 916
Muut henkilösivukulut	-250 160	-1 190	-251 350	-207 377	82,5	-302 504
Palvelujen ostot	-4 377 799	-50 000	-4 427 799	-4 662 551	105,3	-4 278 259
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-415 870	-5 000	-420 870	-425 269	101,0	-427 246
Avustukset	0	0	0	0	0	0
Muut toimintakulut	-3 278 981	0	-3 278 981	-3 303 954	100,8	-3 060 404
Toimintakate	-16 589 027	-307 000	-16 896 027	-16 743 263	99,1	-16 137 081
Valtionosuudet	645 000	250 000	895 000	908 546	99,1	618 084
Vuosikate	-15 944 027	-57 000	-16 001 027	-15 835 151	99,0	-15 518 997

440 Varhaiskasvatus	TA 2024	Muutos	TA2024M	TP 2024	TA-%	TP 2023
Toimintatuotot	361 192	0	361 192	391 504	108,4	364 019
Myyntituotot	45 000	0	45 000	84 946	188,8	64 508
Maksutuotot	281 212	0	281 212	272 686	97,0	265 062
Tuet ja avustukset	34 800	0	34 800	32 731	94,1	33 853
Muut toimintatuotot	180		180	1 141	633,9	595
Toimintakulut	-9 010 826	0	-9 010 826	-8 607 379	95,5	-9 012 418
Henkilöstökulut	-5 717 521	50 000	-5 667 521	-5 352 038	94,4	-5 576 988
Palkat ja palkkiot	-4 630 142	42 200	-4 587 942	-4 325 015	94,3	-4 452 954
Henkilösivukulut	-1 087 379	7 800	-1 079 579	-1 027 023	95,1	-1 124 034
Eläkekulut	-944 309	6 600	-937 709	-918 037	97,9	-954 782
Muut henkilösivukulut	-143 070	1 200	-141 870	-108 986	76,8	-169 252
Palvelujen ostot	-1 471 073	-105 000	-1 576 073	-1 535 472	97,4	-1 544 151
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-75 050	0	-75 050	-48 981	65,3	-111 843
Avustukset	-625 000	55 000	-570 000	-538 870	94,5	-641 586
Muut toimintakulut	-1 122 182	0	-1 122 182	-1 132 017	100,9	-1 137 850
Toimintakate	-8 649 634	0	-8 649 634	-8 215 875	95,0	-8 648 399

460 Opinto ja vapaa-aika	TA 2024	Muutos	TA2024M	TP 2024	TA-%	TP 2023
Toimintatuotot	85 940	0	85 940	121 162	141,0	106 414
Myyntituotot	70 940	0	70 940	92 081	129,8	82 999
Tuet ja avustukset	0	0	0	448		602
Muut toimintatuotot	15 000	0	15 000	28 634	190,9	22 813
Toimintakulut	-2 479 200	0	-2 479 200	-2 421 466	97,7	-2 453 279
Henkilöstökulut	-467 854	0	-467 854	-469 682	100,4	-460 130
Palkat ja palkkiot	-376 103	0	-376 103	-379 224	100,8	-368 333
Henkilösivukulut	-91 751	0	-91 751	-90 458	98,6	-91 797
Eläkekulut	-80 128	0	-80 128	-81 108	101,2	-78 216
Muut henkilösivukulut	-11 623	0	-11 623	-9 350	80,4	-13 580
Palvelujen ostot	-846 234	0	-846 234	-822 412	97,2	-817 040
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-19 450	0	-19 450	-20 827	107,1	-14 926
Avustukset	-53 000	0	-53 000	-53 309	100,6	-50 200
Muut toimintakulut	-1 092 662	0	-1 092 662	-1 055 236	96,6	-1 110 983
Toimintakate	-2 393 260	0	-2 393 260	-2 300 304	96,1	-2 453 279

40 Hyvinvointipalvelut yhteensä	TA 2024	Muutos	TA2024M	TP 2024	TA-%	TP 2023
Toimintatuotot	2 396 970	-189 000	2 207 970	2 668 555	120,9	2 727 787
Myyntituotot	1 457 689	-189 000	1 268 689	1 657 823	130,7	1 533 546
Maksutuotot	356 212	0	356 212	336 242	94,4	335 789
Tuet ja avustukset	542 489	0	542 489	588 178	108,4	806 143
Muut toimintatuotot	40 580	0	40 580	86 312	212,7	52 308
Toimintakulut	-30 421 308	-118 000	-30 539 308	-30 304 970	99,2	-30 207 668
Henkilöstökulut	-16 919 618	-13 000	-16 932 618	-16 521 825	97,6	-16 789 311
Palkat ja palkkiot	-13 723 768	-10 300	-13 734 068	-13 411 335	97,7	-13 458 410
Henkilösivukulut	-3 195 850	-2 700	-3 198 550	-3 110 490	97,2	-3 330 901
Eläkekulut	-2 772 307	-2 265	-2 774 572	-2 770 280	99,8	-2 818 916
Muut henkilösivukulut	-423 543	-435	-423 978	-340 210	80,2	-511 985
Palvelujen ostot	-6 772 852	-155 000	-6 927 852	-7 163 250	103,4	-6 808 621
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-528 770	-5 000	-533 770	-507 012	95,0	-569 071
Avustukset	-680 000	55 000	-625 000	-592 480	94,8	-691 838
Muut toimintakulut	-5 520 068	0	-5 520 068	-5 520 403	100,0	-5 348 826
Toimintakate	-28 024 338	-307 000	-28 331 338	-27 636 415	97,5	-27 479 881
Valtionosuudet	645 000	250 000	895 000	908 546	101,5	618 084
Vuosikate	-27 379 338	-57 000	-27 436 338	-26 729 166	97,4	-26 862 541

5.3.3 Elinympäristöpalvelut

Tulosalueet: Kiinteistö-, tila- ja tukipalvelut
Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut
Kaavoitus- ja maankäyttöpalvelut
Infrapalvelut
Vesihuoltolaitos

Toiminta-ajatus

Palvelemme asiakkaitamme ja kuntalaisia kustannustehokkaasti ja kestäväen kehityksen tavoitteiden mukaisesti. Edistämme sekä toteutamme kunnan strategian tavoitteita ja vastaamme elinympäristön lakisääteisten tehtävien hoitamisesta, joita on muun muassa seuraavat kokonaisuudet:

- Strateginen maankäytön suunnittelu ja kehityshankkeet
- Toteuttava maankäytön suunnittelu, kaavoituksen ja rakentamisen ohjaus, joka mahdollistaa riittävän laajat monipuoliset ja houkuttelevat tonttitarjonnat hyvien palvelujen ja yhteyksien päässä.
- Investointihankkeiden rakennuttaminen ja ohjaus.
- Elinkeinoalueiden ja hankkeiden toteutus ja ohjaus.
- Asuin- ja elinkeinotonttien myynti, vuokraus ja markkinointi
- Yleisten alueiden (mm. teiden ja katujen sekä aukioiden, puistojen, liikuntapaikkojen, vapaa-aika-alueiden, satamien ja uimarantojen) rakennuttaminen, kunnossapito ja kehittäminen
- Kunnallisteknisten verkostojen ja -järjestelmien (vesihuolto, lämpö, hule) rakennuttaminen, kunnossapito ja toimintavarmuus.
- Paikkatieto- ja kartoituspalvelu sekä maanhankinta.
- Kunnan kiinteistöjen kunnossapito ja kehittäminen
- Rakentamisen lupakäsittely ja valvonta sekä ympäristösuojelu.
- Kunnan tukipalveluiden (ruokapalvelun sekä siivouspalvelun) toteuttaminen.

Toteuma 31.12.2024

Henkilöstö:

- Kaavoitus ja maankäyttöpalveluun on ollut toukokuun alusta kartoittajan määräaikainen oppisopimusopiskelija, joka muutettiin elokuussa joustavaksi oppisopimukseksi.
- Elokuun alussa aloitti uusi vesihuoltomestari ja marraskuun alussa uusi elinympäristöpalveluiden toimistosihtööri.

Strategisten hankkeiden eteneminen:

- Joensuun seudun yleiskaava 2040 osallistumis- ja arviointisuunnitelma on pidetty nähtävillä alkuvuodesta ja yleiskaavatoimikunta, suunnittelutyöryhmät sekä tavoitetyöpajat ovat edenneet kesän ja syksyn aikana ohjelmoidusti.

Kaavahankkeiden eteneminen:

- Välikankaan asemakaavan muutos ja laajennus 2 osalta on maanomistajan kanssa käytävät maankäyttö Sopimusneuvottelut asetettu tauolle. Maanomistaja on aloittanut toimijahaun ja kaava etenee, mikäli alueelle saadaan merkittävä toimija. Kunnan omistama pienempi kaava-alue eriytettiin omaksi kaavaksi. Kaavaehdotus hyväksyttiin valtuustossa 29.4.2024 §13 ja on kuulutettu voimaan 12.6.2024.

- Honkalammenranta I asemakaavan luonnos on pidetty nähtävillä keväällä. Kaavaehdotus laitettiin nähtäville 12.12.2024 - 17.1.2025.
- Ylämyllyn kortteleiden 300-305 asemakaavan luonnos oli nähtävillä loppukeväästä ja kaavaehdotus oli nähtävillä 19.9. - 20.10.2024. Hyväksymiskäsittely jäi vuoden 2025 puolelle.
- Vt 9 asemakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma on pidetty nähtävillä loppukeväästä. Kaava-luonnos ajoitetaan tiesuunnitelman valmistumisen kanssa yhteiseen nähtävilläpitoon helmikuussa 2025.
- Pyhäselkä – Telmonselkä osayleiskaavan muutos hyväksyttiin valtuustossa 26.8.2024 § 39. Kaavasta on valitettu Itä-Suomen hallinto-oikeudelle. Liperin kunta on antanut oikeudelle vastineensa sekä asettanut kuulutuksella ei valituksen alaiset alueet voimaan.
- Pärnän asemakaavatyö on käynnistynyt, mutta kaavaluonnoksen laatiminen siirtyi vuoden 2025 puolelle.
- Liperin kirkonkylän lämpövoimalan asemakaava on kuulutettu voimaan 31.1.2024.
- Joulukuun lautakunnan jälkeen on vuonna 2024 valmisteltu ja käsitelty 22 poikkeamista.

Investointihankkeiden eteneminen:

- Viinijärven kouluhankkeen osalta työstettiin alkuvuodesta ehdotussuunnitelmat ja kilpailutettiin purku-urakka, lämpövoimalaitosurakka ja lämmitysjärjestelmänurakka sekä valvonta. Kunnanhallitus palautti 22.4.2024 suunnittelun valmisteluun ja valtuusto päätti 3.6.2024 §24 että ”*purkaminen tulee aloittaa kesän 2024 aikana ja uudisosan rakentaminen kilpailutetaan vuoden 2024 aikana ja Tilaohjelman jatko valmistellaan niin, että valtuuston 18.12.2023 asettama kustannustaso 8,25 M€ saavutetaan, johon sisältyy väliaikaisen lämmitysjärjestelmän kustannus.*”
- Valtuuston päätöksen mukaisesti edellä kuvatut urakat käynnistettiin kesän ja alkusyksyn aikana ja uudisrakentamisen ehdotussuunnittelun päivittämiseksi pyydettiin tarjouspyynnöt suunnittelijoilta kesän aikana ja suunnittelutyö pääsi käyntiin elokuun puolivälissä. Suunnittelutyötä ei ollut mahdollista saada valmiiksi siten, että urakkakilpailutus voitaisi toteuttaa vuoden 2024 aikana, minkä vuoksi jouduttiin hakemaan valtuuston 3.6.2024 päätökseen aikataulumuutosta ja siirtämään hankkeen tulevien vuosien määrärahasta 750 000 euron määräraha vuodelle 2024 investointiosaan ja käyttötalouteen purkukustannusta vastaava 290 000 € määräraha.
- Purku-urakka maksoi kokonaisuudessaan 328 898 euroa ja se valmistui lokakuun lopussa ja lämmitysjärjestelmä ja maanrakennusurakka valmistui joulukuun alussa. Ehdotussuunnitelmat ja päivitetty kustannusarvio hyväksyttiin valtuustossa 16.12.2024.
- Kevään aikana laadittiin yhdessä hyvinvointipalveluiden kanssa koulu-, varhaiskasvatus- sekä liikunta- ja leikkipaikkaverkostojen selvitystyö, joista koulu- ja liikunta- ja leikkipaikkaverkostojen selvitystyöt hyväksyttiin valtuustossa 24.6.2024. Varhaiskasvatusselvityksen hyväksyntä eteni tammi-kuun 2025 valtuustoon.
- Liperin Paloaseman peruskorjausurakka käynnistyi kesäkuussa ja valmistui joulukuun alkuun mennessä.
- Päiväkotien piharemontit käynnistyivät heinäkuussa ja valmistuivat elokuun lopussa.

Infrahankkeiden eteneminen:

- Lampitien kunnallistekniikan urakka valmistui kesäkuun lopulla.
- Liperin vanhojen katuvalojen vuoden 2024 uusimisurakka valmistui elokuussa.
- Liperin Keskustien peruskorjausurakan KÄPY osuus valmistui syyskuun lopussa ja koko urakka marraskuun lopussa.

- Välikankaan yritysalueen kunnallistekniikan suunnittelu on edennyt tavoiteaikataulun mukaisesti ja valmistui joulukuussa.
- Hulevesi taksojen laskutus on integroitu kevään aikana osaksi vesihuoltolaitoksen uutta asiakashallintajärjestelmää ja laskutus on toteutettu loppuvuodesta.

Vesilaitoksen hankkeiden eteneminen

- Ylämyllyn uuden vedenottamon vastaanottotarkastus pidettiin 5.6.2024. Laitoksen käyttöönotto tapahtui 27.8.2024.
- Uusi asiakashallintajärjestelmä on ollut käytössä joulukuusta 2023 alkaen.

Liikuntapaikat- ja vapaa-aikapalvelut:

- Liperin kunnan hoitovastuulla olevan latuverkon uuden toimijan Krakenia Oy:n kanssa ensimmäinen hoitokausi päättyi huhtikuussa ja se sujui hyvin. Tulevaan kauteen mentäessä tehdään tarvittavia korjauksia ja säätöjä toimintaan.

Elinympäristöpalveluiden taloussuunnitelmakauden 2023–2025 toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Väestön kasvu		
Edistetään ja kehitetään alue- ja yhdyskuntarakennetta taloudellisesti ja kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.	Laaditaan koko kunnan alueelle strateginen yleiskaava, jolla määritellään kunnan strategiset painopistealueet sekä ohjataan kunnan kasvua, palveluja ja rakentamista kaavataloudellisesti oikeaan suuntaan ja järkeville paikoille.	Strategisen yleiskaavan osalta on linjattu, että varsinainen kaavatyö alkaa Joensuun seudun yleiskaavatyön rinnalla myöhemmin.
Taajamia ja kyliä kehitetään huomioiden niiden ominaispiirteet.	Edistetään keskustaajamien elin-, veto-, pito- ja lumovoimaisuutta laatimalla niille omat kehityssuunnitelmat ja -visiot tarvittavine selvityksineen. Kylien ja maaseudun vetovoimaisuutta edistetään ja kehitetään niiden ominaispiirteet huomioiden.	Viinijärven keskustan kehittämissuunnitelma hyväksyttiin valtuustossa helmikuussa 2024. Ylämyllyn kehittämissuunnitelman kilpailutusta valmisteltiin syksyn aikana ja kisa julkaistiin joulukuussa 2024
Kehitetään palvelujen saatavuutta ja kaikkien liikkumismuotojen sujuvaa ja turvallista liikennöintiä.	Edistetään joukkoliikenne-, jalan- kulkua- ja pyöräilyverkostojen toimivuutta sekä kehitetään palveluja, toimintoja ja ympäristöä entistä	Toteutettiin kävelyn ja pyöräilyn kehittämissuunnitelman ja Liperin keskustavision mukaisesti Keskustien peruskorjaus, jolla parannettiin

	saavutettavaksi ja esteettömäksi ja osallisuus huomioiden.	merkittävästi jalankulun ja pyöräilyn olosuhteita. Liperiin valmistui vuoden 2024 aikana myös pyöräilyväylien opasteet osana Joensuun seudullista hanketta. Pyöräilykuntien verkosto ry on valinnut Liperin vuoden pyöräilykunnaksi 2024. Perusteena tunnustukselle on pitkäjänteinen ja pienelle kunnalle poikkeuksellisen kunnianhimoinen työ pyöräilyn edistämisessä.
Lisätään ja kehitetään kunnan liikunta- ja vapaa-aika-alueiden määrää, laatua ja vetovoimaa.	Kehitetään olemassa olevia vapaa-aika-alueita (Pärnä ja taajamat) ja luodaan uusi liikunta- ja lähiliikuntapaikka Viinijärven koulun yhteyteen sekä kehitetään ulkoilualueita ja reitistöjä uuden liikuntaolosuhteohjelman pohjalta.	Pärnävaaran alueelle on toteutettu mm. asfaltoidun rullahiihtoradan opastuksia ja ensilumen valaistu kuntaradan pohjien perusparannus.
Työllisyys ja elinvoima		
Kehitetään olemassa olevien elinkeinoalueiden vetovoimaa ja houkuttelevuutta.	Parannetaan olemassa olevien yritysalueiden vetovoimaisuutta, viihtyisyyttä ja tehokkuutta laatimalla niille kehittämissuunnitelmat sekä tarvittavaa maankäytön tehostamista.	Ei toimenpiteitä.
Luodaan uusista elinkeinoalueista seudullisesti vetovoimaisia.	Panostetaan uusien elinkeinoalueiden vetovoimaisuuden, laadun ja tehokkuuden edistämiseen kaavoituksessa sekä alueen toteuttamisessa.	Välikangas 2, osa-alue 1 toteuttamista on viety eteen päin. Laajempi Välikangas 2 alue odottaa alueelle sijoittuvaa merkittävää toimijaa kaavan eteen päin viemiseksi.
Luodaan keskustaajamista seudullisesti vetovoimaisia.	Keskustaajamien vetovoimaisuutta ja houkuttelevuutta palvelujen ja kaupan elinkeinojen sijoittumispäikkana parannetaan ja edistetään sekä kehitetään yhdessä muun	Toteutettu mm. Viinijärven keskustan kehittämissuunnitelma ja julkistettu Ylämyllyn kehittämissuunnitelman kilpailutus.

	keskustavisioinnin ja tehostamisen yhteydessä.	
Panostetaan Liperin näkyvyyteen ja houkuttelevuuteen asuin- ja yrittäjäkuntana.	Markkinoidaan asuin- ja elinkeino-alueita sekä keskustaajamien kehittämistä laaja-alaisesti eri kanavilla. Laaditaan asuin- ja elinympäristöjen sekä palvelujen osalta markkinointisuunnitelma ja tarvittavat selvitykset Liperin näkyvyyden ja houkuttelevuuden parantamiseksi yhteistyössä markkinoinnin kanssa.	On toteutettu tonttimarkkinointikampanja alkuvuodesta sekä syksyllä, toteutettu muuta Liperin mainostamista ja tiedottamista mm. hankkeiden yhteydessä.
Talous		
Väestön ja yritysten veto- ja pito-voiman kehittäminen ja edistäminen.	Kehitetään maankäytön, asumisen ja liikenteen kestävä ja kaavata- loudellisesti järkevää yhteensovit- tamista strategisen yleiskaavatyön sekä keskustaajamavisioiden yhtey- dessä.	Strateginen yleiskaavatyön käynnistyminen on siirtynyt. Viinijärven keskustan kehittä- missuunnitelma hyväksyttiin valtuustossa helmikuussa 2024.Ylämyllyn kehittämis- suunnitelman kilpailutusta valmisteltiin syksyn aikana ja kisa julkaistiin joulukuussa 2024
Edistetään ja ollaan aktiivisia avustushankkeiden hakemisessa ja jalkauttamisessa.	Kehitetään hankekoordinointia yli hallintorajojen. Seudullisesti tavoit- teena kasvattaa valtiolta haettavien hanke/avustus eurojen määrää.	Avustuksellisia hankkeita ollut muun muassa seuraavat: - AVI , Päiväkotipihat - Traficom , Liperin Keskustien jalankulku- ja pyöräilyolo- suhteiden kehittäminen - AVI / Palosuojelurahasto , Liperin Paloaseman perus- korjaus - EAKR / P-K Maakuntaliitto , Liperin Välikankaan yritys- alueen laajennussuunni- telma

		- Traficom, Joensuun seudun pyöräliikenteen viitoitus - ELY, Kirkkolahden veden laadun parantaminen – suunnitteluvaihe - JTF, Liperin Välikankaan yrittäjäalueen rakentaminen (Välikankaan rakentamishanke) - Leader, Nuorten paikan rakentaminen (keskushallinnon kanssa) - ELY, Pohjavesialueiden suojelusuunnitelmat: Jyrinkylä & Koninvaara - Vesiosuuskuntien yhdistyminen Liperin vesihuoltolaitokseen - ELY Lähivirkistysavustus, Viinijärven frisbeegolfrata
Johdetaan ja organisoidaan hankkeet kustannustaloudellisesti ja tehokkaasti.	Panostetaan hankkeissa elinkaari- ja kokonaiskustannusten hallintaan ja laatuun.	Kaikissa hankkeissa on edistetty elinkaari- ja kokonaiskustannusten hallintaa ja laatua.
Hyödynnetään työntekijöiden osaamista yli sektorirajojen.	Rekrytointitilanteissa selvitetään mahdollisuudet hallintokuntien yhteisiin työntekijöihin.	Tekemisen tasoa on laajennettu eri hallintokuntien välillä ja tätä on korostettu myös rekrytointitilanteissa.
Hyödynnetään vahvasti digitalisaatiota mm. sähköistä asiointia ja järjestelmiä lisäämällä ja kehittämällä.	Otetaan käyttöön sähköinen lupajärjestelmä sekä edistetään muiden sähköisten järjestelmien käyttöönottoa mm. kiinteistö- ja hanketyöskentelyssä sekä vesihuoltolaitoksessa.	Lupapiste järjestelmän käyttö on vakiintunut vuoden 2024 aikana osaksi perustoimintaa. Vesihuoltolaitoksen puolella saatiin asiakastietojärjestelmä tuotantokäyttöön joulukuussa.

Henkilöstö		
Henkilöstö on ammattitaitoista.	Mahdollistetaan henkilöstölle riittävät ammattitaitoa kehittävät ja ylläpitävät koulutukset, 3 pvä/hlö/vuosi.	Toteutunut pääosin koulutusohjelman mukaisesti.
Edistetään ja seurataan henkilöstön työhyvinvointia.	Laaditaan työhyvinvointikysely vähintään 2 vuoden välein.	Loppuvuodesta 2023 tehdyn työhyvinvointikyselyn tulosten pohjalta on vuoden 2024 aikana kehitetty toimintaa.
Uuden työntekijän perehdytys on suunnitelmallista ja laadukasta.	Uusien henkilöiden perehdytys toteutetaan ja varmistetaan ohjeen mukaisesti.	Perehdytystoimintaa on tehostettu.
Varaudutaan henkilöstön eläköitymiseen ja turvataan kriittisten tehtävien osaaminen ja varajärjestelmät.	Varataan riittävät ja oikea-aikaiset resurssit sekä turvataan tarvittava koulutus keskeisten tehtävien hoitoon.	Riittäviin resursseihin on varauduttu henkilöstösuunnitelmassa.

Elinympäristöpalveluiden toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2024

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
<i>Elinympäristön hallinto- ja tukipalvelut</i>		
Edistetään kunnan kiinteistökan- nan kustannustehokkuutta.	Selvitetään kunnan keskeisten kiinteis- töjen korjausvelka ja energiatehokkuus osana kunnan elin- ja vetovoimaa sekä kestävää taloutta	Kevään aikana laadittiin yhdessä hyvinvointipal- veluiden kanssa koulu-, varhaiskasvatusselvityk- set. kouluverkostoselvi- tys hyväksyttiin valtuus- tossa 24.6.2024. Varhais- kasvatusselvityksen hy- väksyntä eteni tammi- kuun 2025 valtuustoon. Laadittiin kunnan kaikkia kiinteistöjä koskeva (sup- pea) kiinteistöselvitys syksyn aikana.
Panostetaan Liperin näkyvyyteen ja houkuttelevuuteen asuin- ja yrittäjyyskuntana.	Jatketaan suunnitelmallista työtä positii- visen näkyvyyden edistämiseksi	Toteutettiin alkusyksyn aikana tonttimarkkinoin- tikampanja.
<i>Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut</i>		
Yhteistyö ympäristönsuojelun ja rakennusvalvonnan kanssa raken- netun ympäristön valvomisen to- teuttamiseksi.	Rakennetun ympäristön valvontaohjel- matyön käynnistäminen.	Ympäristökatselmuksilla havaittuihin epäkohtiin kohdistuvia toimenpiteitä (selvitykset, 1. kirjeet) on lähetetty alkuvuonna. Tarkastuskierros ympä- ristönsuojelun kohteisiin ja osaan rakennusvalvon- nan kohteista on tehty marraskuussa.
ELY-keskuksen valvonnasta siirty- neiden eläinsuojien määräaika- tarkastukset.	Tarkastusten tekeminen.	Tarkastukset on tehty lu- kuun ottamatta yhtä (toi- minnanharjoittaja on il- moittanut toiminnan lo- pettamisesta)
Maankäyttö- ja rakennuslain uu- distukseen sekä rakennetun ym- päristön tietojärjestelmästä ane- tun lain voimaantuloon valmistau- tuminen.	Lainsäädännön vaatimien muutosten tunnistaminen, kouluttautuminen ja oh- jelmistojen päivitys.	Osallistuttu mm. Kuntalii- ton, Suomen ympäristö- keskuksen ja Ryhti-muu- tostuen järjestämiin etäinfoihin sekä

		järjestelmätoimittajien webinaareihin aiheesta. Yksi tarvittavista ohjelmistojen versiopäivityksistä on tilattu.
Helpotetaan lupahakemuksen jättämisprosessia.	Mahdollistetaan samalle kiinteistölle samaan aikaan suunniteltujen useiden rakennusten lupien hakeminen yhdellä lupahakemuksella Lupapisteessä.	Tehty tarvittavat muutokset ohjelmistoihin sekä luvituskäytäntöihin vuoden alusta alkaen. Toimintatapojen muutoksen seurauksena rakennusvalvonnan lupapäätösten määrä on 24 kpl vähäisempi vuonna 2024 verraten aiempien vuosien luvituskäytäntöihin.
<i>Kaavoitus- ja maankäyttöpalvelut</i>		
Kärkihankkeiden edistäminen.	Jatketaan kärkihankkeiden ohjelmoitua työstämistä ja kilpailutetaan muun muassa Ylämyllylle keskustan kehittämissuunnitelman konsultti. Varsinainen työ tämän osalta käynnistetään vuoden 2025 aikana.	Kärkihankkeita on työstetty ohjelmoidusti, Ylämyllyn kehittämissuunnitelman kilpailutus julkaisiin vuoden 2024 lopulla.
Aktiivinen maanhankinta.	Tehdään aktiivista maanhankintaa strategisesti tärkeiden alueiden sekä kasvusuuntien osalla.	Kunta on hankkinut kiinteistön Sompalammen kasvusuunnalta sekä valmistellut muita maakauppoja.
Kunnan veto- ja pitovoimaisuuden parantaminen.	Kaavoitetaan laadukkaita ja erilaisia asuinalueita sekä edistetään viihtyisän ja houkuttelevan elin- ja asuin- ja työpaikkaympäristön luomista.	Honkalammenranta I asemakaavoitus on laadinnassa. Jyrin alueella uusitaan vanhaa teollisuusalueen kaavaa. Pärnän alueen asemakaavoittaminen on aloitettu.
Monipuolinen asuin- ja elinkeinotonttitarjonta.	Edistetään käynnissä olevien ja uusien kaavahankkeiden ohjelmoitua etenemistä.	Kaavoja on viety eteenpäin ohjelmoidusti.
<i>Infrapalvelut</i>		
Kehitetään taajamien vetovoimaisuutta	Toteutetaan Traficommin avustushankkeen mukainen Keskustien peruskorjaus osana kuntakeskuksen	Toteutettiin kävelyn ja pyöräilyn kehittämissuunnitelman ja Liperin

	vetovoimaisuutta ja jalankulun ja pyöräilyn edistämistä.	keskustavision mukaisesti Keskustien peruskorjaus, jolla parannettiin merkittävästi jalankulun ja pyöräilyn olosuhteita. Liperiin valmistui vuoden 2024 aikana myös pyöräilyväylien opasteet osana Joensuun seudullista hanketta.
Edistetään liikenneturvallisuutta katuverkolla.	Selvitetään asuntokatuja nopeusrajoituksen pudottamista 30 km/h alueneopeusrajoitukseksi sekä suojateiden turvallisuuden parantamista etenkin koulujen ympäristössä.	Honkalammen alueelle toteutettiin alkusyksystä tarvittavia liikenneturvallisustoimenpiteitä.
Jalankulun ja pyöräilyn väylien lisärakentaminen.	Selvitetään osuudet, joissa ei ole yhtenäistä reittiä esim. kouluille.	Kartoitustyötä tehty muun muassa Joensuun seudun viisaan liikkumisen ohjelmassa, joka valmistui toukokuussa.
Vesihuoltolaitos		
Vesihuollon toimintavarmuuden parantaminen.	Uuden käsittelylaitoksen käyttöönotto Ylämyllyllä	Urakan osalta pidetty vastaanottotarkastus 5.6.2024. Käyttöönotto viivästynyt suodattimien jälkeen esiintyneiden korkeiden pesäkelukujen takia. Laitos otettu käyttöön 27.8.2024.
Laaditun korjausvelkaselvityksen toimeenpano.	Korjausohjelmassa lähivuosille (0–5 v.) aikataulutettujen kohteitten suunnittelun ja saneerauksen käynnistäminen	Tehty sekä kohteiden toteutussuunnittelua että uusien kohteiden kartoitusta ja toteutuksen ohjelmointia.

Tyhjillään olevien kiinteistöjen kustannukset

Kiinteistö	Pinta-ala m^2	Toimintakate 2024	Toimintakate 2023
Vanha kunnantalo	689 m^2	-10	-9
Lautasuon koulu	1246 m^2	-2 383	-11 536*
Virastotalo	2435 m^2	-16 238	-14 979
Opintien päiväkoti**	312 m^2	-23 544	-22 505
Öljyntorjuntahalli	228 m^2	-419	-401

Taulukko 11: Tyhjillään olevien kiinteistöjen kustannukset vuosina 2023–2024.

*) Sisältää Ikkunoiden vanerointisuojausta 7 500 €

**) Opintien päiväkoti laitettu myyntiin, kiinteistö ollut tyhjillään 8.-12.2024

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2022	TP 2023	TA 2024	TP 2024
Kunnan kiinteistöjen määrä (m^2).	62 673 m^2	66 919 m^2	66 136 m^2	66 136 m^2
Kunnan omistamien katu- ja liikennealueiden määrä (m^2 tai km).	501 110 m^2	515 050 m^2	518 798 m^2	519 458 m^2
Lähiliikuntapaikkojen - ja leikkikenttien määrä (kpl).	28	28	48 (Erillistä hoitoa vaativia kohteita mukaan lukien laavut, uimaranat, ulkoilureitit ja liikuntapaikkojen eri suorituspaiikat eri vuodenaikoina yhteensä 103 kpl)	103*
Käynnissä olevien kaavatöiden määrä yhteensä.	9 (3)	10 (1), 7 AK, 3 OYK	7 (1)	10 (1)

Rakennus- ja ympäristölupien kokonaismäärä.	193 (rak.valv. lupapäätökset) + 4 (ymp. ja maa-ainesluvut sekä yleiset ilmoitusmenettelyt)	151 (rak.valv. lupapäätökset) + 3 (ymp. ja maa-ainesluvut ja yleiset ilmoitusmenettelyt)	Rakennusvalvonta 130 Ympäristönsuojelu 5	148 (rak.valv. lupapäätökset) + 4 (ymp. ja maa-ainesluvut ja yleiset ilmoitusmenettelyt)
Luovutettavien asuintonttien määrät.	62 Kirkonkylä 7 Viinijärvi 37 Ylämylly 18	66 Kirkonkylä 7 Viinijärvi 37 Ylämylly 22	69 Kirkonkylä 7 Viinijärvi 37 Ylämylly 22	74 Kirkonkylä 7 Viinijärvi 37 Ylämylly 30
Luovutettavien elinkeinotonttien määrät.	18 Ylämylly 13 Viinijärvi 5	16 Ylämylly 11 Viinijärvi 5	18 Ylämylly 13 Viinijärvi 5	17 Ylämylly 12 Viinijärvi 5
Kunnan omistaman maa-alueen määrä (ha).	997	992	992	1 038

Taulukko 12: Elinympäristöpalveluiden toimintaa kuvaavat tunnusluvut 2022–2024.

500 Kiinteistö-, tila- ja tukipalvelut	TA 2024	Muutos	TA2024M	TP 2024	Tot-%	TP 2023
Toimintatuotot	11 061 922	0	11 061 922	11 093 554	100,3	10 631 157
Myyntituotot	2 029 295	0	2 029 295	2 077 271	102,4	1 928 304
Maksutuotot	200	0	200	0	0,0	0
Tuet ja avustukset	550	0	550	12 712	2 311,2	16 128
Muut toimintatuotot	9 031 877	0	9 031 877	9 003 571	99,7	8 686 725
Toimintakulut	-8 243 313	-290 000	-8 533 313	-8 295 586	97,2	-8 276 208
Henkilöstökulut	-2 337 488	-10 000	-2 347 488	-2 319 001	98,8	-2 307 782
Palkat ja palkkiot	-1 891 435	-8 300	-1 899 735	-1 894 816	99,7	-1 857 661
Henkilösivukulut	-446 053	-1 700	-447 753	-424 186	94,7	-450 121
Eläkekulut	-388 350	-1 460	-389 810	-378 254	97,0	-382 176
Muut henkilösivukulut	-57 703	-240	-57 943	-45 931	79,3	-67 945
Palvelujen ostot	-1 474 005	-280 000	-1 754 005	-1 617 481	92,2	-1 546 293
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 711 920	0	-2 711 920	-2 600 584	95,9	-2 774 939
Avustukset	50 000	0	-50 000	-45 291	90,6	-44 770
Muut toimintakulut	-1 669 900	0	-1 669 900	-1 713 228	102,6	-1 602 425
Toimintakate	2 818 609	-290 000	2 528 609	2 797 968	110,7	2 354 949

540 Ympäristö- ja rakennusvalvonta-palvelut	TA 2024	Muutos	TA2024M	TP 2024	Tot-%	TP 2023
Toimintatuotot	70 500	0	70 500	141 442	200,6	122 869
Myyntituotot	10 000	0	10 000	12 272	122,7	10 271
Maksutuotot	54 500	0	54 500	123 273	226,2	99 499
Tuet ja avustukset	0	0	0	151	-	6 998
Muut toimintatuotot	6 000	0	6 000	5 746	95,8	6 102
Toimintakulut	-325 393	0	-325 393	-267 904	82,3	-325 840
Henkilöstökulut	-170 132	0	-170 132	-161 323	94,8	-215 510
Palkat ja palkkiot	-136 534	0	-136 534	-130 208	95,4	-173 035
Henkilösivukulut	-33 598	0	-33 598	-31 115	92,6	-42 475
Eläkekulut	-29 380	0	-29 380	-27 944	95,1	-36 063
Muut henkilösivukulut	-4 218	0	-4 218	-3 171	75,2	-6 411
Palvelujen ostot	-126 653	0	-126 653	-77 836	61,5	-83 050
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 650	0	-2 650	-391	14,7	-1 176
Avustukset	-1 000	0	-1 000	-1 100	110,0	-1 100
Muut toimintakulut	-24 958	0	-24 958	-27 254	109,2	-25 004
Toimintakate	-254 893	0	-254 893	-126 462	49,6	-202 971

545 Kaavoitus- ja maankäyttöpalvelut	TA 2024	Muutos	TA2024M	TP 2024	Tot-%	TP 2023
Toimintatuotot	616 500	0	616 500	700 170	113,6	1 096 657
Myyntituotot	75 000	0	75 000	108 779	145,0	466 692
Maksutuotot	25 500	0	25 500	93 136	365,2	35 475
Tuet ja avustukset	0	0	0	10 630	-	145
Muut toimintatuotot	516 000	0	516 000	487 625	94,5	594 345
Toimintakulut	-362 413	40 000	-322 413	-346 462	107,5	-403 486
Henkilöstökulut	-175 657	-25 000	-200 657	-204 068	101,7	-179 663
Palkat ja palkkiot	-142 229	-21 000	-163 229	-167 764	102,8	-144 175
Henkilösivukulut	-33 428	-4 000	-37 428	-36 305	97,0	-35 489
Eläkekulut	-29 033	-3 600	-32 633	-32 193	98,7	-30 165
Muut henkilösivukulut	-4 395	-400	-4 795	-4 111	85,7	-5 324
Palvelujen ostot	-165 828	65 000	-100 828	-120 170	119,2	-200 926
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 700	0	-1 700	-1 610	94,7	-1 762
Avustukset						
Muut toimintakulut	-19 228	0	-19 228	-20 614	107,2	-21 135
Toimintakate	254 087	40 000	294 087	353 707	120,3	693 171

550 Infrapalvelut	TA 2024	Muutos	TA2024M	TP 2024	Tot-%	TP 2023
Toimintatuotot	163 983	0	163 983	216 588	132,1	53 948
Myyntituotot						0
Maksutuotot	150 000	0	150 000	167 422	111,6	906
Tuet ja avustukset	8 983	0	8 983	44 405	494,3	40 617
Muut toimintatuotot	5 000	0	5 000	4 761	95,2	12 424
Toimintakulut	-1 207 136	-155 000	-1 362 136	-1 445 050	106,1	-1 303 898
Henkilöstökulut	-395 384	-30 000	-425 384	-456 838	107,4	-479 571
Palkat ja palkkiot	-317 726	-25 000	342 726	-372 275	108,6	-386 509
Henkilösivukulut	-77 658	-5 000	-82 658	-84 563	102,3	-93 063
Eläkekulut	-67 840	-4 289	-72 129	-75 376	104,5	-78 855
Muut henkilösivukulut	-9 818	.711	-10 529	-9 187	87,3	-14 207
Palvelujen ostot	-580 595	-70 000	-650 595	-688 264	105,8	-576 175
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-168 100	-10 000	-178 100	-186 276	104,6	-192 517
Avustukset	-6 000	0	-6 000	-5 000	83,3	-6 000
Muut toimintakulut	-57 057	-45 000	-102 057	-108 673	106,5	-49 635
Toimintakate	-1 043 153	-155 000	-1 198 153	-1 228 463	102,5	-1 249 950

50 Elinympäristöpalvelut yhteensä ilman vesihuolto-laitosta	TA 2024	Muutos	TA2024M	TP 2024	Tot-%	TP 2023
Toimintatuotot	11 912 905	0	11 912 905	12 151 754	102,0	11 904 631
Myyntituotot	2 114 295	0	2 114 295	2 198 322	104,0	2 405 267
Maksutuotot	230 200	0	230 200	383 831	166,7	135 880
Tuet ja avustukset	9 533	0	9 533	67 897	712,2	63 888
Muut toimintatuotot	9 558 877	0	9 558 877	9 501 703	99,4	9 299 631
Toimintakulut	-10 138 255	-405 000	-10 543 255	-10 355 003	98,2	-10 306 432
Henkilöstökulut	-3 078 661	-65 000	-3 143 661	-3 141 231	99,9	-3 182 526
Palkat ja palkkiot	-2 487 924	-54 300	-2 542 224	-2 565 062	100,9	-2 561 379
Henkilösivukulut	-590 737	-10 700	-601 437	-576 169	95,8	-621 147
Eläkekulut	-514 603	-9 349	-523 952	-513 767	95,8	-527 260
Muut henkilösivukulut	-76 134	-1 351	-77 485	-62 401	80,5	-93 887
Palvelujen ostot	-2 347 081	-285 000	-2 632 081	-2 503 752	95,1	-2 406 444
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 884 370	-10 000	-2 894 370	-2 788 401	96,3	-2 970 393
Avustukset	-57 000	0	-57 000	-51 391	90,2	-51 870
Muut toimintakulut	-1 771 143	-45 000	-1 816 143	-1 869 769	103,0	-1 698 199
Toimintakate	1 774 650	-405 000	1 369 650	1 796 751	131,2	1 594 865

560 Vesihuoltolaitos	TA 2024	Muutos	TA2024M	TP 2024	Tot-%	TP 2023
Toimintatuotot	2 183 600	0	2 183 600	2 172 347	99,5	1 652 102
Myyntituotot	2 180 100	0	2 180 100	2 172 085	99,6	1 651 733
Tuet ja avustukset	0	0	0	199		308
Muut toimintatuotot	3 500	0	3 500	62	1,8	60
Toimintakulut	-1 138 986	0	-1 138 986	-1 192 922	104,7	-1 146 627
Henkilöstökulut	-302 796	-15 000	-317 769	-294 511	92,7	-317 063
Palkat ja palkkiot	-244 600	-12 500	-257 100	-240 733	93,6	-255 045
Henkilösivukulut	-58 169	-2 500	-60 669	-53 778	88,6	-62 018
Eläkekulut	-50 611	-2 146	-52 757	-48 080	91,1	-52 632
Muut henkilösivukulut	-7 558	-354	-7 912	-5 699	72,0	-9 385
Palvelujen ostot	-590 621	15 000	-575 621	-645 270	112,1	-604 595
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-233 700	0	-233 700	-240 987	103,1	-208 118
Muut toimintakulut	-11 896	0	-11 896	-12 154	102,2	-16 851
Toimintakate	1 044 614	0	1 044 614	979 425	93,6	505 474

Vesihuoltolaitoksen toimintatuottojen arviointia saatiin parannettua vuoteen 2023 verrattuna. Toimintakulujen ylitykseen vaikutti loppuvuodesta kuitenkin uudelle vedenottamolle seuraavaa massalisäystä varten tilatun kalkkikiven yllättävän kova hinta. Takuu aika vielä päällä ja massana tilattiin samaa mitä urakoitsijakin käytti. Viemärlaitoksen puolella Gorman-Rupp pumppujen huolto tuli tällä kertaa maksamaan huomattavasti enemmän kuin aiemmin. Pumppujen juoksupyöriä ja repiviä kulutuslevyjä oli mennyt yllättävän paljon siihen kuntoon, että niitä jouduttiin uusimaan.

50 Elinympäristöpalvelut yhteensä	TA 2024	Muutos	TA2024M	TP 2024	Tot-%	TP 2023
Toimintatuotot	14 096 505	0	14 096 505	14 324 101	101,6	13 556 733
Myyntituotot	4 294 395	0	4 294 395	4 370 408	101,8	4 057 000
Maksutuotot	230 200	0	230 200	383 831	166,7	135 880
Tuet ja avustukset	9 533	0	9 533	68 097	714,3	64 197
Muut toimintatuotot	9 562 377	0	9 562 377	9 501 765	99,4	9 299 656
Toimintakulut	-11 277 241	-405 000	-11 682 241	-11 547 925	98,8	-11 456 393
Henkilöstökulut	-3 381 430	-80 000	-3 461 430	-3 435 742	99,3	-3 499 589
Palkat ja palkkiot	-2 732 524	-66 800	-2 799 324	-2 805 795	100,2	-2 816 425
Henkilösivukulut	-648 906	-13 200	-662 106	-629 947	95,1	-683 164
Eläkekulut	-565 214	-11 495	-576 709	-561 847	97,4	-579 892
Muut henkilösivukulut	-83 692	-1 705	-85 397	-68 100	79,7	-103 272
Palvelujen ostot	-2 927 702	-270 000	-3 207 702	-3 149 022	98,2	-3 011 038
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 118 070	-10 000	-3 128 070	-3 029 848	96,8	-3 178 512
Avustukset	-57 000	0	-57 000	-51 391	90,2	-51 870
Muut toimintakulut	-1 783 039	-45 000	-1 828 039	-1 881 923	102,8	-1 715 050
Toimintakate	2 819 264	-405 000	2 414 264	2 776 175	115,1	2 100 674

Hulevesitilinpäätös

Kunnanhallituksen päätöksen myötä otettiin vuoden 2024 aikana Liperin kunnassa käyttöön *MRL 103 n § (22.8.2014/682)* mukainen julkisoikeudellinen hulevesimaksu, jolla katetaan hulevesien hallinnasta aiheutuvat kustannukset hulevesijärjestelmän vaikutusalueella sijaitsevilta kiinteistöiltä. Samalla vahvistettiin julkisoikeudellisen hulevesimaksun määräytymisperusteet sekä vaikutusalueeseen kuuluvat kiinteistöt. Liperin kunnan hulevesijärjestelmän vaikutusalueeksi on määritetty asemakaavoitetut alueet ja hulevesiverkostot.

Julkisoikeudellinen hulevesimaksu on määritelty Liperin kunnan toteutuneiden hulevesikustannusten perusteella. Useamman vuoden toteutumakustannusten perusteella Liperin vuosittaisiksi hulevesikustannuksiksi on määritelty 215 000 € ja ne jakautuvat seuraavasti eri osa-alueille:

- Hulevesiverkoston rakentaminen ja saneeraus 157 000 €/vuosi
- Hulevesijärjestelmän rakentaminen ja saneeraus (avo-ojat, kosteikot, tulvareitit, hulevesijärjestelmään kuuluvat rakenteet) 27 550 €/vuosi
- Hulevesijärjestelmän käyttö- ja kunnossapito (hulevesiverkosto ja hulevesijärjestelmä) 30 000 €/vuosi

Hulevesille on perustettu oma kustannuspaikka 2017, jolloin tuloslaskelman kautta voidaan seurata, että määrärahoja käytetään hulevesien kustannuksiin. Kustannuspaikkaan ei saisi jäädä pitkällä aikavälillä yli/alijäämää. Vuosien 2017–2023 hulevesien kustannuspaikka on yhteensä -152 254 euroa alijäämäinen poistot huomioiden. Vuonna 2024 hulevesin kustannuspaikan tulot olivat 167 425 euroa, menot 35 707 euroa ja poistot 68 375 euroa. Hulevesien kustannuspaikan vuoden 2024 ylijäämä oli näin ollen 63 343 euroa.

5.4 Talousarvion mittarit ja tavoitearvot

Mittari	Suorite	TP 2022	TP 2023	TA 2024	TP 2024
Väestön kasvu					
Väestö * ennakkotieto	asukasluku	11 962	11 964	11900	11 910*
Nettomuutto	etumerkki	neg. (-17)	neg. (-3)	pos.	neg. (-59)
Uudet kaavoitettavat asuintontit	lukumäärä	24	8	0	0
Hyte-kerroin	€/asukas	19,40 €	19,00 €	20,00 €	19,10 €
Työllisyys ja elinvoimaisuus					
Uusien yritysten määrä (suluissa netto)	lukumäärä	56 (+38)	39 (+19)	60 (+10)	56 (+37)
Uudet elinkeinotontit	lukumäärä	9	2	4	3

Alueen yritysten liikevaihto	M€	386,2	400	370	325 (ennakko- tieto)
Työttömyysprosentti (keskiarvo)	%	9,7 %	10,2 %	10,0 %	11,4 %
Henkilöstö					
Sairauspoissaolot	sairauspäivät (työpäivät)/ työntekijä (henki- lövahvuus)	9,4	7,7	10,0	7,3
Työhyvinvointikysely	Suosittelisin työn- antajaani vastaus- ten %-osuus	74 %	76,7 %	75 %	76,7 %
Talous					
Maan/tontinmyyntitulo	M€/vuosi	0,30	0,20	0,1	0,06
Tonttien vuokratulot	M€/vuosi	0,36	0,40	0,43	0,43
Kiinteistövero	M€/vuosi	3,00	3,07	3,3	3,21

Taulukko 12: Talousarvion mittarit vuosina 2022–2024.

5.5 Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

Kaikki valtuustoon nähden sitovat euromääräiset tavoitteet ovat nettolukuja. Kaikki valtuustoon nähden sitovat taloudelliset tavoitteet toteutuivat.

1 000 €	Alku-per. TA	TA muu- tokset	TA muutoksen jälk.	TOTEUMA	Poikkeama €	Poikkeama %
KÄYTTÖTALOUSOSA						
10 Keskushallintopalvelut	-4 975	-45	-5 020	-4 668	352	-7,0 %
40 Hyvinvointipalvelut	-28 024	-307	-28 331	-27 636	695	-2,5 %
50 Elinympäristöpalvelut	2 819	-405	2 414	2 776	362	15,0 %
TULOSLASKELMAOSA						
Tilikauden yli-/alijäämä	-2 239	-567	-2 806	-841	1 965	-70,0 %
INVESTOINTIOSA						
Investointimääräraha (netto)	-4 435	55	-4 380	-3 190	1 190	-27,2 %

5.6 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Talousarvion toteutuminen (ulkoinen ja sisäinen)

Tuloslaskelma 2024	TA 2024	TA muutos	TA muutoksen jälk.	TP 2024	Poikkeama	Tot-%	TP 2023
Toimintatuotot	19 018 547	-189 000	18 829 547	19 472 406	642 859	103,4 %	19 238 141
Myyntituotot	7 972 156	-189 000	7 783 156	8 145 246	362 090	104,7 %	7 747 105
Maksutuotot	586 412	0	586 412	720 073	133 661	122,8 %	473 698
Tuet ja avustukset	857 022	0	857 022	1 001 453	144 431	116,9 %	1 658 305
Muut toimintatuotot	9 602 957	0	9 602 957	9 605 634	2 677	100,0 %	9 359 034
Toimintakulut	-49 198 512	-568 000	-49 766 512	-49 000 758	765 754	98,5 %	-49 220 165
Henkilöstökulut	-23 258 183	-93 000	-23 351 183	-22 688 382	662 801	97,2 %	-23 381 714
Palkat ja palkkiot	-18 853 063	-77 100	-18 930 163	-18 461 840	468 323	97,5 %	-18 792 218
Henkilösivukulut	-4 405 120	-15 900	-4 421 020	-4 226 542	194 478	95,6 %	-4 589 495
Eläkekulut	-3 828 320	-13 760	-3 842 080	-3 766 898	75 182	98,0 %	-3 886 201
Muut henkilösivukulut	-576 800	-2 140	-578 940	-459 644	119 296	79,4 %	-703 294
Palvelujen ostot	-12 760 879	-445 000	-13 205 879	-13 292 463	-86 584	100,7 %	-12 818 271
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 718 420	-15 000	-3 733 420	-3 589 429	143 991	96,1 %	-3 832 859
Avustukset	-1 872 500	55 000	-1 817 500	-1 759 405	58 095	96,8 %	-1 874 796
Muut toimintakulut	-7 588 530	-70 000	-7 658 530	-7 671 079	-12 549	100,2 %	-7 312 524
Toimintakate	-30 179 965	-757 000	-30 936 965	-29 528 352	1 408 613	95,4 %	-29 982 024
Verotulot	24 960 000	300 000	25 260 000	25 813 838	553 838	102,2 %	25 314 123
Valtionosuudet	7 725 000	200 000	7 925 000	7 911 790	-13 210	99,8 %	10 997 307
Rahoitustuotot ja -kulut	-695 000	-100 000	-795 000	-703 630	91 370	88,5 %	-263 800
Korkotuotot	0	0	0	18 875	18 875		7 785
Muut rahoitustuotot	628 627	0	628 627	693 613	64 986	110,3 %	365 343
Korkokulut	-1 000 000	-100 000	-1 100 000	-1 092 952	7 048	99,4 %	-636 588
Muut rahoituskulut	-323 627	0	-323 627	-323 166	461	99,9 %	-340
Vuosikate	1 810 035	-357 000	1 453 035	3 493 646	2 040 611	240,4 %	6 065 606
Poistot ja arvonalentumiset	-4 168 774	-325 000	-4 493 774	-4 569 351	-75 577	101,7 %	-4 074 919
Suunnitelman muk. poistot	-4 168 774	0	-4 168 774	-4 209 949	-41 175	101,0 %	-4 074 919
Arvonalentumiset	0	-325 000	-325 000	-359 402	-34 402	110,6 %	0
Tilikauden tulos	-2 358 739	-682 000	-3 040 739	-1 075 705	1 965 034	35,4 %	1 990 687
Poistoeron muutos	119 483	115 000	234 483	234 630	147	100,1 %	119 184
Tilikauden ylijäämä/ alijäämä	-2 239 256	-567 000	-2 806 256	-841 075	1 965 181	30,0 %	2 109 871

Talousarvion toteutuminen (ulkoinen)

Tuloslaskelma 2024	TA 2024	TA muutos	TA muutoksen jälk.	TP 2024	Poikkeama	Tot-%	TP 2023
Toimintatuotot	9 533 316	-189 000	9 344 316	10 045 952	701 636	107,5	10 044 001
Myyntituotot	4 521 921	-189 000	4 332 921	4 760 808	428 072	9,9	4 422 375
Maksutuotot	586 412	0	586 412	709 557	123 145	121	471 879
Tuet ja avustukset	857 022	0	857 022	1 001 453	144 431	116,9	1 658 305
Muut toimintatuotot	3 567 961	0	3 567 961	3 574 134	9 690	100,3	3 491 442
Toimintakulut	-39 713 281	-568 000	-40 281 281	-39 574 304	706 977	98,2	-40 026 025
Henkilöstökulut	-23 258 183	-93 000	-23 351 183	-22 688 382	662 801	97,2	-23 381 714
Palkat ja palkkiot	-18 853 063	-77 100	-18 930 163	-18 461 840	468 323	97,5	-18 792 218
Henkilösivukulut	-4 405 120	-15 900	-4 421 020	-4 226 542	194 478	95,6	-4 589 495
Eläkekulut	-3 828 320	-13 760	-3 842 080	-3 766 898	75 183	98	-3 886 201
Muut henkilösivukulut	-576 800	-2 140	-578 940	-459 645	119 295	79,4	-703 294
Palvelujen ostot	-9 346 444	-445 000	-9 791 444	-9 941 436	-149 992	101,5	-9 524 600
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 679 120	-15 000	-3 694 120	-3 545 501	148 619	96	-3 801 497
Avustukset	-1 872 500	55 000	-1 817 500	-1 759 405	58 095	96,8	-1 874 796
Muut toimintakulut	-1 557 034	-70 000	-1 627 034	-1 639 579	-12 545	100,8	-1 443 418
Toimintakate	-30 179 965	-757 000	-30 936 965	-29 528 352	1 412 316	95,4	-29 982 024
Verotulot	24 960 000	300 000	25 260 000	25 813 838	553 838	102,2	25 314 123
Valtionosuudet	7 725 000	200 000	7 925 000	7 911 790	-13 210	99,8	10 997 307
Rahoitustuotot ja -kulut	-695 000	-100 000	-795 000	-703 630	91 370	88,5	-263 800
Korkotuotot	0	0	0	18 875	18 875		7 785
Muut rahoitustuotot	310 000	0	310 000	371 985	61 985	120	365 343
Korkokulut	-1 000 000	-100 000	-1 100 000	-1 092 952	7 048	99,4	-636 588
Muut rahoituskulut	-5 000	0	-5 000	-1 539	3 461	30,8	-340
Vuosikate	1 810 035	-357 000	1 453 035	3 497 349	2 044 314	240,7	6 065 606
Poistot ja arvonalentumiset	-4 168 774	-325 000	-4 493 774	-4 569 351	-75 577	101,7	-4 074 919
Suunnitelman muk. poistot	-4 168 774	0	-4 168 774	-4 209 949	-41 175	101	-4 074 919
Arvonalentumiset	0	-325 000	-325 000	-359 402	-34 402	110,6	0
Tilikauden tulos	-2 358 739	-682 000	-3 040 739	-1 075 705	1 968 737	35,3	1 990 687
Poistoeron muutos	119 483	115 000	234 483	234 630	147	100,1	119 184
Tilikauden ylijäämä/ali-jäämä	-2 239 256	-567 000	-2 806 256	-841 075	1 968 884	29,8	2 109 871

Toimintakatteen muutokset tulosalueittain

Ulkoiset toimintakatteet	TP2020	TP2021	TP2022	TP2023	TP2024	Muutos %
Kunnanhallitus	-698 640	-813 526	-954 401	-952 927	-905 135	-5,0 %
Alueellinen yhteistyö	-45 039 944	-45 182 869	-49 835 400	-1336502	-1409704	5,5 %
Hallinto	-2 709 602	-3 308 067	-3 162 272	-3100489	-3123257	0,7 %
Maaseutupalvelut	57 195	86 649	-47 429	-141 628	-129 184	-8,8 %
KESKUSHALLINTOPALVELUT	-48 390 991	-49 217 812	-53 999 502	-5531547	-5567280	0,6 %
Hyvinvoinnin hallinto	-330 333	-218 277	-278 812	-281 584	-332 510	18,1 %
Perusopetus	-9 650 697	-10 679 814	-11 122 999	-11775215	-11996108	1,9 %
Varhaiskasvatus	-5 570 965	-5 869 609	-6 132 459	-6 312 212	-5943972	-5,8 %
Opinto ja vapaa-aika	-1 095 352	-1 129 722	-1 227 034	-1217502	-1221507	0,3 %
HYVINVOINTIPALVELUT	-16 647 348	-17 897 423	-18 761 305	-19 586 513	-19494097	-0,5 %
Kiinteistö-, tila- ja tukipalv.	-3 126 800	-4 134 502	-4 440 947	-4729144	-4526036	-4,3 %
Ympäristö- ja rakennusvalv.	-101 816	-93 341	-159 224	-165 338	-98 859	-40,2 %
Kaavoitus- ja maankäyttöpalv.	287 642	648 882	466 305	720 701	381 276	-47,1 %
Infrapalvelut	-588 170	-967 748	-1 245 968	-1 208 272	-179 855	-85,1 %
Vesihuoltolaitos	671 953	717 732	639 311	518 090	956 499	84,6 %
ELINYMPÄRISTÖPALVELUT	-2 857 190	-3 828 976	-4 740 523	-4 836 964	-4 466 976	-7,6 %
YHTEENSÄ	-67 895 529	-70 944 211	-77 501 329	-29 982 024	-29 528 353	-1,5 %

Ulkoiset ja sisäiset	TP2020	TP2021	TP2022	TP2023	TP2024	Muutos %
Kunnanhallitus	-733 418	-809 558	-957 674	-963 275	-936 425	-2,8 %
Alueellinen yhteistyö	-45 040 472	-45 188 605	-49 841 604	-1 346 402	-1 418 130	5,3 %
Hallinto	-2 012 170	-2 406 688	-2 217 050	-2 097 272	-2 129 748	1,5 %
Maaseutu	-76 605	-68 946	-208 083	-195 868	-183 811	-6,2 %
KESKUSHALLINTOPALVELUT	-47 862 665	-48 473 795	-53 224 411	-4 602 817	-4 668 113	1,4 %
Hyvinvoinnin hallinto	-367 976	-262 525	-315 523	-347 535	-376 974	8,5 %
Perusopetus	-12 863 696	-14 328 084	-15 144 881	-16 137 081	-16 743 263	3,8 %
Varhaiskasvatus	-7 236 744	-7 645 427	-8 002 757	-8 648 399	-8 215 875	-5,0 %
Opinto ja vapaa	-1 973 222	-2 043 145	-2 234 695	-2 346 866	-2 300 304	-2,0 %
HYVINVOINTIPALVELUT	-22 441 638	-24 279 178	-25 697 856	-27 479 881	-27 636 415	0,6 %
Kiinteistö-, tila- ja tukipalv.	2 199 549	1 541 098	1 804 631	2 354 949	2 797 968	18,8 %
Ympäristö- ja rakennusvalv.	-112 242	-108 246	-187 061	-202 971	-126 462	-37,7 %
Kaavoitus- ja maankäyttöpalv.	268 169	626 071	438 179	693 171	353 707	-49,0 %
Infrapalvelut	-605 273	-996 636	-1 276 501	-1 249 950	-1 228 463	-1,7 %
Vesihuoltolaitos	685 571	746 476	641 457	505 474	979 425	93,8 %
ELINYMPÄRISTÖPALVELUT	2 408 774	1 808 763	1 420 937	2 100 674	2 776 175	32,2 %
YHTEENSÄ	-67 895 529	-70 944 210	-77 501 329	-29 982 024	-29 528 353	-1,5 %

5.7 Investointien toteutuminen

Investoinnit	TA 2024	Muutos- esitykset	Muutettu TA 2024	TP 2024	Tot %	Poikkeama €
Irtaimisto yhteensä netto	-70 000	34 000	-36 000	-36 915	102,5 %	-915
Elinympäristöpalvelut						
Liikunta- ja vapaa-aika-alueiden uudet ko- neet ja laitteet	-30 000	20 000	-10 000	-10 049	100,5 %	-49
Mittauslaitteet (kartta- ja paikkatieto ja maastomittaus)	-40 000	14 000	-26 000	-26 200	100,8 %	-200
Keskushallintopalvelut						
Arvopaperit	0	0	0	-666		-666
Kiinteistö-, tila- ja tukipalvelut yhteensä	-1 865 000	-100 000	-1 965 000	-851 616	43,3 %	1 113 384
Menot	-1 865 000	-405 000	-2 270 000	-1 156 616	51,0 %	1 113 384
Vesihuoltoavustukset	-50 000	0	-50 000	-13 145	26,3 %	36 855
Kunnanviraston viraston remontti	-15 000	0	-15 000	-15 099	100,7 %	-99
Viinijärven koulun peruskorjaus- ja uudis- hanke	-1 500 000	350 000	-1 150 000	0	0,0 %	1 150 000
Kiinteistöjen peruskorjaus	-300 000	95 000	-205 000	-244 517	119,3 %	-39 517
Liperin pelastusasema	0	-850 000	-850 000	-883 855	104,0 %	-33 855
Tulot	0	305 000	305 000	305 000	100,0 %	0
Palosuojelurahaston avustus	0	250 000	250 000	250 000	100,0 %	0
Kiinteistöjen peruskorjaus	0	55 000	55 000	55 000	100,0 %	0
Kaavoitus ja maankäyttö yhteensä	-190 000	0	-190 000	-104 062	54,8 %	85 938
Menot						
Maanhankinta	-200 000	0	-200 000	-107 514	53,8 %	92 486
Tulot						
Maanmyynnit	10 000	0	10 000	3 452	34,5 %	-6 548
Infrapalvelut yhteensä	-1 090 000	61 000	-1 029 000	-1 056 475	102,7 %	-27 475
Menot	-1 500 000	21 000	-1 479 000	-1 463 483	99,0 %	15 517
Ylämyllyn kaavatiet	-100 000	-60 000	-160 000	-168 523	105,3 %	-8 523
Välikangas 1 suunnittelu		-90 000	-90 000	-75 519	83,9 %	14 481
Keskustien käpy-hanke	-1 000 000	-30 000	-1 030 000	-1 015 808	98,6 %	14 192
Keskustien saneeraus	-100 000	0	-100 000	-106 872	106,9 %	-6 872
Päällystystyöt	-30 000	30 000	0	0	0,0 %	0
Hulevesien hallinta	-30 000	30 000	0	0	0,0 %	0
Tievalaistus ja suunnittelu	-25 000	5 000	-20 000	-20 904	104,5 %	-904
Puistot ja leikkikentät	-20 000	10 000	-10 000	-12 736	127,4 %	-2 736
Pärnävaaran urheilu- ja aktiviteettialueen kehittäminen	-20 000	5 000	-15 000	-17 576	117,2 %	-2 576
Lähiliikuntapaikkojen peruskorjaus ja inves- toinnit	-25 000	0	-25 000	0	0,0 %	25 000

Liikenneturvallisuus ja kävelyn- ja pyöräilyn edistäminen (Paloaukea 2024–25)	-150 000	121 000	-29 000	-25 545	88,1 %	3 455
Kiinteistöjen hankinta	0	0	0	-20 000		-20 000
Tulot	410 000	40 000	450 000	407 008	90,4 %	-42 992
Kirkonkylän keskustien Traficommin avustus	410 000	0	410 000	407 008	99,3 %	-2 992
Välikangas 1 suunnittelu(avustus)	0	40 000	40 000	0	0,0 %	-40 000
Vesihuoltolaitos yhteensä	-1 220 000	60 000	-1 160 000	-1 141 823	98,4 %	18 177
Liittymät, suunnittelu	-20 000	0	-20 000	-24 063	120,3 %	-4 063
Kirkonkylän vesihuoltoverkostot (uudisrak. ja peruskorjaus)	-190 000	0	-190 000	-170 489	89,7 %	19 511
Joensuun veden maksusuodet	-80 000	0	-80 000	-85 344	106,7 %	-5 344
Ylämyllyn vanhan vedenottamon uusiminen	-710 000	-55 000	-765 000	-754 203	98,6 %	10 797
Ylämyllyn vesihuoltoverkostot (uudisrak. ja peruskorjaus)	-100 000	55 000	-45 000	-44 078	98,0 %	922
Viinijärven vesihuoltoverkostot (uudisrak ja peruskorjaus)	-70 000	60 000	-10 000	-15 379	153,8 %	-5 379
Vesihuollon varmuus- ja valmiusasiat	-50 000	0	-50 000	-48 267	96,5 %	1 733
Kaikki menot yhteensä (netto)	-4 855 000	-290 000	-5 145 000	-3 906 351	75,9 %	1 238 649
Kaikki tulot yhteensä (netto)	420 000	345 000	765 000	715 460	93,5 %	-49 540
Investoinnit yhteensä netto, (valtuustotaso)	-4 435 000	55 000	-4 380 000	-3 190 891	72,9 %	1 189 109
Investoinnit yhteensä netto, ilman vesihuoltoa	-3 215 000	-5 000	-3 220 000	-2 049 068	63,6 %	1 170 932

Useammalle tilikaudelle kohdistuvien hankkeiden kokonaistoteumat:

	Kustannusarvio	Aiempien vuosien käyttö	TP 2024	Kustannusarviosta käytetty	Poikkeama	Valmistumisvuosi
Ylämyllyn vedenottamon uusiminen	1 563 600	508 273	754 203	1 262 476	301 124	2024
Viinijärven koulu valtuusto						
18.12.2023 (§ 76)	8 222 000					
16.12.2024 (§ 56)	8 250 000	85 025	897 513	982 538	7 267 462	2027

Ylämyllyn vedenottamon uusiminen

- Kunnanhallitus on 17.4.2023 / § 101 hyväksynyt hankkeen kustannusarvioksi 1 563 600 €
- Hankkeen tämänhetkinen rakennusteknisten töiden kustannusarvio 1 200 000 €
- Suunnittelu- ja rakennuttamiskustannusten kustannusarvio 56 000 €

Viinijärven koulu

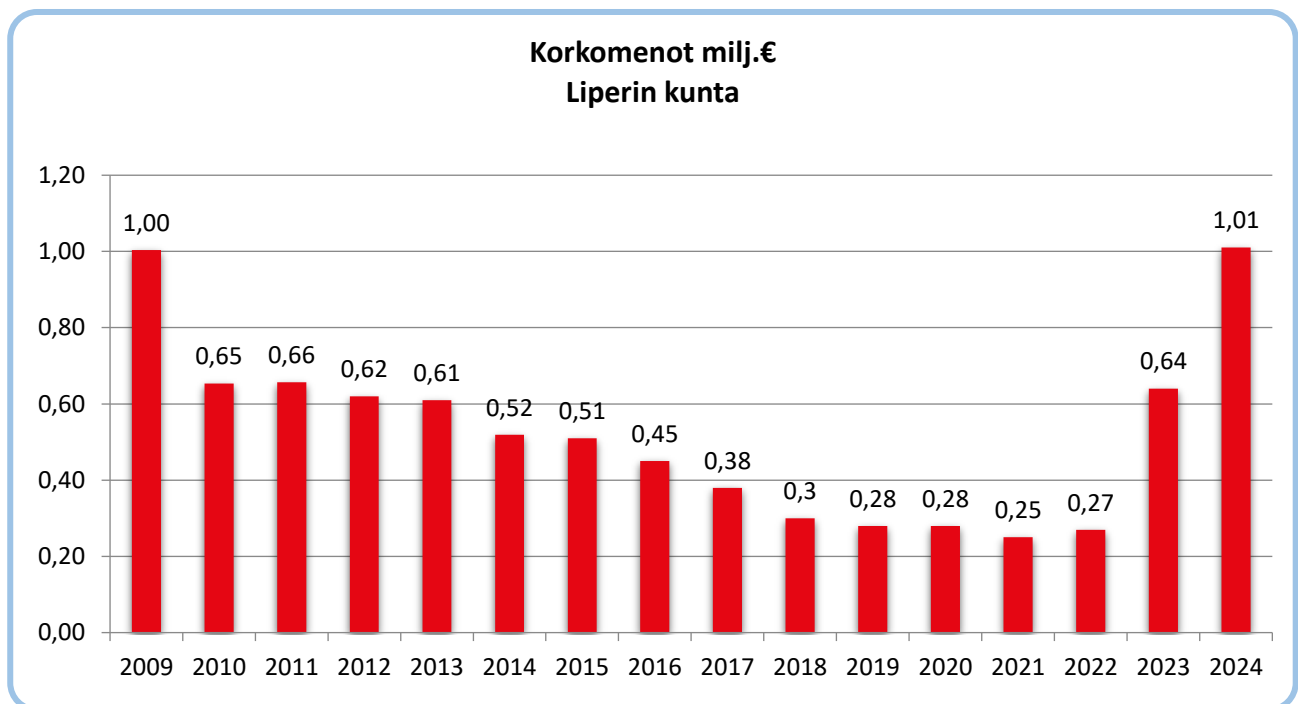
- Valtuusto hyväksyi 18.12.2023 (§ 76) koulun rakennusteknisten töiden alustavaksi kustannusarvion 8 222 000 €
- Rakennusteknisten töiden alustava kustannusarvio ei sisältänyt vanhan osan purkukustannusta tai alaskirjausta eikä myöskään ensikertaisvarustamista (koulu, päiväkotito, keittiö ja kirjasto sekä kuntosali)
- Valtuusto hyväksyi ja linjasi 03.06.2024 (§24) kouluhankkeen kokonaiskustannukseksi ilman purkukustannusta 8 250 000 €.
- Valtuusto hyväksyi 16.12.2024 (§ 56) Viinijärven koulun päivitettyt ehdotussuunnitelmat sekä uusien suunnitelmien mukaisen perustamiskustannuksen 8 250 000 €. Hankkeen 8 817 720 euron kokonaiskustannusarvioon sisältyy myös seuraavat kustannukset:
  - vanhan osan purkukustannus 327 720 €
  - Ensikertaisvarustaminen ja irtokalusteet 110 000 €
  - Koulun siirrettävät AV-laitteet 90 000 €
  - Koulun keittiöirtaimisto ja astiasto 20 000 €
  - Koulun siivousvälineet 20 000 € (ALV 0 %)
- *Valtuuston hyväksyttyä 27.1.2025 (§ 5) Viinijärven koulun rahoitusmalliksi sale and leaseback -mallin tehdään tilinpäätökseen 2024 päätöksen mukaiset muutokset. Mallissa rahoittaja ostaa peruskorjattavat kiinteistöt niiden tasearvosta ja kunnalle jo aiheutuneet purku- ja rakentamiskustannukset laskutetaan rahoittajalta sopimuksen alkaessa ja lisätään leasingpääomaan. Samalla tavoin Viinijärven koulun, päiväkodin ja kirjaston peruskorjaus- ja uudishankkeen projektille **aiempina vuosina kirjautuneet kustannukset siirretään keskeneräisistä hankinnoista saataviin rahoittajalta.***

5.8 Rahoitusosan toteutuminen

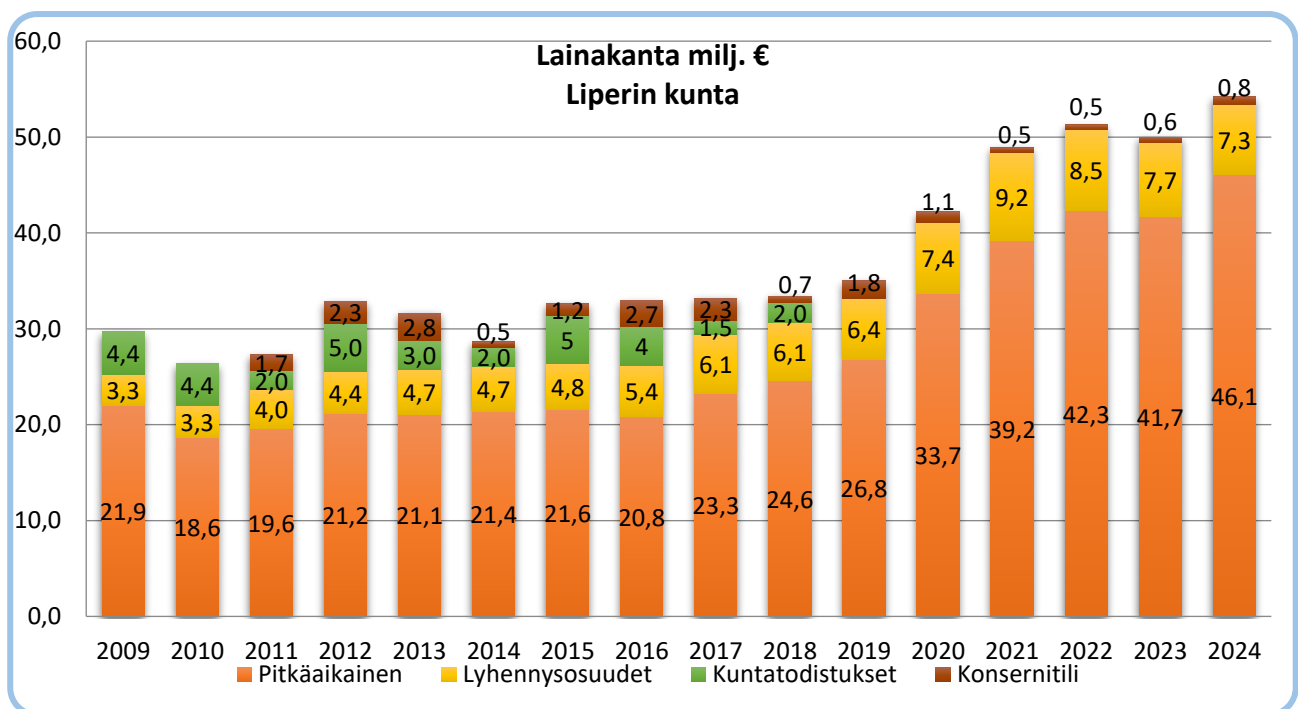
Rahoituslaskelma 2024

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteuma	Poikkeama
Toiminnan rahavirta	1 710 035	-357 000	1 353 035	3 224 359	1 871 324
Vuosikate	1 810 035	-357 000	1 453 035	3 493 646	2 040 611
Tulorahoituksen korjauserät	-100 000	0	-100 000	-269 287	-169 287
Investointien rahavirta	-4 335 000	55 000	-4 280 000	-3 134 247	1 145 753
Investointimenot	-4 855 000	-290 000	-5 145 000	-3 906 351	1 238 649
Rahoitusosuudet investointimenoihin	410 000	345 000	755 000	712 008	-42 992
Pysyvien vastaavien hyödykk. luovutustulot	110 000	0	110 000	60 096	-49 905
Toiminnan ja investointien rahavirta	-2 624 965	-302 000	-2 926 965	90 112	3 017 077
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten vähennys	0	0	0	-15 867	-15 867
Lainakannan muutokset	4 000 000	0	4 000 000	4 363 729	363 729
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	12 000 000	0	12 000 000	12 000 000	0
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-8 000 000	0	-8 000 000	-7 851 364	148 636
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	0	0	215 093	215 093
Oman pääoman muutokset	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-1 700 000	0	-1 700 000	-2 909 931	-1 209 931
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	0	0	0	67 726	67 726
Vaihto-omaisuuden muutos	0	0	0	0	0
Saamisten muutos	0	0	0	-1 182 342	-1 182 342
Korottomien velkojen muutos	-1 700 000	0	-1 700 000	-1 795 316	-95 316
Rahoituksen rahavirta	2 300 000	0	2 300 000	1 437 931	-862 069
Rahavarojen muutos	-324 965	-302 000	-626 965	1 528 043	2 155 008

Liperin kunnalla on pitkäaikaista lainaa yhteensä 46,1 miljoonaa euroa ja lyhytaikaista lainaa 8,1 miljoonaa euroa. Lyhytaikainen laina muodostuu pitkäaikaisten lainojen lyhennysosuuksista (7,3 M€) sekä tytäryhtiöiden konsernitilillä olevista rahavaroista (0,8 M€). Vuoden aikana nostettiin pitkäaikaista talousarviolainaa 12 miljoonaa euroa.

Kuvio 10: Liperin kunnan lainojen korkomenokehitys vuosina 2009–2024.

Kuvio 11: Liperin kunnan lainakannan kehitys vuosina 2009–2024.

6 TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

6.1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma (ulkoinen)	2024	2023
Toimintatuotot	10 045 951,06	10 044 001,08
Myyntituotot	4 760 807,06	4 422 374,88
Maksutuotot	709 557,13	471 879,16
Tuet ja avustukset	1 001 453,37	1 685 305,34
Muut toimintatuotot	3547 133,50	3 491 441,70
Toimintakulut	-39 574 303,78	-40 026 025,03
Henkilöstökulut	-22 688 382,35	-23 381 713,76
Palkat ja palkkiot	-18 461 840,26	-18 792 218,42
Henkilösivukulut	-4 226 542,09	-4 589 495,34
Eläkekulut	-3 766 897,50	-3 886 200,98
Muut henkilösivukulut	-459 644,59	-703 294,36
Palvelujen ostot	-9 941 436,34	-9 524 600,07
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 545 501,25	-3 801 496,64
Avustukset	-1 759 404,83	-1 874 796,09
Muut toimintakulut	-1 639 579,01	-1 443 418,47
Toimintakate	-29 528 352,72	-29 982 023,95
Verotulot	25 813 838,20	25 314 123,21
Valtionosuudet	7 911 790,00	10 997 307,00
Rahoitustuotot ja -kulut	-703 629,87	-263 799,90
Korkotuotot	18 875,42	7 784,93
Muut rahoitustuotot	371 985,05	365 343,29
Korkokulut	-1 092 951,62	-636 587,97
Muut rahoituskulut	-1 538,72	-340,15
Vuosikate	3 493 645,61	6 065 606,36
Poistot ja arvonalentumiset	-4 569 350,58	-4 074 919,10
Suunnitelman mukaiset poistot	-4 209 948,66	-4 074 919,10
Arvonalentumiset	-359 401,92	0
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden tulos	-1 075 704,97	1 990 687,26
Poistoeron vähennys	234 629,91	119 183,55
Tilikauden ylijäämä	-841 075,06	2 109 870,81

6.2 Rahoituslaskelma

		31.12.2024		31.12.2023
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
VUOSIKATE	3 493 645,61		6 065 606,36	
TULORAHOITUKSEN KORJAUSET	-269 286,55	3 224 359,06	-1 681 284,85	4 384 321,51
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
INVESTOINTIMENOT	-3 906 350,83		-3 401 905,13	
RAHOITUSOSUUDET INVESTOINTIMENOIHIIN	712 008,00		527 141,06	
PYSYVIEN VASTAAVIEN LUOVUTUSTULOT	60 095,50	-3 134 247,33	214 055,00	-2 660 709,07
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
		90 111,73		1 723 612,44
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET				
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS	-15 866,82		-10 395,00	
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	0,00	-15 866,82	0,00	-10 395,00
LAINAKANNAN MUUTOKSET				
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	12 000 000,00		7 000 000,00	
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-7 851 363,51		-8 470 422,96	
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	215 092,54	4 363 729,03	123 764,26	-1 346 658,70
OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSET				
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET				
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA				
PÄÄOMIEN MUUTOKSET	67 726,26		-43 335,41	
SAAMISTEN MUUTOS	-1 182 341,73		489 056,18	
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	-1 795 315,68	-2 909 931,15	-2 423 463,05	-1 977 742,28
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
		1 437 931,06		-3 334 795,98
RAHAVAROJEN MUUTOS				
		1 528 042,79		-1 611 183,54
RAHAVAROJEN MUUTOS				
RAHAVARAT 31.12.	2 269 966,79		741 924,00	
RAHAVARAT 01.01.	741 924,00	1 528 042,79	2 353 107,54	-1 611 183,54

6.3 Tase

VASTAAVAA	31.12.2024	31.12.2023	VASTATTAVAA	31.12.2024	31.12.2023
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET			Peruspääoma	13 221 809,63	13 221 809,63
Aineettomat oikeudet	0,00	94 016,63	Edellisten tilikausien alijäämä	2 340 292,24	230 421,43
Muut pitkäaikaiset menot	1 654 652,41	1 836 331,55	Tilikauden yli/ alijäämä	-841 075,06	2 109 870,81
	1 654 652,41	1 930 348,18		14 721 026,81	15 562 101,87
AINEELLISET HYÖDYKKEET			POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Maa- ja vesialueet	6 247 882,67	6 143 820,62	Poistoero	610 325,68	844 955,59
Rakennukset	43 795 590,12	44 226 471,72			
Kiinteät rakenteet ja laitteet	12 389 800,20	12 351 022,58	PAKOLLISET VARAUKSET		
Koneet ja kalusto	740 034,16	1 034 132,78	Muut pakolliset varaukset	0,00	212 643,00
Muut aineelliset hyödykkeet	1 500,00	1 500,00			
Ennakkomaksut ja keskeneräiset työt	131 169,40	737 450,20			
	63 305 976,55	64 494 397,90	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
			Lahjoitusrahastojen pääomat	217 622,63	149 896,37
SIIJOITUKSET			VIERAS PÄÄOMA		
Osakkeet ja osuudet	6 137 880,16	6 137 247,80	Pitkäaikainen		
Muut lainasaamiset	1 382 882,98	1 382 882,98	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	46 113 692,49	41 661 491,26
			Lainat julkisyhteisöiltä	0,00	0,00
Muut saamiset	279 135,62	263 268,80	Liittymismaksut	2 396 417,02	2 396 417,02
	7 799 898,76	7 783 399,58		48 510 109,51	44 057 908,28
PYSYVÄT VASTAAVAT	72 760 527,72	74 208 145,66			
VAIHTUVAT VASTAAVAT			Lyhytaikainen		
SAAMISET			Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	7 347 799,05	7 651 363,79
Lyhytaikaiset saamiset			Lainat muilta luotonantajilta	833 474,02	618 381,48
Myyntisaamiset	761 750,05	839 362,70	Saadut ennakot	526,92	352,65
Lainasaamiset	31 573,25	0	Ostovelat	1 854 946,84	2 130 568,29
Muut saamiset	1 631 988,39	578 598,37	Muut velat	504 112,93	385 611,62
Siirtosaamiset	640 532,64	380 516,47	Siirtovelat	3 496 394,45	5 134 764,26
	3 065 844,33	1 798 477,54		14 037 254,21	15 921 042,09
RAHOITUSARVOPAPERIT			VIERAS PÄÄOMA	62 547 363,72	59 978 950,37
Joukkovelkakirjalainasaamiset	15 000,00	30 000,00			
Muut arvopaperit	53 803,96	24 418,45	VASTATTAVAA	78 096 338,84	76 748 547,20
RAHAT JA PANKKISAAMISET	2 201 162,83	687 505,55			
VAIHTUVAT VASTAAVAT	5 335 811,12	2 540 401,54			
VASTAAVAA	78 096 338,84	76 748 547,20			

6.4 Konsernilaskelmat

Konsernituloslaskelma

	2024	2023
Toimintatuotot	15 116 807,29	14 860 072,58
Toimintakulut	-45 930 648,36	-46 145 556,72
Osuus osakkuusyht. voitosta/tappiosta	-26 087,79	-48 238,39
TOIMINTAKATE	-30 839 928,85	-31 333 722,53
Verotulot	25 813 838,20	25 314 123,21
Valtionosuudet	10 291 532,59	13 256 420,72
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	49 905,73	29 298,54
Muut rahoitustuotot	449 564,19	412 339,61
Korkokulut	-1 167 879,07	-661 929,57
Muut rahoituskulut	-1 551,72	-6 459,21
VUOSIKATE	4 595 481,05	7 010 070,77
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-5 356 539,92	-4 880 417,36
TILIKAUDEN TULOS	-761 058,87	2 129 653,41
Tilinpäätössiirrot	-45 997,29	-21 778,32
Tilikauden verot	-14 348,40	-29 097,52
Vähemmistöosuudet	33 202,36	47 613,68
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJ.)	-788 202,20	2 126 391,25

Konsernin rahoituslaskelma

	2024	2023
Toiminnan rahavirta		
Vuosikate	4 595 481,05	7 010 070,76
Tilikauden verot	-14 348,40	-29 097,52
Tulorahoituksen korjauserät	-243 992,23	-1 573 133,38
	4 337 140,42	5 407 839,86
Investointien rahavirta		
Investointimenot	-5 789 776,36	-3 595 117,65
Rahoitusosuudet investointimenoihin	712 202,15	527 141,06
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	60 888,97	141 881,77
	-5 016 685,24	-2 926 094,82
Toiminnan ja investointien rahavirta	-679 544,82	2 481 745,04
Rahoituksen rahavirta		
Antolainoituksen muutokset		
Antolainasaamisten lisäys	-32 666,82	-10 673,54
Antolainasaamisten vähennys	-32 666,82	-10 673,54
Lainakannan muutokset		
Pitkäaikaisten lainojen lisäykset	14 000 000,00	7 000 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennykset	-8 668 621,85	-9 285 067,68
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	0,00	-7 539,43
	5 331 378,15	-2 292 607,10
Oman pääoman muutokset	11 718,38	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset		
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	67 596,07	-33 368,92
Vaihto-omaisuuden muutokset	165,50	124,28
Saamisten muutokset	-1 103 628,64	503 154,18
Korottomien velkojen muutos	-1 732 697,72	-2 305 474,75
	-2 768 564,79	-1 835 565,18
Rahoituksen rahavirta	2 541 864,92	-4 138 845,82
Rahavarojen muutos	1 862 320,10	-1 657 100,78
Rahavarat 31.12.	5 131 321,78	3 269 001,67
Rahavarat 01.01.	3 269 001,67	4 926 102,49
Rahavarojen muutos	1 862 320,10	-1 657 100,84

Konsernintase

VASTAAVAA	31.12.2024	31.12.2023	VASTATTAVAA	31.12.2024	31.12.2023
PYSYVÄT VASTAAVAT			OMA PÄÄOMA		
Aineettomat hyödykkeet			Peruspääoma	13 221 809,63	13 221 809,63
Aineettomat oikeudet	0,00	115 183,86	Arvonkorotusrahasto	127 301,50	127 301,50
Muut pitkävaikutteiset menot	1 676 784,43	1 836 331,55	Muut omat rahastot	810 240,16	774 242,87
	1 676 784,43	1 951 515,41	Edell.tilikausien yli-/alijäämä	8 792 763,09	6 692 653,46
			Tilikauden yli-/alijäämä	-788 202,20	2 126 391,25
				22 163 912,18	22 942 398,71
Aineelliset hyödykkeet			VÄHEMMISTÖOSUUS	574 267,29	607 469,65
Maa- ja vesialueet	7 076 961,42	6 960 491,51		574 267,29	607 469,65
Rakennukset	58 422 265,34	59 398 532,30			
Kiinteät rakenteet ja laitteet	12 427 586,69	12 406 926,23	PAKOLLISET VARAUKSET		
Koneet ja kalusto	979 497,90	1 233 524,16			
Muut aineelliset hyödykkeet	103 535,60	129 177,04	Muut pakolliset varaukset	0,00	212 643,00
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 871 987,16	838 682,04		0,00	212 643,00
	80 881 834,10	80 967 333,27			
Sijoitukset			TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	612 350,70	547 731,93
Osakkuusyhteisöosakkeet	293 944,80	320 032,59			
Muut osakkeet ja osuudet	425 231,01	432 443,57	VIERAS PÄÄOMA		
Muut saamiset	555 129,44	522 462,62	Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	51 275 827,74	45 642 356,96
	1 274 305,25	1 274 938,78	Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	2 889 672,32	2 841 672,32
			Lyhytaikainen korollinen vieras pää- oma	8 166 529,53	8 468 622,16
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	386 957,21	389 934,51	Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	6 974 212,85	8 706 910,57
				69 306 242,45	65 659 562,01
VAIHTUVAT VASTAAVAT			VASTATTAVAA	92 656 772,62	89 969 805,30
Vaihto-omaisuus	696,26	861,76			
Saamiset					
Pitkäaikaiset saamiset	1 597,28	6 535,66			
Lyhytaikaiset saamiset	3 303 276,31	2 109 684,23			
	3 304 873,59	2 116 219,89			
Rahoitusarvopaperit	1 099 948,27	846 914,85			
Rahat ja pankkisaamiset	4 031 373,51	2 422 086,83			
VASTAAVAA	92 656 772,62	89 969 805,30			

7 TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

7.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Arvostusperiaatteet ja –menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja –menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysjankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti.

Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseessa hankintamenoon tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvon palvelutuo-
tannossa.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeiden hankintamenon vähennykseksi.

Tuloslaskelman ja taseen esittämistapa

Vuodet 2024 ja 2023 ovat vertailukelpoisia keskenään. Esittämistapaa ei ole muutettu.

7.2 Konsernitilinpäätökset laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki tytäryhteisöt ja kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä. Kunnan tytäryhteisön omistamat yhtiöt on yhdistetty suoraan kunnan konsernitaseeseen. Lisäksi konsernitilinpäätökseen on yhdistelty konserniyhteisöjen omistusosuutta vastaava määrä osakkuusyhteisöjen voitosta tai tappiosta sekä oman pääoman muutoksesta.

Tuloslaskelman ja taseen esittämistapa

Vuodet 2024 ja 2023 ovat vertailukelpoisia keskenään. Esittämistapaa ei ole muutettu.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotuserusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemisissä.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Asunto-osakeyhtiöiden ja muiden keskinäisten kiinteistötytäryhteisöiden aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmille tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen.

7.3 Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Liitetieto 6) Toimintatuotot tehtäväalueittain

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Keskushallintopalvelut	1 548 025,89	2 001 560,06	1 254 707,20	1 703 632,63
Hyvinvointipalvelut	2 855 174,20	2 936 867,42	2 529 828,97	2 542 765,39
Elinympäristöpalvelut	10 713 607,19	9 921 645,10	6 261 414,89	5 797 603,06
	15 116 807,28	14 860 072,58	10 045 951,06	10 044 001,08

Liitetieto 7) Verotulojen erittely

	Kunta	
	2024	2023
Kunnan verotulo	21 246 943,49	20 562 269,62
Kiinteistövero	3 207 946,50	3 071 583,72
Osuus yhteisöveron tuotosta	1 358 948,21	1 680 269,87
Verotulot yhteensä	25 813 838,20	25 314 123,21

Liitetieto 8) Valtionosuuksien erittely

	Kunta	
	2024	2023
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	7 964 676,00	11 133 342,00
<i>Siitä: Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus</i>	5 975 700,00	6 404 507,00
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaiset valtionosuudet	-2 125 586,00	-2 238 391,00
Verotulomenetysten korvaus	2 072 700,00	2 102 356,00
Valtionosuudet yhteensä	7 911 790,00	10 997 307,00

Liitetieto 9) Palvelujen ostojen erittely

	Kunta	
	2024	2023
Asiakaspalvelujen ostot	1 782 780,55	1 464 862,72
Muiden palvelujen ostot	8 158 655,79	8 059 737,35
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	9 941 436,34	9 524 600,07

Liitetieto 10) Valtuustoryhmille annetut tuet

Ei annettuja tukia.

Liitetieto 11) Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista kunnan tilinpäätöksessä

Poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenosta arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan.

Poistosuunnitelmaa on muutettu kirjanpitolausituksen kuntajaoksen yleisohjeen mukaisesti kunnanvaltuuston päätöksellä 21.12.2013. Uutta poistosuunnitelmaa on noudatettu 1.1.2013 jälkeen valmistuneissa ja hankituissa kohteissa. Aikaisempien vuosien investoinneissa käytetään kunnanvaltuuston 16.12.1996 hyväksymää ja 13.11.2006 muuttamaa poistosuunnitelmaa.

Arvioidut poistoajat sekä poistomenetelmät 1.1.2013 alkaen.

Pienet pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 10.000 euroa, on kunnassa kirjattu vuosikuluksi.

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat oikeudet	5 vuotta	tasapoisto
Perustamis- ja järjestelymenot	3 vuotta	tasapoisto
Tutkimus- ja kehittämismenot	2 vuotta	tasapoisto
Konserniliikearvo	2 vuotta	tasapoisto
ATK-ohjelmistot	2 vuotta	tasapoisto
Muut pitkävaikutteiset menot	2 vuotta	tasapoisto
Investointiluontoiset haja-asutusalueen vesihuoltoavustukset ja osallistuminen valtion ylläpitämien teiden investointeihin	15 vuotta	tasapoisto

Rakennukset ja rakennelmat

Hallinto- ja laitosrakennukset	30 vuotta	tasapoisto
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 vuotta	tasapoisto
Asuinrakennukset	30 vuotta	tasapoisto
Talousrakennukset	10 vuotta	tasapoisto

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Kadut, tiet, torit ja puistot	15 vuotta	tasapoisto
Sillat, laiturit ja uimalat	10 vuotta	tasapoisto
Muut maa- ja vesirakenteet	15 vuotta	tasapoisto
Vedenjakeluverkosto	30 vuotta	tasapoisto
Viemäriverkosto	30 vuotta	tasapoisto
Sähköjohdot, ulkovalaistuslaitteet	15 vuotta	tasapoisto
Puhelinverkot, keskusasema ja alakeskukset	10 vuotta	tasapoisto
Kaukolämpöverkko	20 vuotta	tasapoisto
Muut putki- ja kaapeliverkot	15 vuotta	tasapoisto

Sähkö-, vesi- yms. laitosten laitoskoneet ja laitteet	10 vuotta	tasapoisto
Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	15 vuotta	tasapoisto
Liikenteen ohjauslaitteet	10 vuotta	tasapoisto
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakennelmat	10 vuotta	tasapoisto

Koneet ja kalusto

Rautaiset alukset	15 vuotta	tasapoisto
Puiset alukset ja muut uivat työkoneet	8 vuotta	tasapoisto
Muut kuljetusvälineet	4 vuotta	tasapoisto
Muut liikkuvat työkoneet	5 vuotta	tasapoisto
Muut raskaat koneet	10 vuotta	tasapoisto
Muut kevyet koneet	5 vuotta	tasapoisto
Sairaala-, terveydenhoito- yms. laitteet	5 vuotta	tasapoisto
ATK-laitteet	3 vuotta	tasapoisto
Kuljetusvälineet	4 vuotta	tasapoisto
Muut laitteet ja kalusto	3 vuotta	tasapoisto

Muut aineelliset hyödykkeet

Luonnonvarat	käytön mukainen	käytön mukainen
Keskeneräiset hankinnat	ei poistoa	ei poistoa
Osakkeet ja osuudet	ei poistoa	ei poistoa

Liitetieto 12) Pakollisten varausten muutokset

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Eläkevaraus 1.1.				
Lisäys/vähennys				
Eläkevaraus 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00
Potilasvakuutusvaraus 1.1.				
Lisäys/vähennys				
Potilasvakuutusvaraus 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00
Palkkaharmonisointi 1.1.	0,00	1 694 952,00	212 643,00	1 694 952,00
Lisäys/vähennys	0,00	-1 482 309,00	-212 643,00	-1 482 309,00
Palkkaharmonisointi 31.12.	0,00	212 643,00	0,00	212 643,00
Muut pakolliset varaukset 1.1.				1 432 964,26
Lisäys/ Vähennys				-1 432 964,26
Muut pakolliset varaukset 31.12.	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	0,00	212 643,00	0,00	212 643,00

Liitetieto 13) Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja –tappiot

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueet	56 643,55	134 062,77	56 643,55	193 975,85
Osakkeet				
Rakennukset		5 000,00		5 000,00
Koneet ja kalusto				
Muut myyntivoitot	3 887,18			
Luovutusvoitot yhteensä	60 530,73	139 062,77	56 643,55	198 975,85
Muut toimintakulut				
Muut luovutustappiot	3 093,71		0,00	0,00
Koneet ja kalusto			0,00	0,00
Luovutustappiot yhteensä	3 093,71	0,00	0,00	0,00

Liitetieto 14) Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely

Ei satunnaisia tuottoja tai kuluja.

Liitetieto 15) Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely

	Kunta	
	2024	2023
P-K:n Sähkö Oy	145 978,54	145 978,54
P-K:n Energiaholding Oy	165 277,46	165 277,46
Kuntarahoitus Oyj	37 095,50	37 973,50
Metsäliitto Osuuskunta	2 002,88	1 438,80
	350 354,38	350 668,30

Liitetieto 16) Poistoeron muutokset

Ei verotussyistä tehtyä poistoeroa.

7.4 Tasetta koskevat liitetiedot

7.4.1 Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Liitetieto 17) Lainan liikkeeseen laskemisesta aiheutuneet kuluksi kirjaamattomat menot ja pääoma-alennukset

Ei ole.

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Liitetieto 18) Arvonkorotukset

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Maa- ja vesialueet				
Arvo 01.01.	48 747,19	48 747,19	0,00	0,00
Arvonkorotusten				
purku			0,00	0,00
Arvo 31.12.	48 747,19	48 747,19	0,00	0,00
Rakennukset				
Arvo 01.01.	78 554,31	78 554,31	0,00	0,00
Arvonkorotusten				
purku			0,00	0,00
Arvo 31.12.	78 554,31	78 554,31	0,00	0,00
Arvonkorotukset yhteensä	127 301,50	127 301,50	0,00	0,00

Liitetieto 19) Pysyvien vastaavien tase-eräkohtaiset tiedot

Aineettomat hyödykkeet

	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	94 016,63	1 836 331,55	1 930 348,18
Lisäys tilikaudella		98 488,72	98 488,72
Rah.osuudet tilikaudella			0,00
Siirrot erien välillä	-94 016,63	94 050,27	33,64
Vähennykset tilikaudella			0,00
Tilikauden poisto		-374 218,13	-374 218,13
Arvonal. ja niiden pal.			0,00
Kirjanpitoarvo 31.12	0,00	1 654 652,41	1 654 652,41

Aineelliset hyödykkeet

	Maa-alueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut ain. hyöd.	Ennakko-maks. kesk.er.hank	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	6 143 820,62	44 226 471,72	12 351 022,58	1 034 132,78	1 500,00	737 450,20	64 494 397,90
Lisäys tilikaudella	107 514,00	1 917 674,48	1 581 048,47	84 516,02		116 443,14	3 807 196,11
Rah.osuudet tilikaudella		-305 000,00	-407 008,00				-712 008,00
Siirrot erien välillä		508 272,61	129 426,27			-637 698,88	0,00
Vähennykset tilikaudella	-3 451,95					-85025,06	-88 477,01
Tilikauden poisto		-2 192 426,77	-1 264 689,12	-378 614,64			-3 835 730,53
Arvonal. ja niiden pal.		-359 401,92					-359 401,92
Kirjanpitoarvo 31.12	6 247 882,67	43 795 590,12	12 389 800,20	740 034,16	1 500,00	131 169,40	63 305 976,55

Pysyvien vastaavien sijoitukset

	Osakkeet tytäryhteisöt	Kuntayhtymäosuudet	Osakkeet osakkuus- ja muut yht.	Muut osakkeet ja osuudet	Saamiset konserniyhteisöt	Saamiset kuntayhtymät	Saamiset	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	4 195 881,02	473 366,54	1 178 298,33	289 701,91	1 382 882,98	0,00	263 268,80	7 783 399,58
Lisäykset				666			15 866,82	16 532,82
Siirrot erien välillä								0,00
Vähennykset tilikaudella				-33,64				-33,64
Arvonal. ja niiden pal.								0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	4 195 881,02	473 366,54	1 178 298,33	290 334,27	1 382 882,98	0,00	279 135,62	7 799 898,76

Liitetieto 20–22) Omistukset muissa yhteisöissä

		Kuntakonsernin osuus				
	Y-tunnus	Konser- nin omis- tusosuus	Kunnan omistus osuus	omasta pää- omasta	vieraasta pää- omasta	tilikauden voitosta/ tappiosta
Tytäryhteisöt						
Liperin Aluelämpö Oy	0451155-3	100,00 %	100,00 %	1 241 995,59	176 013,24	-22 871,36
Kt Oy Liperin vuokratalot	0629793-3	100,00 %	100,00 %	2 608 215,76	7 666 236,43	815,59
Lipertek Oy	2995790-6	100,00 %	100,00 %	140 243,21	99 848,95	5 047,35
Liperin Yrityskiinteistöt	2995791-4	100,00 %	100,00 %	2 209 173,07	291 162,38	38 527,32
Liperin linja-autoasema Oy	0370733-5	56,19 %	56,19 %	867 517,52	27 899,70	-20 883,44
Tytäryhteisöt yhteensä				7 067 145,15	8 261 160,70	635,46
Kuntayhtymät						
P-K:n koulutuskuntayhtymä	0212371-7	3,80 %	3,80 %	3 412 275,77	355 483,68	-127 753,46
Pohjois-Karjalan Maakuntaliitto	0927140-5	5,62 %	5,62 %	151 126,76	51 477,15	14 347,19
Kuntayhtymät yhteensä				3 563 402,53	406 960,84	-113 406,27
Osakkuusyhteisöt						
Kt Oy Liperin palvelukeskus	1761818-1	46,08 %	46,08 %	810 840,61	199 125,01	19,95
As.Oy. Liperin Korsutie 1	2076444-6	27,10 %	0,00 %	140 637,36	43 824,73	0
As.Oy. Liperin Jyrinlenkki 8	1926726-6	25,60 %	0,00 %	130 124,90	22,34	-134,49
Osakkuusyhteisöt yhteensä				1 081 602,87	242 972,08	-114,54

Liitetieto 23) Saamisten erittely

	2024		2023	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset	0,00	26 352,54	0,00	9 168,15
Muut siirtosaamiset	0,00	72,85	0,00	0,00
Lainasaamiset	1 382 882,98	31 573,25	1 382 882,98	0,00
Yhteensä	1 382 882,98	57 998,64	1 382 882,98	9 168,15

Liitetieto 24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Kela, korvaus työterveyshuollosta	126 973,29	117 045,26	120 000,00	109 000,00
Eu-tuet ja avustukset	26 942,38	162 447,24	0,00	106 750,99
Ely-keskus, palkkatuki	58 976,86	50 699,99	58 976,86	50 699,99
Tuet valtiolta	24 600,34	44 203,05	24 600,34	44 203,05
Kuntarahoitus, Vnj -koulun rahoitus	328 898,35	0,00	328 898,35	0,00
Muut tulojäämät	150 235,15	119 535,73	108 057,09	69 862,44
Siirtosaamiset yhteensä	716 626,37	493 931,27	640 532,64	380 516,47

7.4.2 Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Liitetieto 25) Tase-eräkohtainen erittely oman pääoman lisäyksistä ja vähennyksistä sekä siirroista erien välillä tilikauden aikana

Oman pääoman erittely

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Peruspääoma 1.1.	13 221 809,63	13 221 809,63	13 221 809,63	13 221 809,63
Peruspääoma 31.12.	13 221 809,63	13 221 809,63	13 221 809,63	13 221 809,63
Arvonkorotusrahasto 1.1.	127 301,50	127 301,50	0,00	0,00
Vähennys	0,00	0,00	0,00	0,00
Arvonkorotusrahasto 31.12.	127 301,50	127 301,50	0,00	0,00
Muut omat rahastot 1.1.	774 242,87	760 538,67	0,00	0,00
Siirrot rahastoon	38 384,29	37 935,00	0,00	0,00
Siirrot rahastosta	-2 387,00	-24 230,80	0,00	0,00
Muut omat rahastot 31.12.	810 240,16	774 242,87	0,00	0,00
Ed.tilikausien yli-/alijäämä 1.1.	8 819 044,70	6 692 653,46	2 340 292,24	230 421,43
Ed.tilikausien yli-/alijäämämuutos	-26 281,62	0,00	0,00	0,00
Ed.tilikausien yli-/alijäämä 31.12.	8 792 763,08	6 692 653,46	2 340 292,24	230 421,43
Tilikauden yli-/alijäämä	-788 202,20	2 126 391,24	-841 075,06	2 109 870,81
Oma pääoma yhteensä	22 163 912,18	22 942 398,70	14 721 026,81	15 562 101,87

Liitetieto 26) Erittely poistoerosta

Ei verotussyistä tehtyä poistoeroa

Liitetieto 27) Pitkäaikaiset velat

Velat, jotka erääntyvät 1.1.2030 tai sen jälkeen

	Kunta	
	2024	2023
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	20 287 125,37	15 736 299,24
Yhteensä	20 287 125,37	15 736 299,24

Liitetieto 28) Joukkovelkakirjalainat

Ei voimassa olevia joukkovelkakirjalainoja.

Liitetieto 29) Erittely pakollisiin varauksiin merkityistä eristä

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Eläkevastuuvakuutus				
Muut pakolliset varaukset				
Potilasvakuutusvaraus				
Palkkaharmonisointi	0,00	212 643,00	0,00	212 643,00
Pakolliset varaukset yhteensä	0,00	212 643,00	0,00	212 643,00

Liitetieto 30) Vieras pääoma

	2024		2023	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat	0,00	120 003,30	0,00	183 681,27
Muut velat	19 062,00	0,00	19 062,00	0,00
Siirtovelat	0,00	0,00	0,00	0,00
Yhteensä	19 062,00	120 003,30	19 062,00	183 681,27
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Ostovelat	0,00	0,00	0,00	0,00
Siirtovelat	0,00	0,00	0,00	0,00
	0,00	0,00	0,00	0,00
Velat osakkuus- ja muille omistusyhteisöille				
Ostovelat	0,00	8 123,39	0,00	8 236,39
Yhteensä	0,00	8 123,39	0,00	8 236,39
Vieras pääoma yhteensä	19 062,00	128 126,69	19 062,00	191 917,66

Liitetieto 32) Muut velat –erän jakautuminen liittymismaksuihin ja muihin velkoihin

Erä sisältää pelkästään liittymismaksuja.

Liitetieto 33) Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Tuloennakot	242 969,65	436 347,00	218 911,13	436 347,00
Menojäämät				
Lomapalkkavelan ja henkilösivukulujen jaksotukset	2 499 238,30	2 450 589,72	2 333 047,31	2 290 275,30
Muut palkkojen ja sivukulujen jaksotukset	493 471,55	599 515,55	493 471,55	574 120,73
Korkojaksotukset	172 804,43	147 491,19	172 804,43	147 491,29
Siunsote/palkkaharmonisaatio	0,00	1 482 309,00	0,00	1 482 309,00
Muut menojäämät	478 550,11	467 286,00	278 160,03	204 220,94
Siirtovelat yhteensä	3 887 034,04	5 583 538,46	3 496 394,45	5 134 764,26

7.5 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot**Liitetieto 34) Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin**

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Lainat vakuutus- ja rahoituslaitoksilta	3 637 351,78	4 345 352,12	0,00	0,00
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	23 153 861,00	23 153 861,00	0,00	0,00
Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä	23 153 861,00	23 153 861,00	0,00	0,00

Liitetieto 35) Omasta puolesta annetut vakuudet

Ei ole.

Liitetieto 36) Vakuudet, jotka on annettu samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta

Ei ole.

Liitetieto 37) Muut kuin kohdissa 34–36 annetut vakuudet

Ei ole.

Liitetieto 38) Vuokravastuut

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Vuokravastuut yhteensä	1 733 318,34	1 934 452,59	1 505 476,05	1 645 146,25
* siitä seuraavalla tilikaudella maksettavat	912 356,22	976 334,31	841 069,99	901 185,02

Leasingvuokrasopimukseen ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuuta.

Luottokorttivastuut

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Yrityskortit	4 043,91	4 677,40	4 043,91	4 677,40

Liitetieto 39–40) Vastuusitoumukset

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Takaukset samaan konserniin kuuluvien puolesta				
Alkuperäinen pääoma	6 062 001,66	3 481 545,66	6 062 001,66	3 481 545,66
Jäljellä oleva pääoma	3 284 690,41	1 629 242,53	3 284 690,41	1 629 242,53

Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista

	2024	2023
Kunnan osuus Kuntien takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	103 442 281,00	99 234 710,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	111 004,00	78 993,00

Liitetieto 41) Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt

	Konserni		Kunta	
	2024	2023	2024	2023
Arvonlisäveron palautusvastuu	171 523,09	184 303,09	0,00	0,00
Maitoa Markkinoille -säätiö	250 000,00	325 000,00	250 000,00	325 000,00
Joensuun seudun Leader -ryhmä	134 160,00	178 880,00	134 160,00	178 880,00
Liperi-seuran vuosiavustus 1.1.2023-31.12.2032	48 000,00	54 000,00	48 000,00	54 000,00
Maitosuomi, kauppahinta 2026–2028	110 000,00	0,00	110 000,00	0,00
Joensuun kaupunki, palvelusopimus	39 900,00	0,00	0,00	0,00

Ympäristöasioiden harkinnanvarainen esittäminen

Ei erillistä ympäristötilinpäätöstä. Ympäristöasioita on kuvattu toimintakertomuksessa.

7.6 Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkioita ja intressitapahtumia koskevat liitetiedot**Liitetieto 42) Henkilöstön lukumäärä palvelualueittain**

	2024	2023
Keskushallintopalvelut	48	58
Hyvinvointipalvelut	354	364
Elinympäristöpalvelut	89	88
Yhteensä	491	510

Liitetieto 43) Henkilöstökulut

	2024	2023
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	22 688 382,35	23 381 713,76
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	0,00	0,00
Henkilöstökulut yhteensä	22 714 694,50	23 401 790,09

Liitetieto 44) Luottamushenkilön palkkioista perityt ja puolueelle tilitetyt luottamushenkilömaksut

	2024	2023
Liperin kokoomus	3 034,50	3 211,70
Kristillisdemokraatit, Liperi	751,14	639,77
Keskustapuolueen Liperin kunnallisjärjestö	4 812,74	4 828,97
Liperin sosiaalidemokraatit ry	5 426,40	5 914,77
Perussuomalaiset Liperi	1 527,10	1 619,55
Keskusta, Nurmeksien paikallisyhdistys	34,00	34,00
Savo-Karjalan Vihreät	561,00	539,50
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	16 146,88	16 788,26

Liitetieto 45) Tilintarkastajan palkkiot

	2024	2023
BDO Audiator		
Tilintarkastuspalkkiot	3 496,65	10 970,85
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	1 432,35	3 077,65
Muut palkkiot	0,00	820,00
Yhteensä	4 929,00	14 868,50
 TALVEA Julkishallinnon palvelut		
Tilintarkastuspalkkiot	7 101,00	0,00
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	2 736,00	0,00
Muut palkkiot	1 218,00	0,00
	11 055,00	0,00
 YHTEENSÄ	15 984,00	14 868,50

Liitetieto 46) Intressitahot

Intressitahoksi määritellään oikeushenkilö, joka on kunnan kanssa määräysvalta- tai osakkuussuhteessa. Lisäksi intressitahoksi katsotaan kunnanjohtaja, kunnanhallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä johtavat viranhaltijat.

Kunta on antanut kokonaan omistamalleen Liperin Vuokratalot Oy:lle lainoja yhteensä 1 382 882,98 €. Lainoista ei peritä korkoa eikä niillä ole maksusuunnitelmaa. Lainoille ei ole saatu turvaavaa vakuutta. Kyse on ennen kuntalain 2015 voimaantuloa annetuista lainoista. Kunnan mukaan lainoihin ei sisälly merkittävää taloudellista riskiä.

Muut kunnan ja sen intressitahojen väliset liiketoimet perustuvat kilpailutuksiin ja markkinaehtoihin sopimuksiin.

8 ERIYTETTY TILINPÄÄTÖKSET

8.1 Vesihuoltolaitoksen toimintakertomus

Yleistä

Liperin vesihuoltolaitos vastaa vesihuollon palvelujen järjestämisestä ja toimittamisesta toiminta-alueellaan. Vesihuoltolaitoksen toiminta-alue on vesihuoltolain 3 §:n 4 kohdassa tarkoitettu maantieteellinen alue, millä vesihuoltolaitos huolehtii vesihuollosta sen mukaan kuin vesihuoltolaissa (119/2001, voimaan 1.3.2001) ja laissa vesihuoltolain muuttamisesta (681/2014, voimaan 1.9.2014) määrätään.

Vesihuoltolaitoksen tehtävänä on toimittaa kuluttajien käyttöön mahdollisimman häiriöttömästi Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 1352/2015 sekä sen osittaisen muutoksen 683/2017 mukaista talousveden laatuvaatimukset ja –tavoitteet täyttävää talousvettä sekä jäteveden vastaanotto ja poisjohtaminen ilman ympäristöhaittoja.

Vesihuoltolaitosta johtaa ja valvoo Liperin elinympäristölautakunta.

Organisaatio ja henkilöstö

Vesihuoltolaitos toimii elinympäristöpalvelujen tulosalueena. Operatiivinen organisaatio käsittää vesihuoltopäällikön, vesihuoltomestarin ja neljä vesihuoltoasentajaa.

Vesihuoltopäällikkö toimii tulosalueen esimiehenä. Vesihuoltomestarin paikka saatiin viimeinkin lait-taa hakuun ja uusi vesihuoltomestari aloitti tehtävässään elokuun alussa. Vesihuoltolaitoksen toimistosihteerin ja maankäyttösihteerin tehtävät yhdistettiin ja ko. vakanssit muutettiin elinympäristöpalveluiden toimisto-sihteerin tehtäväksi. Uusi toimistos sihteeri aloitti tehtävässään marraskuun alussa.

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alue on jaettu Liperin kirkonkylän, Ylämyllyn ja Viinijärven toiminta- alueisiin. Liperin kunnan hallintosäännön mukaisesti elinympäristölautakunta hyväksyy ja tarvittaessa muuttaa vesi-huoltolain 8 §:n mukaisen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen.

Vesihuoltomestarin tehtäviin kuuluu huolehtia mm. laitoksen käytännön toiminnasta sekä erilaisista käy-tännön toimintoihin liittyvistä korjaus- ja huoltotehtävistä kentällä. Vesihuoltomestari on mukana myös ve-sihuollon suunnitteluun ja kehittämiseen liittyvissä tehtävissä.

Vesihuoltoasentajia on neljä, joista kaksi toimi Liperin kirkonkylän ja Viinijärven toiminta-alueilla ja kaksi Ylämyllyn toiminta-alueella.

Vesihuoltoasentajien toimenkuvaan kuuluvat mm. seuraavat tehtävät:

- vedenottamoiden käyttö- ja kunnossapitotehtävät
- tasausaltaan ja pumppaamoiden käyttö- ja kunnossapitotehtävät
- vesijohto-, jätevesiviemäri- ja hulevesiviemäriverkoston käyttö- ja kunnossapito-tehtävät
- toiminta-alueilla vesijohdon liitostyöt laitoksen verkostoon sekä vesimittareitten toimittaminen ja tarvittaessa asennus

Puhdasvesilaitos

Valvonta ja valvontatutkimusohjelma

Veden käyttämisestä taloustarkoituksiin sekä talousveden laadusta ja laadun valvonnasta säädetään terveydensuojelulaissa (763/1994), sen muutoksessa (441/2000), terveydensuojelu asetuksessa (1280/1994) sekä säteilylaissa (592/1991). Veden laadun ja valvontatutkimusohjelman tulee täyttää sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 1352/2015 sekä asetuksen muutoksen 683/2017 vaatimukset.

EU:n juomavesidirektiivin toimeenpanemiseksi annetut kansalliset laki- ja asetusmuutokset tulivat voimaan 12.1.2023. Muutokset tarkentavat talousveden laadun riskienhallintaa ja tiedottamista veden käyttäjille:

- vaatimukset talousveden tuotantoketjun riskienhallinnasta tarkentuvat. Vesilaitosten osalta tämä koskee erityisesti raakavesialueiden riskienhallintaa
- laatuvaatimuksia on päivitetty uusilla laatuvaatimusmuuttujilla
- vesilaitosten oma- ja valvontaan tulee riskienhallintaan perustuvien muuttujien lisäksi joitakin lainsäädännössä määriteltyjä muuttujia
- vesihuollon läpinäkyvyyttä ja vedenkäyttäjien tietoa talousveden laadusta pyritään lisäämään aiempaa tarkemmilla tiedottamisen vaatimuksilla. Veden käyttäjille täytyy toimittaa kerran vuodessa tieto talousveden kulutuksesta ja hinnasta sekä linkki veden laatutietoihin
- juomaveden kanssa kosketuksissa oleville rakennusmateriaaleille on määritelty terveysperusteiset laatuvaatimukset 2025 alkuun mennessä

Liperin vesihuoltolaitoksen valvontatutkimusohjelma on päivitetty vuosille 2022–2026 yhteistyössä laitoksen, terveydensuojeluviranomaisen ja ulkopuolisen asiantuntijan kesken. Ohjelma kattaa sekä Ylämylly, Liperin kirkonkylän, että Viinijärven vesilaitokset.

Ohjelma tarkastetaan viiden vuoden välein ja muulloinkin, milloin sitä olosuhteiden muuttumisen vuoksi on pidettävä tarpeellisena. Valvontatutkimusohjelman laatimisen ja toteutuksen tavoitteena on turvata talousveden käyttäjille sellainen vesi, mistä ei voi olla vaaraa terveydelle. Valvontatutkimus-ohjelman hyväksyy osaltaan paikallinen terveysvalvontaviranomainen.

Valvontatutkimusohjelman mukaiset näytteenotot tekee Pohjois-Karjalan Ympäristöterveyden terveystarkastaja. Verkostoveden näytteenottopisteinä toimivat valvontatutkimusohjelmassa määritellyt kohteet.

Näytteenottopisteitä vaihdellaan, jotta näytteet kuvastaisivat koko verkoston veden laatua. Näytteet tutkitaan pääsääntöisesti Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy:n Joensuun yksikön laboratoriossa, erityismääritykset muissa laboratorioissa, millä on niihin oikeus.

Mikäli näytteissä on mikrobiologiset laatuvaatimukset ylittäviä arvoja, uusintanäytteet otetaan välittömästi. Uusintanäytteet otetaan samasta näytteenottokohdasta kuin varsinaiset näytteet.

Liperin kunnan vedenottamoilta toimitettavan veden kokonaiskovuus:

Kirkonkylä	0,38 mmol/l	(= 2,1 °dH)	hyvin pehmeä vesi
Ylämylly	0,27 mmol/l	(= 1,5 °dH)	hyvin pehmeä vesi
Viinijärvi	0,61 mmol/l	(= 3,4 °dH)	pehmeä vesi

Veden laatu 2024

Terveystarkastaja on suorittanut sekä valvonta- että käyttötarkkailunäytteitten oton valvontatutkimusohjelman näytteenottosuunnitelman mukaisesti. Näytteenottoa on tarvittaessa täydennetty omana työnä tehdyillä vertailu- ja lisänäytteillä.

Kirkonkylän, Viinijärven ja Ylämyllyn verkostovesinäytteet täyttivät tutkittujen ominaisuuksien osalta talousvedelle asetetut laatuvaatimukset ja -tavoitteet.

Valvontatutkimusohjelman mukaisista verkostovesinäytteistä julkaistaan tutkimustulokset niitten valmistuttua Liperin kunnan kotisivuilla.

Veden hankinta 2024

Vuoden 2024 aikana käytössä olivat kirkonkylän vedenottamo, Viinijärven kaksi vedenottamoa sekä Ylämyllyn vedenottamot, vanhempi Jyrissä ja sen tilalle valmistunut ja 27.8. käyttöön otettu uusi vedenottamo sekä vuodesta 2003 käytössä ollut lisävedenottamo. Ylämyllyn vanha vedenottamo oli käytössä 1.1.2024 – 27.8.2024 välisen ajan.

Kirkonkylän vedenottamon kaivo 1 ei ollut käytössä koko vuonna pohjavedenpinnan tason ollessa edelleen liian korkealla kaivon pohjaan nähden. Kaivon 1:n tilalle pitäisi pyrkiä rakentamaan lähivuosina uusi siiviläputkikaivo. Uuden kaivon paikkaa selviteltiin jo alustavasti asentamalla alueelle uusi havaintoputki v. 2022. V. 2024 asennettiin uusi havaintoputki toiseen kohtaan mutta siinäkin maa- perästä johtuva nikkelipitoisuus oli hieman suurempi kuin laatuvaatimuksen raja-arvo 20 µg/l. Tätä on kuitenkin mahdollista hallita riittävällä Ylämyllyn alueelta pumpattavan veden osuudella kuten on tehty tähänkin mennessä. Uusi kaivo antaisi joka tapauksessa varmuutta veden toimituksen ylläpitoon.

Verkosto

Käytössä olevan vesijohtoverkoston kokonaispituus oli vuoden 2024 lopussa n. 141,40 km.

Uutta verkostoa rakennettiin Ylämyllyn Honkalammen Lampitien alueelle n. 340 m. Kokonaispituudessa on huomioitu 20 m Ylämyllyn uudelle vedenottamolle rakennettua vesijohtoa. Kirkonkylän Keskustien saneerauksen yhteydessä uusittiin myös Keskustien runkovesijohtoa n. 360 m. Tällä saneerauksella ei ole vaikutusta verkoston pituuteen.

Verkostopituudessa on mukana myös Puntarikoski – Sotkuma – Polvijärvi yhdysvesijohdon yhteisomistuksessa oleva Liperin puoleinen osuus n. 7 km.

Kokonaispituudesta n. 92,8 % on muoviputkea ja loppuosa n. 7,2 % lähinnä valurauta- ja teräsputkea.

Verkostopituudet taajamittain **31.12.2024:**

	Kokonaispituus (km)	Muoviputkea (km)	Muu materiaali (km)
Kirkonkylä	27,24	23,62	3,62
Ylämylly	84,85	78,71	6,5
Viinijärvi	21,95	21,90	0,05
Puntarikoski – Sotkuma – Polvijärvi yhdysvj.	7,0	7,0	
Yhteensä	141,40	131,23	10,17

Jokaisessa kolmessa taajamassa on paineen ylläpitoon sekä paineenvaihtelujen tasaamiseksi ylävesi-säiliöt eli vesitornit. Liperin kirkonkylän vesitornin tilavuus on n. 380 m³, Jyrissä sijaitsevan Ylämyllyn vesitornin tilavuus n. 350 m³ ja Viinijärven vesitornin tilavuus n. 400 m³. Ylämyllyn vesitornin osalta järjestelmä poikkeaa muista siinä mielessä, että ns. kulutustilanne 2:n aikana, kun vettä johdetaan Ylämyllyn verkostosta kirkonkylälle, vesitorniin johtavan linjan venttiili sulkeutuu, painetasoa koho-tetaan vedenottamalla normaalista verkostopumppujen avulla ja tällöin painetason määrää pumppu-jen tuottama paine. Käytännössä verkostopaine nousee esim. Ylämyllyn tasausaltaalla n. 0,5 bar ver-rattuna vesitornin pinnankorkeuden aiheuttamaan paineeseen.

Paineenkorotusasemia laitoksen verkostossa on kaksi kappaletta. Toinen sijaitsee Ylämyllyltä kirkonkylälle johtavassa linjassa Susiahossa ja toinen Viinijärvellä Ahonkylässä. Ahonkylän paineenkorotus-aseman toiminnan käytännön seuranta on tapahtunut vesihuoltolaitoksen toimesta ja normaaleista käyttökustannuksista (sähkö ym.) vastaa sopimukseen perustuen Sulkaman vesiosuuskunta.

Vuotokorjauksia tehtiin vuoden aikana kirkonkylällä 2 kpl. Tammikuun lopussa korjattiin Liperintien alitus Varolan jvpumppaamon kohdalla ja huhtikuussa Konttilansalmentien länsipuolella pihan läpi kulkeva runko-johto. V. 2023 vuotokorjauksia oli yksi. Eri mittaisia keskeytyksiä vedenjakeluun aiheutui myös Keskustien vesijohto saneerauksesta koko työmaan ajan. Ylämyllyn alueella korjattiin yksi vesijohtovuoto Puolivälintien kerrostalotyömaan liitostöitten yhteydessä. V. 2023 Ylämyllyllä korjattiin myös yksi vesijohtovuoto. Viinijärvellä ei esiintynyt vesijohtovuotoja v. 2024 eikä 2023.

Käyttöveden liittymis-, käyttö- ja perusmaksut v. 2024

Liittymismaksujen määräytymisperusteet uusittiin vuodelle 2021. Lisäksi liittymismaksujen alv -käytäntö muuttui niin että liittymismaksut ovat 1.1.2021 alkaen arvonlisäverollisina siirtokelpoisia mutta eivät enää palautuskelpoisia kiinteistön vaihtaessa omistajaa. Liittymismaksut kirjautuvat muutoksen myötä vesilaitoksen käyttötalouteen tuloksi, kun ne aiemmin kirjattiin kunnan taseeseen velaksi.

Enintään kahden asunnon pientalojen (ml. vapaa-ajan kiinteistöt) liittymismaksu on jaettu kolmeen maksuluokkaan kiinteistön koon ja palvelun käytön perusteella

	Kerros- ala	Käyttöveden liittymismaksu €	Jäteveden liittymis- maksu €	Liittymismaksu yhteensä €
Maksuluokka 1	< 120 m ²	1 050 alv 0 % 1 30, alv 24 %	1 372,58 alv 0 % 1 702 alv 24 %	2 422,58 alv 0 % 3 004 alv 24 %
Maksuluokka 2	120 – 250 m ²	1 532,26 alv 0 % 1 900 alv 24 %	1 774,19 alv 0 % 2 200 alv 24 %	3 306,45 alv 0 % 4 100 alv 24 %
Maksuluokka 3	>250 m ²	1 921,61 alv 0 % 2 382,80 alv 24 %	2 196,13 alv 0 % 2 723,20 alv 24 %	4 117,74 alv 0 % 5 106 alv 24 %

1.9.2024 alkaen liittymismaksuihin on lisätty arvonlisävero 25,5 %.

Toiminta-alueen ulkopuolisilta liittyjiltä liittymismaksun suuruus on 20 % normaalin taksan perusteella mää-
rättyvän liittymismaksun suuruudesta. Liittyjälle jää itselleen kustannettavaksi kaikki laitoksen osoittamaan
liitospaikkaan liittämisestä aiheutuvat kustannukset.

Veden käyttö- ja perusmaksu v. 2024:

- Käyttövesi   1,80 €/m³ alv 0 %,
                                  2,23 €/m³ sis. alv 24 %,
                                  2,26 €/m³ sis. alv 25,5 %
- perusmaksu   48,00 €/liittymä/vuosi,
                                  59,52 €/liittymä/vuosi sis. alv 24 %,
                                  60,24 €/m³ sis. alv 25,5 %

Toiminta-alueen ulkopuolisilla liittyjillä käyttömaksun suuruus on 2/3 osaa yllä mainitusta yksikkö hinnasta.

Käyttöveden laskutettu määrä oli 446 590 m³ (424 454 m³ v. 2023).

Käyttötalous

Tulokertymä jäi hieman arvioidusta (-1,4 %) mutta arvio oli v. 2024 paremmin kohdallaan kuin v. 2023. Me-
nojen osalta ylitystä tuli hieman enemmän (4,6 %). Tilanne olisi näyttänyt hieman paremmalta, jos Ylämyl-
lyn uudelle vedenottamolle hankittujen uusien alkalointimassojen hankinta olisi jätetty vuodelle 2025. Uu-
tena mukaan tullut Muut rahoituskulut eli peruspääoman korko vaikuttaa tilikauden lopputulokseen. ICT -
kulut ovat myös kasvaneet paljon siitä mikä oli tilanne talousarvion laadintavaiheessa. Menot ovat lisäänty-
neet huomattavasti erilaisten käyttöön tulleitten ohjelmistojen myötä, + 15 326 €. Koneiden, kaluston ja
laitteiden kunnossapito on kustantanut lähes sen mitä alkuperäisessä talousarviossa esitettiin. Säästöjen
saamiseksi euromäärää pienennettiin 15 000 mutta se ei käytännössä onnistunut ja näkyy tuloksessa.

Viemärlaitos

Jäteveden käsittely

Ylämyllyn puhdistamon toiminta lopetettiin 3.3.2008. Tällöin käynnistyi sekä Ylämyllyn että Viinijärven alueiden jätevesien johtaminen rakennettua Ylämylly – Joensuu siirtoviemäriinjaa pitkin Joensuun Veden verkostoon ja edelleen Joensuun Veden Kuhasalon jätevedenpuhdistamolle käsiteltäväksi.

Liperin kirkonkylän jätevedenpuhdistamon toiminta lopetettiin 9.12.2008, minkä jälkeen loputkin kirkonkylän alueen jätevesistä johdettiin Ylämyllylle ja edelleen Kuhasaloon.

Sako- ja umpikaivolietteiden vastaanottopiste sijaitsee Ylämyllyn tasausaltaalla.

Lietteen vastaanotto 2010–2024:

	Sakokaivoliete m ³	Umpikaivoliete m ³	yhteensä m ³
2010	1 421	4 966	6 387
2011	1 627	5 086	6 713
2012	1 841	5 576	7 417
2013	1 623	4 819	6 442
2014	1 777	3 675	5 452
2015	1 287	3 293	4 580
2016	1 031	3 111	4 142
2017	929	3 151	4 080
2018	689	2 821	3 510
2019	577	2 814	3 391
2020	565	3 113	3 678
2021	562	2 599	3 161
2022	766	1 591	2 357
2023	935	1 893	2 828
2024	999	2 013	3 012

Jäteveden johtaminen – verkosto

Jätevesiviemäriverkoston kokonaispituus oli vuoden 2024 lopussa n. 164,66 km.

Viinijärven ja kirkonkylän alueiden jätevedet johdetaan siirtoviemäriinjoja pitkin Ylämyllyn tasausaltaalle, mistä ne pumpataan edelleen kahden pumppaamon kautta Ylämylly – Joensuu siirtoviemäriinjaa pitkin Joensuun Veden verkostoon. Liitoskohta sijaitsee Pilkon eritasoliittymän läheisyydessä.

Joensuun Veden verkostoon pumpattiin jätevettä 527 753 m³ (v. 2023 549 986 m³). Maalis- ja huhtikuun jätevesimäärä oli suurin siltä ajalta, kun jätevedet on johdettu Kuhasalon jätevedenpuhdistamolle. Kesäkuusta eteenpäin näkyy myös jätevesimäärissä vähäsateinen loppuvuosi.

Kokonaismäärissä on mukana myös Liperin Härkinvaaran alueelta Polvijärven siirtoviemäriinjaa pitkin Kuhasalon puhdistamolle johdettava jätevesimäärä. Vesilaitos laskuttaa jätevedestä Härkinvaaran vesiosuuskuntaa.

Joensuun Vedelle maksettiin sopimuksen mukaisen laskutuksen perusteella käyttö- ja kunnossapito kustannuksina Kuhasalon puhdistamon ja yhteiskäytössä olevan verkoston osalta, mukaan lukien myös Polvijärven siirtoviemäriinlinjan yhteiskäytön, keskimäärin 0,44 €/jätevesi m³ (v. 2023 0,47 €/jätevesi m³). Sopimuksen mukaiset investointiosuudet mukaan lukien kustannus oli 0,60 €/jätevesi m³ (v. 2023 0,67 €/jätevesi m³). Osuus yhteiskäytössä olevan verkoston ja puhdistamon osalta on kasvanut muutaman viime vuoden aikana merkittävästi mikä kertoo myös mm. Kuhasalon käyttökustannusten kasvusta. Jos yhteiskäytöstä maksettiin sopimuksen mukaisesti v. 2021 n. 196 000 € niin v. 2023 maksuosuus oli jo n. 273 000 €. V. 2024 yhteiskäytön kustannukset laskivat jonkin verran ollen 229 655 €.

Uutta viemäriverkostoa rakennettiin Ylämyllyn Honkalammen Lampitien alueelle n. 450 m.

Verkostopituudessa on mukana myös Puntarikoski – Sotkuma – Polvijärvi siirtoviemäriinlinjan yhteisomistuksessa oleva Liperin puoleinen osuus n. 7 km.

Liittymis-, käyttö- ja perusmaksut v. 2024

Liittymismaksun määräytymiseen perusteet ovat samat kuin käyttöveden osalta.

Jäteveden käyttö- ja perusmaksu v. 2024:

- jätevesi   3,02 €/m³ alv 0 %,
                                      3,74 €/m³ sis. alv 24 %,
                                      3,79 €/m³ sis. alv 25,5 %

- perusmaksu   60,00 €/liittymä/vuosi,
                                      74,40 €/liittymä/vuosi sis. alv 24 %,
                                      75,30 €/liittymä/vuosi sis. alv 25,5 %

Laskutettava jäteveden määrä määräytyy vesimittarilla mitatun käyttöveden kulutuksen perusteella.

Toiminta-alueen ulkopuolisilta liittyjillä käyttömaksun suuruus on 2/3 osaa edellä mainitusta yksikkö hinnasta.

Jäteveden laskutettu määrä oli 425 457 m³ v. 2024 (399 225 m³ v. 2023).

Käyttötalous

Tulokertymän osalta talousarvio ja tuloslaskelma ovat lähes samat kun poikkeama oli vain -0,1 %. Menojen osalta ei ole päästy ihan yhtä hyvään tulokseen koska arvio ylittyi 5,2 %. Tähän vaikutti mm. Gorman-Rupp pumppujen huoltokierros mikä osoittautui aikaisempia kertoja huomattavasti kalliimmaksi hintavien kulutuslevyjen ja juoksupyörien kulumisesta johtuvan uusimistarpeitten takia. ICT kulujen voimakas kasvu näkyy myös viemärilaitoksen puolella (+ 25 726 €)

Yksityiskohtaisempi vesihuoltolaitoksen vuoden 2024 toimintakertomus on käsitelty elinympäristölautakunnassa 11.2.2025 / § 18. Vesihuoltolaitoksen toiminnallisten tavoitteiden toteumat on raportoitu elinympäristöpalveluiden käyttötalousosiossa.

8.2 Vesihuoltolaitoksen tuloslaskelmaosion toteutumisvertailu

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälk.	Toteutuma 2024	Poikkeama	Tot-%
LIKEVAIHTO	2 180 100,00	0,00	2 180 100,00	2 172 147,54	-7 952,46	99,64 %
LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT	3 500,00	0,00	3 500,00	0,00	-3 500,00	0,0 %
MUUT TUET JA AVUSTUKSET	0,00	0,00	0,00	199,49	199,49	
MATERIAALIT JA PALVELUT	-824 321,00	15 000,00	-809 321,00	-886 257,30	-76 936,30	109,51 %
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-233 700,00	0,00	-233 700,00	-240 987,05	-7 287,05	103,12 %
OSTOT TILIKAUDEN AIKANA	-233 700,00	0,00	-233 700,00	-240 987,05	-7 287,05	103,12 %
PALVELUJEN OSTOT	-590 621,00	15 000,00	-575 621,00	-645 270,25	-69 649,25	112,1 %
HENKILÖSTÖKULUT	-302 769,00	-15 000,00	-317 769,00	-294 511,00	23 258,00	92,68 %
PALKAT JA PALKKIOT	-244 600,00	-12 500,00	-257 100,00	-240 732,79	16 367,21	93,63 %
HENKILÖSIVUKULUT	-58 169,00	-2 500,00	-60 669,00	-53 778,21	6 890,79	88,64 %
ELÄKEKULUT	-50 611,00	-2 146,00	-52 757,00	-48 079,63	4 677,37	91,13 %
MUUT HENKILÖSIVUKULUT	-7 558,00	-354,00	-7 912,00	-5 698,58	2 213,42	72,02 %
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-647 742,00	0,00	-647 742,00	-663 948,33	-16 206,33	102,5 %
SUUNNITELMAN MUKAISET POISTO	-647 742,00	0,00	-647 742,00	-663 948,33	-16 206,33	102,5 %
LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT	-11 896,00	0,00	-11 896,00	-12 154,19	-258,19	102,17 %
LIIEKEYLIJÄÄMÄ (-ALIJÄÄMÄ) YHTEENSÄ	396 872,00	0,00	396 872,00	315 476,21	-81 395,79	79,49 %
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	-318 627,00	0,00	-318 627,00	-319 860,59	-1 233,59	100,39 %
MUUT RAHOITUSTUOTOT	0,00	0,00	0,00	1 766,89	1 766,89	
KORVAUS PERUSPÄÄOMASTA	-318 627,00	0,00	-318 627,00	-321 627,48	-3 000,48	100,94 %
YLIJÄÄMÄ(ALIJÄ)ENN.SATUNN.ERIÄ YHTEENSÄ	78 245,00	0,00	78 245,00	-4 384,38	-82 629,38	-5,6 %
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	78 245,00	0,00	78 245,00	-4 384,38	-82 629,38	-5,6 %

8.3 Vesihuoltolaitoksen rahoituslaskelmaosan toteutusvertailu

	Alkuperäinen talousarvio	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälk.	Toteutuma	Poikkeama
TOIMINNAN RAHAVIRTA					
LIIEKEYLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	396 872,00	0,00	396 872,00	315 476,21	-81 395,79
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	647 742,00	0,00	647 742,00	663 948,33	16 206,33
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	-318 627,00	0,00	-318 627,00	-319 860,59	-1 233,59
	725 987,00	0,00	725 987,00	659 563,95	-66 423,05
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA					
INVESTOINTIMENOT	-1 220 000,00	60 000,00	-1 160 000,00	-1 141 823,27	18 176,73
	-1 220 000,00	60 000,00	-1 160 000,00	-1 141 823,27	18 176,73
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-494 013,00	60 000,00	-434 013,00	-482 259,32	-48 246,32
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA					
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET					
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS MUILTA	0,00	0,00	0,00	-4 296,82	-4 296,82
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET					
SAAMISTEN MUUTOS KUNNALLA/KY:LTÄ	0,00	0,00	0,00	358 190,77	358 190,77
SAAMISTEN MUUTOS MUILTA	0,00	0,00	0,00	73 404,33	73 404,33
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS KUN- NALLA/KY:LTÄ	0,00	0,00	0,00	108 849,01	108 849,01
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS MUILTA	0,00	0,00	0,00	-53 887,97	-53 887,97
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	0,00	0,00	0,00	482 259,32	482 259,32
RAHAVAROJEN MUUTOS	-494 013,00	60 000,00	-434 013,00	0,00	434 013,00

8.4 Vesihuoltolaitoksen investointiosan toteutusvertailu

Investoinnit	TA 2024	Muutos- esitykset	Muutettu	TP 2024	Tot %	Poikkeama €
Vesihuoltolaitos yhteensä	-1 220 000	60 000	-1 160 000	-1 141 823	98,4 %	18 177
Liittymät, suunnittelu	-20 000	0	-20 000	-24 063	120,3 %	-4 063
Kirkonkylän vesihuoltoverkostot (uudisrak. ja peruskorjaus)	-190 000	0	-190 000	-170 489	89,7 %	19 511
Joensuun veden maksuosuudet	-80 000	0	-80 000	-85 344	106,7 %	-5 344
Ylämyllyn vanhan vedenottamon uusimi- nen	-710 000	-55 000	-765 000	-754 203	98,6 %	10 797
Ylämyllyn vesihuoltoverkostot (uudisrak. ja peruskorjaus)	-100 000	55 000	-45 000	-44 078	98,0 %	922
Viinijärven vesihuoltoverkostot (uudisrak ja peruskorjaus)	-70 000	60 000	-10 000	-15 379	153,8 %	-5 379
Vesihuollon varmuus- ja valmiusasiat	-50 000	0	-50 000	-48 267	96,5 %	1 733

8.5 Vesihuoltolaitoksen tilinpäätöslaskelmat

Vesihuoltolaitoksen tuloslaskelma 31.12.2024

	31.12.2024	31.12.2023
Liikevaihto	2 172 147,54	1 651 793,23
Muut tuet ja avustukset	199,49	308,30
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-240 987,05	-208 118,14
Palvelujen ostot	<u>-645 270,25</u>	<u>-604 594,77</u>
	-886 257,30	-812 712,91
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	-240 732,79	-255 045,39
Henkilöstösivukulut		
Eläkekulut	-48 079,63	-52 632,30
Muut henkilösivukulut	<u>-5 698,68</u>	<u>-9 385,39</u>
	-294 511,10	-317 063,08
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-663 948,33	-574 300,90
Liiketoiminnan muut kulut	-12 154,19	-16 851,34
Liikelylijäämä -(alijäämä)	315 476,11	-68 826,70
Rahoitustuotot ja -kulut		
Muut rahoitustuotot	1 766,89	1 213,20
Korvaus peruspääomasta	-321 627,48	
Ylijäämä/alijäämä ennen satunnaisia eriä	-4 384,48	-67 613,50
Ylijäämä/alijäämä ennen varauksia	-4 384,48	-67 613,50
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	<u>-4 384,48</u>	<u>-67 613,50</u>

Korvaus peruspääomasta peritty ensimmäisen kerran vuonna 2024.

Vesihuoltolaitoksen tase 31.12.2024

VASTAAVAA

	31.12.2024		31.12.2023	
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet				
Aineettomat oikeudet	52 464,66		78 729,03	
Muut pitkävaikutteiset menot	732 573,05	785 037,71	759 024,99	837 754,02
Aineelliset hyödykkeet				
Maa- ja vesialueet	99 184,74		99 184,74	
Rakennukset	2 291 337,22		1 108 068,88	
Kiinteät rakenteet ja laitteet	5 412 433,76		5 572 653,33	
Koneet ja kalusto	47 809,34		24,40	
Keskeneräiset hankinnat	30 105,38	7 880 870,44	570 347,84	7 350 279,19
Sijoitukset				
Muut saamiset		4 296,82		
Pysyvät vastaavat yhteensä		<u>8 670 204,97</u>		<u>8 188 033,21</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Saamiset				
Lyhytaikaiset saamiset				
Myyntisaamiset	113 125,83		231 187,56	
Muut saamiset	62 161,06		19 898,76	
Muut saamiset kunnalta	57 865,71		416 056,48	
Siirtosaamiset	2 836,93	235 989,53	441,83	667 584,63
Vaihtuvat vastaavat yhteensä		<u>235 989,53</u>		<u>667 584,63</u>
VASTAAVAA		<u>8 906 194,50</u>		<u>8 855 617,84</u>

VASTATTAVAA

OMA PÄÄOMA				
Peruspääoma	6 372 549,92		6 372 549,92	
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-236 727,53		-169 114,03	
Tilikauden yli-/alijäämä	-4 384,38		-67 613,50	
Oma pääoma yhteensä		6 131 438,01		6 135 822,39
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen				
Liittymismaksut		2 396 417,02		2 396 417,02
Lyhytaikainen				
Ostovelat	148 017,01		228 963,61	
Muut velat	160 640,00		31 196,78	
Siirtovelat	69 682,46	378 339,47	63 218,04	323 378,43
Vieras pääoma yhteensä		2 774 756,49		2 719 795,45
VASTATTAVAA		<u>8 906 194,50</u>		<u>8 855 617,84</u>

Kunnan ja taseyksikön välisissä kirjauksissa on käytetty tilejä Muut saamiset/velat kunnalta.

Vesihuoltolaitoksen rahoituslaskelma 31.12.2024

		31.12.2024		31.12.2023
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
Liikelyljäämä	315 476,21		-68 826,70	
Poistot ja arvonalentumiset	663 948,33		574 300,90	
Rahoitustuotot ja -kulut	-319 860,59	659 563,95	1 213,20	506 687,40
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
Investointimenot		-1 141 823,27		-1 041 191,80
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		-482 259,32		-534 504,40
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
Antolainasaamiset lisäys				
Muut maksuvalmiuden muutokset		-4 296,82		
Saamisten muutos	431 595,10		556 882,27	
Korottomien velkojen muutos	54 961,04	486 556,14	-22 377,87	534 504,40
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		482 259,32		534 504,40
VAIKUTUS KUNNAN KASSAVAROIHIIN		0,00		0,00

Kunnan ja taseyksikön välisissä kirjauksissa on käytetty tilejä Muut saamiset/velat kunnalta.

9 MUUT ERIYTETYT LASKELMAT

Muut eriytetyt laskelmat

Kilpailulain 30 d §:n edellyttämät tuloslaskelmat toiminnasta, joka tapahtuu kilpailutilanteessa markkinoilla.

Ravitsemuspalveluiden liikevaihdon putoaminen aiheutuu soteuudistuksen myötä toiselle organisaatiolle siirtyneestä palvelutuotannosta.

RAVITSEMUSPALVELUT	2024	2023
Liikevaihto	109 745,62	63 833,93
Liiketoiminnan muut tuotot	0	6 006,86
Materiaalit ja palvelut	-63 719,01	-24 870,03
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-46 773,67	-19 582,44
Ostot tilikauden aikana	-46 773,67	-16 582,44
Palvelujen ostot	-16 945,34	-5 287,58
Henkilöstökulut	-30 250,70	-34 207,66
Palkat ja palkkiot	-25 215,12	-27 679,59
Henkilösivukulut	-5 035,58	-6 528,07
Eläkekulut	-4 067,96	-5 501,65
Muut henkilösivukulut	-967,62	-1 026,42
Liiketoiminnan muut kulut	-2 180,80	
Poistot ja arvonalentumiset	-295,10	-367,88
Suunnitelman mukaiset poistot	-295,10	-367,88
Liikelylijäämä (-alijäämä)	13 300,01	1 566,50
Tilikauden ylijäämä(alijäämä)	13 300,01	1 566,50

MAA- JA METSÄTILAT

Liikevaihto	79 649,42	466 616,88
Liiketoiminnan muut tuotot	58 605,68	196 759,19
Materiaalit ja palvelut	-20 130,06	-19 426,99
Palvelujen ostot	-20 130,06	-19 426,99
Henkilöstökulut	-1 244,30	-997,79
Palkat ja palkkiot	-1 182,00	-960,00
Henkilösivukulut	-62,30	-37,79
Eläkekulut	-32,16	0,00
Muut henkilösivukulut	-30,14	-37,79
Liiketoiminnan muut kulut	-590,00	-2120,55
Liikelylijäämä (-alijäämä)	116 290,74	640 830,74
Tilikauden ylijäämä(alijäämä)	116 290,74	640 830,74

10 ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT

TILINPÄÄTÖKSEN PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUS

LIPERISSÄ 31.3.2025

LIPERIN KUNNANHALLITUS

Koppinen Kirsi

Tolvanen Mauri

Karttunen Tero

Kaskiniemi Mikko

Kivivuori Marja-Leena

Kontkanen Heikki

Kuittinen Tero

Pakarinen Tuula

Tikka Tiina

Hämäläinen Pellervo

TILINTARKASTUSMERKINTÄ

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

LIPERISSÄ ___ / ___ 2025

Talvea Julkishallinnon Palvelut Oy

Jukka Malkki
CIA, CGAP, KHT, JHT

11 TILINPÄÄTÖSTÄ VARMENTAVAT ASIAKIRJAT

Tilinpäätöstä varmentavat asiakirjat

Tositelajit		2024	
Id	Nimitys		
ALKUSA	Alkusaldot	1 001	1 999
BUD	Talousarvio	2 001	2 999
LBUD	Lisämääräraha/talousarviomuutos	3 001	3 999
MUIST1	Muistio, ulkoinen, Raindance	10 001	13 999
MUIST2	Tileistäpoistot	14 001	14 999
MUIRO2	Muistio, ulkoinen, Rondo	15 001	19 999
MUISIS	Muistio, sisäinen Raindance	20 001	24 999
MUIRS2	Muistio, sisäinen Rondo	25 001	29 999
IRTAIN	Irtaimisto	33 001	33 999
KOMTOS	Käyttöomaisuus	34 001	34 999
KOMMUI	Käyttöomaisuusmuistiot	39 001	39 999
SISRON	Sisäiset laskut, Rondo	40 001	44 999
ZBF	Budjetointitositteet	96 000	96 999
PANKKI	Pankin tiliote	101 001	109 999
PALKAT	Palkat	100 001	100 999
OSTOT	Ostolaskut Rondosta	8 000 001	8 299 999
OMAKSU	Ostomaksut	8 990 001	8 999 999
YMRMAN/MRPMAN	Manuaalisuoritukset	5 110 001	5 199 999
YMRVII/MPRVII	Viitesuoritukset	5 210 001	5 299 999
YMRHYV/MRPHYV	Hyvityslaskujen kuittaus	5 310 001	5 399 999
YMRK/MRPK	Tileistä poisto	5 410 001	5 499 999
YMR10/MRP10	Laskulaji 10	10 000 001	10 999 999
YMR11/MRP11	Laskulaji 11	11 000 001	11 999 999
YMR13/MRP13	Laskulaji 13	13 000 001	13 999 999
YMR14/MRP14	Laskulaji 14	14 000 001	14 999 999
YMR15/MRP15	Laskulaji 15	15 000 001	15 999 999
YMR20/MRP20	Laskulaji 20	20 000 001	20 999 999
YMR21/MRP21	Laskulaji 21	21 000 001	21 999 999
YMR22/MRP22	Laskulaji 22	22 000 001	22 999 999
YMR23/MRP23	Laskulaji 23	23 000 001	23 999 999
YMR26/MRP26	Laskulaji 26	26 000 001	26 999 999
YMR27/MRP27	Laskulaji 27	27 000 001	27 999 999
YMR28/MRP28	Laskulaji 28	28 000 001	28 999 999
YMR29/MRP29	Laskulaji 29	29 000 001	29 999 999
YMR30/MRP30	Laskulaji 30	30 000 001	30 999 999
YMR32/MRP32	Laskulaji 32	32 000 001	32 999 999
YMR44/MRP44	Laskulaji 44	44 000 001	44 999 999
YMR54/MRP54	Laskulaji 54	54 000 001	54 999 999
YMR72/MRP72	Laskulaji 72	72 000 001	72 999 999
YMR75/MRP75	Laskulaji 75	75 000 001	75 999 999
YMR77/MRP77	Laskulaji 77	77 000 001	77 999 999

KLALKU	Konsernin alkusaldot	99 910 001	99 919 999
KLTOT	Konsernin tytär/ky	99 920 001	99 929 999
KLKIRJ	Konsernikirjaukset	99 930 001	99 939 999
KASSA2	Kassa 2	112 001	119 999
LTOS	Liitetietotositteet	1	46

Selvitys käytetyistä kirjanpitokirjoista ja niiden säilytyksestä

TASEKIRJA	Pysyvästi nidottuna
PÄIVÄ- JA PÄÄKIRJAT	10 vuotta sähköisenä
TASE-ERITTELYT	Pysyvästi irtolehdet mapitettuna
TILIPUITTEET	Pysyvästi sidottuna
TILITOSITTEET	10 vuotta irtolehdet mapitettuna tai sähköisenä